

**KARLOVAČKA ŽUPANIJA
OPĆINA TOUNJ**

Strategija ukupnog razvoja

2015. g. – 2020. g.

Tounj, 2015.

Naziv projekta: Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Datum: 2015.godina

Naručitelj: Općina Tounj

Nositelj projekta: Adria Bonus d.o.o. Poreč

Voditelj projekta: Prof.dr.sc. Zdenko Tomčić

Suradnja:

Visoka poslovna škola Višnjan
Institut za poljoprivredu i turizam Poreč

Suradnici na projektu:

Stevo Žufić, dipl.oecc.
Dr.sc. Anita Ilak Peršurić
Doc. dr. sc. Mladen Rajko
Dr.sc. Zoran Jeremić
Doc. dr. sc. Linda Juraković
Mr.sc. Nikolina Šergo-Chivalon
Valentina Beaković, dipl. oecc.
Krešimir Alihodžić, oecc.
Vedran Starčić, mag oecc.

Savjet projekta:

Nikola Katić
Katarina Butković
Dijana Brletić
Stevo Žufić, dipl. oecc.

Partnerski odbor:

Ivica Sopek, ing.
Ankica Pribanić
Franjo Pribanić
Boris Capan
Branko Rumenočić
Goran Capan
Vesna Kovačević
Marija Meašić
Ivica Rebrović
Mate Matešić
Dražan Pribanić

Josip Pleš

Lektura: Doc. dr. sc. Linda Juraković

SADRŽAJ

1. UVOD	5
1.1. Sustav planiranja razvoja	5
1.2. Strategija ukupnog razvoja (SUR)	6
1.3. Sadržaj Strategije ukupnog razvoja	7
2. SAŽETAK	8
3. OPĆI PODACI	11
3.1. Geografski položaj Općine Tounj	11
3.2. Opći podaci i položaj Općine Tounj	13
3.3. Demografska slika	14
3.4 Stanovništvo prema izvorima sredstava za život	18
4. PRIRODNI RESURSI I ZAŠTITA OKOLIŠA	19
4.1. Prirodna svojstva krajolika	19
4.2. Klimatska obilježja	19
4.3 Poljoprivredne površine	20
4.3 Biološka raznolikost i zaštićene prirodne vrijednosti	20
4.4. Zaštita prostora	22
4.5. SWOT analiza – Prirodni resursi i prostor	23
5.1. Cestovni promet	24
5.2. Željeznički promet	24
5.3. Javni promet	25
5.4. Elektroenergetika	25
5.5. Telekomunikacijske mreže	26
5.6. Plinifikacija	26
6. KOMUNALNA DJELATNOST	28
6.1. Vodoopskrba	28
6.2. Postupanje s otpadom	29
6.3. SWOT analiza – Komunalna djelatnost	29
7. DRUŠTVENE DJELATNOSTI	30
7.1. Obrazovanje	30
7.2. Kultura i prirodna baština	31
7.3. Kulturno - društvene djelatnosti	34
7.4. Zdravstvo	35
7.5. Socijalna skrb	36
7.6. Sport	36
7.7. SWOT analiza – Društvene djelatnosti	37
8. GOSPODARSTVO	38
8. 1. Društveno-ekonomski razvoj Općine	38
8.2. SWOT analiza - Gospodarstvo	41

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

9. SWOT ANALIZA	42
10. FINANCIRANJE JAVNIH POTREBA	43
10.1. Proračun Općine Tounj	43
10.2. Financiranje razvoja kroz financiranje iz EU fondova (programa)	49
10.2.1. Programi predpristupnih fondova – prethodno razdoblje	49
10.2.2. Programsko razdoblje 2014. – 2020.g.	50
10.2.3. Programi Unije	51
10.2.4. Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI FONDOVI)	52
10.2.5. Operativni programi i Programi razvoja za razdoblje 2014. – 2020.	57
10.2.6. OPERATIVNI PROGRAMI 2014. - 2020.	57
10.2.7. Teritorijalna suradnja za razdoblje 2014.-2020.	63
10.3. Partnerstvo privatnog i javnog sektora	63
11. RAZVOJNE POLITIKE I DOKUMENTI SVIH STRUKTURA	66
11.1. Europsko okruženje i regionalna politika	66
11.1.1. Hrvatske regije u svjetskom okruženju	66
11.1.2. Regionalna politika RH	67
11.2. Strateški dokumenti na području Županije	68
11.3. Općinski razvojni dokumenti	69
12. DRUŠTVENO – EKONOMSKA KRETANJA U RH	73
13. STRATEGIJA UKUPNOG RAZVOJA	81
13.1. Ekonomski potencijal i kočnice razvoja Općine	81
13.2. Vizija i razvojni ciljevi Općine	82
13.3. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere	83
13.4. Strategija SUR-a	86
13.5. SUR u budućnosti	90
14. PLAN PROVEDBE SUR-a	92
14.1. Institucije i mehanizmi provedbe	92
14.2. Pribavljanje sredstava i financiranje	95
14.3. Praćenje (monitoring) i evaluacija	95
Izvor: vlastita obrada, 2016.	99
14.4. Slijedeći koraci – provedba SUR-a	100
15. FINANCIJSKI OKVIR	101
16. IZVORI	107

1. UVOD

Zbog neravnomyernog razvoja pojedinih regija Republike Hrvatske kao i različitih društvenih skupina, Vlada RH je prepoznala potrebu da se definira regionalna politika kroz Zakon o regionalnom razvoju (NN. 147/14) te kao takva ima utjecaj na održiv razvoj ali i na konkurentnost zemlje na europskom tržištu. Ovakva politika provodi se na razini zemalja Europske unije (EU), kako bi se smanjile socijalne i gospodarske razlike između pojedinih regija, ali i omogućila lakša implementacija u globalne procese koji se odvijaju na tržištu. Ovim strateškim dokumentom, donosi se vizija razvoja jedinica lokalne samouprave, koja odražava najbolju moguću budućnost koja se može predvidjeti, što želi postići i kako će jedinica lokalne samouprave izgledati kada ostvari postavljene ciljeve. Zbog tih razloga trebalo je izgraditi sustav nacionalnog, regionalnog i lokalnog razvoja, odnosno sustav koji će omogućiti:

1. Jasno definiranje potreba u razvoju,
2. Usuglašavanje oko razvojnih prioriteta,
3. Razvijanje ideja i predlaganje takvih projekata koji opravdavaju investiranje javnih sredstava u pojedina područja.

Takvi sustavi su preduvjet za sudjelovanje u preraspodjeli sredstava iz kohezijskog i strukturnih fondova Europske unije te Okvirnih programa.

1.1. Sustav planiranja razvoja

Razvoju teži svaka država, regija, županija, grad ili općina. Želja za razvojem i boljim životom potječe od svakog pojedinca, svake obitelji. Kao takva, prožeta je kroz sve sfere ljudskog djelovanja. Planiranjem se postavlja jasna vizija i cilj, koji će predstavljati smjernice u načinu djelovanja. Ukoliko se razvoj ne bi planirao, odvijao bi se stihijski i kao takav za posljedicu može imati različite negativne efekte. U razvijenim zemljama sustav planiranja postao je potpuno uobičajen. U nerazvijenim zemljama, ili slabo razvijenim, izrada planova (sustav planiranja) još uvijek nije pravilo. U sustavnom pristupu planiranju razvoja nužno je poštivati piramidu strategija, odnosno planova na području RH koja se sastoji od tri razine djelovanja: **državne, regionalne i lokalne razine**. Država izrađuje strategiju razvoja, dokument koji daje okvire državi u kojem smjeru treba graditi svoju budućnost, koje su joj glavne grane gospodarstva, te područja od nacionalnog interesa. Sukladno tome, planiranje razvoja se spušta na niže razine: regija i jedinica lokalne samouprave.

U Hrvatskoj sustav planiranja sadrži slijedeće elemente: strategije RH koje donosi Vlada i Sabor Republike Hrvatske, županijsku razvojnu strategiju (ŽRS) koju donosi županija, a koja mora biti sukladna s prije spomenutim strategijama, te strategiju ukupnog razvoja (SR),

dokument kojeg donose općine i gradovi u RH. Važnost lokalnog razvoja je institucionalna sposobnost za promicanje društveno – ekonomskog razvoja. Upravljanje tim razvojem na razini lokalne uprave u Republici Hrvatskoj od sve je veće važnosti. Vlada Republike Hrvatske obvezala se da će promovirati *regionalni razvoj*. S tim u cilju, a sukladno načelu supsidijarnosti, jedan broj nadležnosti i administrativnih funkcija središnje države decentraliziran je na županije.

Strategijom razvoja donosi se vizija razvoja jedinica lokalne samouprave koja odražava najbolju moguću budućnost koja se može predvidjeti, što želi postići i kako će grad ili općina izgledati kada postigne svoj cilj. Nakon provedbe svakog plana, on mora biti ponovno procijenjen tako da se proces može ponovno započeti. Dakle, strateško planiranje je proces koji se ponavlja periodički kako bi se strateški razvoj mogao planski i usmjerenom voditi ka zacrtanim ciljevima.

Sposobnost za učinkovito i djelotvorno upravljanje razvojem na razini lokalne uprave od bitne je važnosti. Budući da je Hrvatska kao članica Europske unije (EU), do ulaska koristila predpristupne fondove, samim ulaskom RH u Europsku uniju osigurana su sredstva strukturnih i kohezijskih fondova EU. Ta se sredstva koriste za financijsko podupiranje projekata strateške naravi u područjima države članice radi povećanja konkurentnosti u tim područjima, te radi društveno – ekonomskog blagostanja građana. Strukturni fondovi EU daju se na regionalnoj razini. Stoga je od bitne važnosti da lokalna uprava koja djeluje na regionalnoj razini, bude sposobna za djelotvorno i učinkovito korištenje tih sredstava.

1.2. Strategija ukupnog razvoja (SUR)

Strategija ukupnog razvoja je iznimno značajan dokument kojeg izrađuje općina ili grad, te na taj način preuzima odgovornost za ukupni razvoj JLS. Regionalna politika, ima odlučujući utjecaj na uravnotežen i održiv razvoj JLS, te na konkurentnost zemlje na europskom tržištu. Ovakva politika provodi se na razini zemalja Europske unije (EU) kako bi se smanjile socijalne i gospodarske razlike između pojedinih regija, ali i omogućila lakša implementacija u globalne procese koji se odvijaju na tržištu. Na taj način EU odobrava i potiče prijenos sredstava iz bogatijih zemalja članica u one manje razvijene zemlje/regije. Ovakav pristup omogućuje i povezivanje regija različitih država (koje imaju iste ili slične interese) te njihov zajednički nastup i razvoj na tržištu. Takvom politikom unutar Unije može se prenijeti i više od 35% proračuna EU-a. Zahvaljujući strukturnim i kohezijskim fondovima utječe se na povećanje konkurentnosti regije i pridonosi boljem standardu njenih građana.

Odlučujući značaj za održivi razvoj zemlje i njenu konkurentnost na europskom tržištu sačinjava upravo regionalna politika. Na taj način izjednačava se gospodarska razvijenost pojedinih regija unutar države, te lakša implementacija u globalne procese koji se odvijaju na tržištu. U prilog tome govori i praksa Europske unije u kojoj ne samo da regije unutar država razvijaju politiku svojeg razvoja, već se često regije različitih država (koje imaju iste ili slične interese) povezuju i zajednički nastupaju i razvijaju na tržištu. Strategija i poticanje na inicijativu dolazi od strane viših instanci. Međutim, različiti razvojni projekti planiraju se i provode na lokalnom nivou što proizlazi iz činjenice da se svi projekti međusobno razlikuju, u većoj ili manjoj mjeri. Na taj način programi kreirani na nacionalnoj razini često ne mogu polučiti priželjkivane rezultate, barem ne u onoj mjeri u kojoj je to moguće postići kada se

sama lokalna zajednica aktivno uključi u razvoj područja na kojem djeluje. Svako područje, regija, općina ili grad ima svoje specifičnosti i kao takve najbolje ih poznaju upravo lokalne vlasti. Stoga je potrebno lokalne vlasti educirati o načinu planiranja razvoja i njegovu provođenju, kako bi mogli biti nosioci razvoja jedinice lokalne samouprave.

Zbog sveg navedenog, nameće se potreba da i Općina Tounj kao jedna od jedinica lokalne samouprave unutar Karlovačke županije izradi strategiju ukupnog razvoja. Budući je Karlovačka županija već izradila ROP (Regionalni operativni program) i Strategiju razvoja, tim je potreba i mogućnost za izradu SUR-a još više izražena. Strategija ukupnog razvoja omogućit će da Općina Tounj odgovori na pitanje u kojem smjeru razvoj treba ići i na koji ga način ostvariti, te dati realnu sliku o potrebama svih subjekata i skupina u društvu. SUR je dokument prema kojem će Općinsko vijeće moći planirati aktivnosti, najznačajnije i najučinkovitije projekte za Općinu Tounj. Ujedno je takav plan i podloga za izradu proračuna i raspodjele novca unutar Općine.

Specifična namjena SUR-a je odrediti gdje Općina želi i može biti u ekonomskom, gospodarskom i kulturnom pogledu u odnosu na regiju i državu u cjelini, te odrediti optimalan put za postizanje tog cilja. Strategija ukupnog razvoja utvrđuje strateške prioritete razvoja i pomaže usmjeriti resurse kako bi se oni što efikasnije upotrijebili. SR može pomoći pri rješavanju problema s kojima se jedinica lokalne samouprave susreće, a koji se mogu odnositi na: zapošljavanje, prihode, privlačenje investicija, pristup kapitalu, komunalne usluge, prometnu infrastrukturu te na sve ostale segmente koji su izravno povezani s održivim gospodarskim rastom i napretkom. Izuzetno je bitno da se takva Strategija ukupnog razvoja usredotoči na one projekte i zadatke koji će imati pozitivnih učinaka na jedinice lokalne samouprave i koje je moguće ostvariti. Prema tome, Strategiju razvoja Općine Tounj treba razumjeti kao strateško-plansko-programski dokument i sredstvo za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem svih područja i resursa unutar same Općine.

1.3. Sadržaj Strategije ukupnog razvoja

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj rađena je prema metodologiji izrade županijskih razvojnih strategija. Odnosno, prema odredbama Pravilnika o obaveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija. Dokumentacija, podaci, te stavovi mještana i drugih struktura sakupljeni su kroz radionice, razgovore, okrugle stolove, ankete i delfi metodu. Izvođački tim sastavljen je od stručnjaka tvrtke nosioca posla, te od stručnjaka Instituta za poljoprivredu i turizam Poreča, te profesora Visoke poslovne škole za turistički menadžment iz Višnjana. Svoj doprinos pri koncipiranju strateških postavki dao je i Savjet projekta u čijem sastavu su bili predstavnici Općine Tounj, te pojedinci Izvođačkog tima. Partnerski odbor je učestvovao u izradi SUR od samog početka do kraja, preuzimajući upravo onu ulogu koja mu i pripada.

Strateški plan razvoja koncipiran je da najbolje odgovori na pitanje Strategije i razvoja Općine. U tom kontekstu tretirani su:

- Opći podaci s ciljem sagledavanja položaja Općine te dio demografskih podataka.
- Prirodni resursi, klima, vegetacija, zemljišna površina, vodno bogatstvo, zaštita prostora.
- Infrastruktura koja može biti kočnica razvoja, a može biti i poticaj.
- Komunalna djelatnost koja ima značajno mjesto u funkcioniranju lokalne zajednice.
- Društvene djelatnosti kao pretpostavke da bi se uopće moglo govoriti o razvoju.

- Stanje razvijenosti gospodarstva kao najznačajniji dio za stvaranje novostvorene vrijednosti i podloge razvoja.
- Financiranje javnih potreba kao najčešće kočnice razvoja ovog dijela i ukupnog razvoja.
- Razvojne politike Države, Županije i Općine odlučujuće djeluju na razvoj.
- Društvena kretanja (uže i šire) i tržišni trendovi značajno određuju razvoj lokalne zajednice.
- Strategija ukupnog razvoja mora sublimirati sve sagledano i sva znanja s ciljem određivanja strateških ciljeva pa sve do pojedinih projekata kroz koje se realiziraju strateške postavke.
- Praćenje provedbe zacrtane strategije po dinamici, zaduženjima i odgovornostima, važan je dio Strateškog plana razvoja.

2. SAŽETAK

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj temeljni je planski dokument za održivi društveno-gospodarski razvoj i sadržajno je u svojim najvažnijim dijelovima u potpunosti usklađena sa Županijskom razvojnom strategijom Karlovačke županije.

Iako izrada i donošenje strategije ukupnog razvoja nije zakonom propisana kao obveza jedinica lokalne samouprave, mnoge općine i gradovi u Republici Hrvatskoj provode tu praksu i posljednjih godina su izradili i uspješno provode svoje Programe/projekte ukupnog razvoja. U tom smislu i Općina Tounj je, u cilju strateškog planiranja svojeg razvoja, prepoznala važnost donošenja ovakvog dokumenta s jasno definiranom vizijom i ciljevima njegove provedbe. Strategija ukupnog razvoja koncipirana je da najbolje odgovori na pitanja razvoja Općine.

U tom kontekstu tretirani su:

Opći podaci s ciljem sagledavanja položaja Općine te demografski podatci, nezaposlenosti, geografski položaj Županije i Općine, razvojne značajke i drugi resursi.

Na samom kraju daje se kratki pregled analize glavnih snaga i slabosti te prilika i prijetnji koje se nalaze u neposrednom okruženju Općine.

Daljnja razrada prethodnih značajki opisana je i analizirana kroz poglavlje Prirodni resursi. Naime, u poglavlju se detaljnije analiziraju prirodna svojstva krajolika koja krasi i obogaćuju područje Općine. Prvenstveno se opisuje reljef i zemljište. Potom su opisana klimatska obilježja koja su karakteristična za kontinentalni dio. Nadalje, pristupa se opisivanju vegetacije i poljoprivrednih površina kojima Općina obiluje. Vodno bogatstvo i zaštita prostora temelj su analize jer bez istih ne bi moglo postojati osnovnih uvjeta života. Zaštita prostora kao jedna od važnijih značajki kojima svaka jedinica lokalne samouprave treba pridodati značaj, analizira se u ovom poglavlju. Na kraju se daje kratki pregled analize glavnih snaga i slabosti, te prilika i prijetnji koje se nalaze u neposrednom okruženju Općine.

U poglavlju Infrastruktura opisane su prometne značajke unutar same Općine. Ukratko se analiziraju glavne značajke cestovnog prometa, od duljine cesta do samog održavanja. Osim toga opisan je postojeći sustav pošta i telekomunikacija. Na kraju poglavlja daje se kratki pregled analize glavnih snaga i slabosti, te prilika i prijetnji koje se nalaze u neposrednom okruženju Općine.

Komunalna djelatnost ima značajno mjesto u funkcioniranju lokalne zajednice. Glavne značajke komunalne djelatnosti su vodoopskrba, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda te odlaganje čvrstog otpada. U prvom podpoglavlju opisuje se postojeće stanje vodoopskrbe i potencijalni planovi širenja. Analizira se i postojeći sustav odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda. Odlaganje čvrstog otpada prikazano je u podpoglavlju za analizu zbrinjavanja postojećeg

komunalnog otpada. Na kraju slijedi analiza glavnih snaga i slabosti te prilika i prijetnji koje se nalaze u neposrednom okruženju Općine.

Analizirane su i društvene djelatnosti kao pretpostavke da bi se uopće moglo govoriti o razvoju. Kako je obrazovanje ključ razvoja svake zemlje pa tako i jedinice lokalne samouprave, daje se prikaz obrazovnog sustava, statistički podaci i ukratko se opisuju odgojno-obrazovne institucije koje djeluju na području Općine zadužene za provođenje formalnog obrazovanja. U poglavlju *Društvene djelatnosti* opisana je kulturna i prirodna baština koja ima izuzetan turistički potencijal, posebno u smislu njihove konverzijske funkcije. Zdravstvo i socijalna skrb su jedna od kategorija društvene djelatnosti koje se također, uzimaju kao izrazito važne prilikom analize socijalnih faktora. Na samom kraju analizirane su sportske udruge koje djeluju na području Općine, a od izuzetnog su značaja za povezivanje samih stanovnika. Zbog zornijeg pristupa, dan je i kratki pregled analize glavnih snaga i slabosti te prilika i prijetnji koje se nalaze u neposrednom okruženju, a vezanih uz područje društvenih djelatnosti.

Gospodarstvo je temelj svake lokalne samouprave jer osim što pruža zaposlenje lokalnom stanovništvu, predstavlja i značajan izvor prihoda lokalnoj samoupravi. U samom poglavlju analizira se društveno-ekonomski razvoj Općine. Potom se detaljno opisuje svaka gospodarska grana pojedinačno. Naime, u dokumentu se analizira trenutno stanje industrije i obrtništva, poljoprivrede, turizma i ugostiteljstva. U Strategiji se turizam sagledava kao gospodarska djelatnost iz razloga što je skup odnosa i pojava teško sagledati kroz strateški plan razvoja. Nadalje, sagledava se i stanovništvo s aspekta zaposlenosti i nezaposlenosti, a naveden je i kratki pregled glavnih snaga i slabosti te prilika i prijetnji koje se nalaze u neposrednom okruženju, a vezane su uz gospodarski razvoj.

U poglavlju cjelokupne SWOT analize, za svaku razvojnu karakteristiku navode se njezine snage, slabosti, prilike i prijetnje. Na taj način, omogućava se zorniji prikaz snaga i prilika koje Općina mora kroz svoje razvojne projekte planirati kako bi postigla optimalne uvjete za razvoj. Razvojni projekti moraju voditi računa da na što bolji način pridonose smanjenju slabosti, ali i na smanjenju negativnih utjecaja anticipiranih prijetnji.

Financiranje javnih potreba kao najčešće kočnice razvoja ne samo ovog dijela već i ukupnog razvoja, važan je faktor. Proračun je osnova planiranja svih primitaka i izdataka oko kojeg jedinica lokalne samouprave mora voditi računa. Razvojni projekti moraju se planirati unaprijed kako bi se proračun mogao što realnije definirati. Upravo zato se u daljnjoj razradi teme razrađuju mogućnosti koje se Općini pružaju za financiranje kroz EU fondove. Plan razvojnih programa koji se planira za 3 godine jedan je od važnijih dokumenata koji se uzimaju u obzir kako bi se Strategija ukupnog razvoja uskladila s razvojnim potrebama lokalne zajednice. Najprije se analiziraju programi predpristupnih fondova kako bi se budućim provodiocima razvojnih politika dao jasniji uvid u način funkcioniranja i tematiku samih fondova. Potom se daje uvid u programsko razdoblje od 2014.g. – 2020.g. kojim se definiraju razvojni projekti Unije, a kojima Općina može usmjeriti svoja razmišljanja i interese. Analiziraju se i Europski strukturni i investicijski fondovi koji financiraju svaki u svom obimu određene operativne programe i programe razvoja za navedeno razdoblje. Naime, istim programima definirani su određeni strateški ciljevi i fokus područja koji svaki pojedini fond nastoji postići. Svako fokusno područje nije podobno za financiranje razvojnih projekata. Međutim, unutar pojedinih područja postoje razvojne mogućnosti za stanovnike, gospodarstvenike i poljoprivrednike. Dakle, govorimo o projektima koji nemaju samo veliku

ekonomsku korist odnosno ekonomsku internu stopu rentabilnosti veću od zadanih 5%, već premašuju i zadana financijska sredstva od 4%. Jedna od obrađenih tematskih jedinica je i Javno i privatno partnerstvo kao temelj budućnosti svakog većeg razvojnog projekta kojim može profitirati cijela lokalna zajednica.

Razvojne politike države, županije i općine odlučujuće djeluju na razvoj. Poglavlje koje analizira navedene politike, sadrži opis potpomognutih područja i područja od posebne državne skrbi, definiciju indeksa razvijenosti i razvijenost same Općine Tounj u odnosu na druge općine i gradove u Karlovačkoj županiji. Važan dio analize čini i sam prostorni plan Općine. Između ostalog, daje se i kratki osvrt na europsko okruženje i regionalnu politiku te prostorne planove i razvojne strategije Županije .

Društvena kretanja (uže i šire) te tržišni trendovi značajno određuju razvoj lokalne zajednice. Strategija ukupnog razvoja mora sublimirati sve sagledano i sva znanja s ciljem određivanja strateških ciljeva, sve do pojedinih projekata kroz koje se realiziraju strateške postavke. Kod istog će se sagledati ekonomski potencijal kao i kočnice razvoja. Posebna pažnja pridaje se formiranju i definiranju vizije razvoja Općine kao i njenih najvažnijih ciljeva. Vizija je inspirativna izjava koja definira smjer u kojem se Općina želi razvijati, čemu teži, čemu sanja. Nastoji se gledati u budućnost do 10 godina, a ista se neće mijenjati zbog promijenjenih uvjeta na tržištu, novih trendova, drugačije konkurencije, itd. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere konačni je proizvod svega što se u dokumentu analiziralo. Dakle, smisao cijelog dokumenta sažet je upravo u ovim smjernicama. Temeljem tih smjernica određuje se konačna strategija koju bi Općina trebala slijediti ukoliko želi postići viziju razvoja. Kao posljednje, ali ne i konačno, analizira se Strategija ukupnog razvoja u budućnosti.

Predposljednje poglavlje rezervirano je za definiranje plana provedbe Strategije razvoja. Nakon početnog uvoda gdje se definira SR-a prelazi se na definiranje institucija i mehanizme provedbe. Detaljno se opisuju načini pribavljanja financijskih sredstava za financiranje projekata. Praćenje provedbe zacrtane strategije po dinamici, zaduženjima i odgovornosti, važan je dio Strategije ukupnog razvoja. Evaluacija označava i procjenu planiranih aktivnosti pojedinaca, skupina ili institucija i njihovih rezultata. Evaluacija nije samo završna procjena nekog projekta ili programa a, već je i procjena u svim fazama planiranja i socijalnih aktivnosti. Nadalje, u poglavlju se analizira i sama provedba SR-a kao novog razvojnog dokumenta Općine u kojem su zapisani svi koraci koji se trebaju poduzeti kako bi se u konačnici ostvarila strateški ciljevi. Logičkom matricom daje se zorniji prikaz strateških ciljeva, svakog pojedinog operativnog cilja koji se treba postići unutar strateškog cilja. Potrebno je definirati očekivane i rezultate te aktivnosti kojima se planiraju postići zadani rezultati. Svaka od ovih postavki mora imati takozvanu logičku intervenciju kojom se u principu definiraju ciljevi, rezultati i aktivnosti. Osim toga, potrebno je za svaku stavku definirati indikatore koji se mogu objektivno potvrditi. Svaka logička matrica ima i izvore verifikacije pomoću kojih se provjeravaju indikatori uspješnosti. Kako bi se ti indikatori, a u konačnici aktivnosti, rezultati i ciljevi mogli mjeriti potrebno je sagledati sve rizike i pretpostavke koji donose.

Financijski okvir provedbe predstavlja jednu zaokruženu cjelinu kojom se definiraju osnovne stavke za definiranje pojedinih strateških ciljeva. Temeljem logičke matrice određuju se aktivnosti za svaki pojedini strateški cilj i prikazuju konkretne stavke za svako pojedino ulaganje koje u konačnici doprinosi ukupnom razvoju Općine.

3. OPĆI PODACI

Cilj ovog poglavlja je sagledavanje geografskog položaja Općine te demografskih podataka, i nezaposlenosti. Prikazani i analizirani su podaci o kretanju stanovništva, te ukupan broj stanovnika u Općini. Navedeni su i podaci o starosti stanovništva te tablica stanovništva prema izvorima sredstava za život.

3.1. Geografski položaj Općine Tounj

U središnjoj Hrvatskoj na prekrasnom kraškom terenu prateći tokove najljepših rijeka, smjestila se Karlovačka županija. Zahvaljujući tranzitnom, prometnom i geostrateškom položaju, Karlovačka županije jedna je od najvažnijih županija. Tu se nalazi sjecište i čvorište najvažnijih prometnica koje povezuju Europu s jadranskom obalom. Karlovačka županija graniči s dvije susjedne države, Republikom Slovenijom i Republikom Bosnom i Hercegovinom, a u doticaju je i s četiri županije: Zagrebačkom, Sisačko-moslavačkom, Primorsko-goranskom i Ličko senjskom. Karlovačka županija nalazi se u središnjoj Hrvatskoj i pokriva površinu od **3.622 km²** te se ubraja u red većih županija. U Karlovačkoj županiji živi 128.899 stanovnika (prema popisu iz 2011. godine). Obuhvaća 5 gradova: Duga Resa (11.180 stanovnika), Karlovac (55.705), Ogulin (13.915), Ozalj (6.817) i Slunj (5.076) općina: Barilović (2.990), Bosiljevo (1.284), Cetingrad (2.027), Draganić (2.741), Generalski Stol (2.642), Kamanje (891), Krnjak (1.985), Lasinja (1.624), Netretić (2.862), Plaški (2.090), Rakovica (2.387), Ribnik (475), Saborsko (632), Tounj (1.150), Vojnić (4.764) i Žakanje (1.889).

Slika 1. Geografski položaj Karlovačke županije i Općine Tounj

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Administrativno, političko, gospodarsko, kulturno i sportsko središte Županije je Grad Karlovac. Područje Karlovačke županije je slabije naseljeno od prosjeka Republike Hrvatske, a prirodni prirast stanovništvo je negativan. Na prostoru Karlovačke županije dotiču se različitosti prirodnih osobitosti alpskog, panonskog i kraškog područja. Ljepote karlovačkih rijeka Kupe, Korane, Mrežnice i Dobre, šumovitost gorja Velike i Male Kapele, zelenilo kordunskog krša, tranzitni položaj i bogata povijesna baština trajne su vrijednosti na kojima počiva gospodarsko privređivanje i kvaliteta življenja njena stanovništva. Područje Karlovačke županije od starih je povijesnih vremena najvažnije tranzitno područje Hrvatske.

3.2. Opći podaci i položaj Općine Tounj

Stari grad Tounj prvi puta u povijesnim izvorima spominje se 1481. godine pod imenom Thouni. Tonjska utvrda tada je bila u posjedu Stjepana Frankopana, a samo ime utvrde i naselja nastalo je iz riječi Htone (tonje) što znači duboka voda, jezerce a odgovara i samom prostornom smještaju mjesta (iznad Tounjčice). Srednjevjekovna utvrda koja se prema izvorima naziva i Tovinjska peć, nakon smrti Stjepana Frankopana postaje vlasništvo njihova sina Bernardina, a zatim dolazi pod krajišku vlast. Od starog Tounjskog grada sačuvan je samo mali dio kule i barokna kapela Svetog Ivana Nepomuka. Veće značenje Tounj je dobio u drugoj polovici 18. stoljeća kad je kroz njega prošla Jozefiska cesta. Ta je prometnica po nalogu cara Josipa II građena u periodu od 1770. do 1779. godine. Preko dubokog kanjona rijeke Tounjčice 1775. godine sagrađen je i kameni most s tri otvora, kojem je 1836. godine dograđen još jedan kat. Tako je nastao dvokatni most visok 12 metara, jedinstven u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe. Kroz južni dio mjesta prolazi željeznička pruga, dionica Zagreb – Rijeka koja je 1873. godine izgrađena od tounjskog kamenog materijala, pa tu godinu vežemo za osnivanje kamenoloma Tounj. Oko 1700.godine sjeverozapadno od starog grada sagrađena je neogotična župa crkva Svetog Ivana krstitelja, a 1824. crkva je obnovljena i dograđena, ali je zbog dotrajalosti 1895. srušena. Na istom mjestu 1897. godine sagrađena nova župna crkva. Iako u teškim uvjetima, u Tounju je 1773. godine ustanovljena trivijalna škola, koja je smještena u starom gradu gdje djeluje sve do Drugog svjetskog rata kada je zapaljena. Od tada, pa sve do 1954. godine, kada je sagrađena nova osnovna škola, nastava se odrađivala po seoskim kućama. Od ostalih kulturnih i povijesnih znamenitosti potrebno je spomenuti i župnu crkvu Svetog Mihovila Arkandela u Tržiću Tounjskom i Kamenici, kapelicu Svete Barbare, kapelicu Svetog Antuna, mnogobrojne izvore te zaštićeni spomenik kulture – tradicijsku kuću u Orljaki. Područje Tounja obiluje mnogim speleološkim fenomenima.

Tounjski je kraj specifičnog položaja. Nalazi se na dodiru peripanonske Hrvatske i središnjeg planinskog prostora ili Gorske Hrvatske. Prometno značenje ovog prostora i njegova prijelazna obilježja posebno su naglašeni jer je zapadno od niskog Pokuplja. dinarski planinski greben najuži. To je usmjeravalo migracijska kretanja i razmjenu dobara prema moru, odnosno panonsko – peripanonskim krajevima. Otuda i uzorci vrlo rane naseljenosti u VII. stoljeću jer je ovo područje imalo posredničku ulogu između poljoprivrednog kontinentalnog zaleđa i primorja. Pravci prema Senju ili prema gospodarski važnim šumama Gorskog kotara uvjetovali su razvoj karavanskih i kirijaških kretanja i suvremene prometne mreže kao i oblikovanje kulturnog pejzaža, osobito nakon političke stabilizacije poslije prestanka osmanlijske ekspanzije. Specifičnost položaja odrazila se i u regionalnoj pripadnosti ovog prostora. Područje bivše Općine Ogulin u pravom smislu riječi je kontaktan prostor, o čemu svjedoče i državne granice, koje su ovdje izrazito „stanjile“ hrvatski državni teritorij, kao i dodir historijsko-geografskih pokrajina Korduna, Gorskog kotara i Like između kojih nema jasno utvrđenih prirodnih granica. Točnije, Tounjski se kraj nalazi u istočnom dijelu bivše Općine Ogulin. Istočnu mu granicu čini donji tok Tounjčice, zapadna granica prolazi brdom Krpel (Palčev vrh 402 m, Vodice 440m, Bakarni 515m, Veliki Gračac 442 m), južna granica dopire do šume Brezovice, a samo sjeverna granica nije jasno prirodno definirana.

Tounjski kraj i stanovništvo tog kraja stvaranjem samostalne i suverene Hrvatske države, zatražilo je na referendumu građana 1992. godine da Tounj postane općinsko središte. Naime, Tounj je bio općinsko središte do pedesetih godina prošlog stoljeća kad općinske funkcije

preuzima novostvorena Općina Ogulin. Novim ustrojstvom Hrvatska je dobila i novu upravno-administrativnu podjelu teritorija. Tako je i Općina Ogulin podijeljena na četiri nove: Tounj, Ogulin, Plaški i Saborsko. Želja pučanstva Tounja da Tounj postane općina nije uzeta u obzir, ali će se nepravda ispraviti što je i pokazala nova inicijativa u formiranju Općine Tounj gdje su donesene odluke od općinskih vlasti Tounja i Karlovačke županije da Tounj bude nova Općina. Tounj je nastao sjeverno od srednjovjekovnog grada (Thovonska-pech), a na njegov razvoj veliki su utjecaj imali izgradnja magistralne ceste (Jozefina) Karlovac-Senj te izgradnja željezničke pruge Zagreb – Rijeka koja ga dobro povezuje s ostalim dijelovima zemlje.

3.3. Demografska slika

Tounj je malo mjesto u središnjoj Hrvatskoj koje se nalazi na granici Like, Korduna i Gorskog Kotara. Prema tumačenju starosjedioca, granicu Like, Korduna i Gorskog kotara čine: Oštarski most, Koranski most i Tounjski most. Specifičnost položaja uvjetuje brojnost i rasprostranjenost stanovništva. U izvješću biskupa Sebastijana Glavinića 14. studenoga 1695. godine Svetoj stolici, spominje se Župa (Touin), koja ima 300 vjernika o kojima brine župnik glagoljaš. Izvješće biskupa Benedikta Bedekovića 23. siječnja 1708. godine, također spominje Župu Tounj (Tovung) koja ima 350 vjernika. Prvi popis stanovništva na temelju kojeg je utvrđen broj stanovnika na području Hrvatske bio je izvršen za vrijeme cara Josipa II., 1785. godine. Poznatiji je kao «jozefinski popis». Cilj tog popisa bio je da se ustanovi stanovništvo sposobno za vojsku. Njime je obuhvaćeno stanovništvo u tadašnjim granicama civilne Hrvatske i Slavonije. Nakon toga nije bilo niti redovitih ili potpunih popisa stanovništva u Hrvatskoj. Idući popis proveden je 1805. godine u tadašnjim granicama civilne Hrvatske i Slavonije, no iz njega su bili izuzeti plemstvo, svećenstvo i vojska. Poslije navedenog popisa u Hrvatskoj slijedeći nije provodio gotovo 50 godina. Franz de Paula Julius Fras u svojem djelu „Cjelovita Topografija i povijest Karlovačke vojne Krajine“ iz 1835. godine daje pregled stanovništva Karlovačke vojne Krajine, u čijem sklopu je i Tounjska kumpanija. Tada je Tounjska kumpanija imala 4.158 stanovnika, a uključivala je slijedeća naselja: Tounj, Tounjski Potok, Tounjsko Gerovo, Tounjski Tržić, Zdenac, Rebrovići, Skradnik i Skradničku Kamenicu.

Slijedeći popis započeo je ljeti 1850., a završio u ljeto 1851. godine. On je imao brojnih nedostataka te rezultati nikada nisu službeno objavljeni. Godine 1853. pri ministarstvu unutarnjih poslova sastavljeno je povjerenstvo koje je trebalo sastaviti detaljan plan za budući popis. Povjerenstvo je raspravljalo više godina, te je carski patent broj 67. donesen 23. ožujka 1857. godine, a kojim je naređeno izraditi popis za cijelu Habsburšku Monarhiju. Taj popis bio je vezan uz određeni dan. Stanovništvo se popisivalo prema stanju 31. listopada 1857. godine. Do 1900. godine dogodile su se promjene u imenima naselja i to: Gerovo se preimenovalo u Gerovo Tounjsko, Kamenica u Kamenica Skradnička, Potok u Potok Tounjski, Rebrović selo u Rebrovići. Imena Gerovo, Kamenica, Potok i Rebrović selo koristila su se do 1900. godine, kada mijenjaju naziv. U statističkim podacima naselje Tržić Tounjski je više puta mijenjao naziv. Tako je 1857. i 1869. godine upisan pod imenom Tržić, 1880. godine kao Tržić II, 1890. godine kao Tržić II Tounjski. a od 1910. godine pa nadalje kao Tržić Tounjski. Naselje Zdenac je upisano pod imenom Zden do 1991. godine. Općina Tounj nastala je iz bivše Općine Tounj 17. siječnja 1997. godine Zakonom o područjima, županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj.

Tablica br. 1: Popis stanovnika po naseljima u Općini Tounj od 1948. godine do 2011. godine.

REDNI BROJ	NASELJE	BROJ STANOVNIKA PO GODINAMA POPISA							
		1948	1953	1961	1971	1981	1991	2001	2011
	
1	Gerovo Tounjsko	173	187	164	115	76	73	72	55
2	Kamenica Skradnička	753	734	680	643	509	352	280	278
3	Potok Tounjski	553	518	426	293	210	151	84	72
4	Rebrović	1107	990	841	639	445	304	200	186
5	Tounj	463	460	498	434	466	408	385	352
6	Tržić Tounjski	328	612	573	376	218	166	14	20
7	Zdenac	328	337	296	260	264	231	207	210
Ukupno		3844	3838	2478	2760	2188	1685	1242	1173

Tablica br. 2: Broj stanovnika Karlovačke županije po općinama / gradovima prema popisu stanovništva iz 2011. godine.

GRADA/OPĆINA	BR.STANOVNIKA	GRAD/OPĆINA	BR.STANOVNIKA	GRAD/OPĆINA	BR.STANOVNIKA
Karlovac	55.705	Ozalj	6.817	Krnjak	1.985
Žakanje	1.889	Cetingrad	2.027	Slunj	5.076
Tounj	1.150	Ogulin	13.915	Rakovica	2.387
Netretić	2.862	Barilović	2.990	Duga resa	11.180
Lasinja	1.624	Saborsko	632	Plaški	2.090
Vojnić	4.764	Generalni stol	2.642	Kamanje	891
Bosiljevo	1.284	Ribnik	475		

Izvor: DZS, 2011.

Tablica br. 3: Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima iz 2011 godine

	Spol	Ukupno	Starost																		
			0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90+
Karlovačka županija																					
Općina Tounj	sv.	1.150	54	40	61	60	67	67	64	48	66	111	88	85	75	69	74	59	37	19	6
	m	612	27	20	31	33	33	47	27	32	31	61	59	55	43	39	28	24	17	3	2
	ž	538	27	20	30	27	34	20	37	16	35	50	29	30	32	30	46	35	20	16	4

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Naselja																					
Gerovo Tounjsko	sv.	55	2	1	2	3	8	6	1	1	1	8	6	6	3	2	1	2	-	1	1
	m	30	-	1	2	3	2	5	-	1	-	3	5	2	3	2	1	-	-	-	-
	ž	25	2	-	-	-	6	1	1	-	1	5	1	4	-	-	-	2	-	1	1
Kamenica Skradnička	sv.	266	1	1	17	10	6	12	20	13	10	21	17	13	16	18	24	19	13	7	3
	m	137	1	4	6	3	2	7	10	12	6	14	13	9	8	10	7	8	6	2	-
	ž	129	6	7	11	7	4	5	10	1	4	7	4	4	8	8	17	11	7	5	3
Potok Tounjski	sv.	71	7	4	2	1	3	4	6	2	2	6	5	4	7	3	6	4	3	2	-
	m	37	2	2	-	-	1	2	5	1	1	4	4	3	4	3	3	1	1	-	-
	ž	34	5	2	2	1	2	2	1	1	1	2	1	1	3	-	3	3	2	2	-
Rebrovići	sv.	184	7	2	5	7	6	10	3	5	12	12	13	20	18	16	15	18	8	5	2
	m	98	4	1	2	4	4	7	1	2	6	8	7	13	11	9	9	5	2	1	2
	ž	86	3	1	3	3	2	3	2	3	6	4	6	7	7	7	6	13	6	4	-
Tounj	sv.	346	1	1	18	22	26	22	18	15	28	44	30	25	21	16	19	11	4	-	-
	m	187	9	6	11	14	14	16	6	9	13	20	18	18	11	7	6	8	1	-	-
	ž	159	5	7	7	8	12	6	12	6	15	24	12	7	10	9	13	3	3	-	-
Tržić Tounjski	sv.	18	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	3	3	-	-	1	1	6	-	-
	m	16	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	3	3	-	-	1	-	6	-	-
	ž	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Zdenac	sv.	210	8	9	17	16	17	13	16	12	13	18	14	14	10	14	8	4	3	4	-
	m	107	2	6	10	8	9	10	5	7	5	11	9	7	6	8	1	2	1	-	-
	ž	103	6	3	7	8	8	3	11	5	8	7	5	7	4	6	7	2	2	4	-

Izvor: DZS, 2011.

Tablica 4. Stanovništvo prema pohađanju škole i spolu, 2011.

	Spol	Ukupno	Predškolsko obrazovanje									Visoko o			
				Osnovna škola			Srednja škola					stručni studij			
				svega	1.-4. razred	5.-8. razred	svega	industrijske i obrtničke	tehničke i srodne	umjetničke	gimnazija	svega	stručni	specijalistički	svega
Karlovačka županija	sv.	128.899	2.009	9.505	4.435	5.070	4.753	1.049	2.606	37	1.061	2.820	2.472	348	###
	m	62.384	1.038	4.916	2.278	2.638	2.432	653	1.396	20	363	1.462	1.265	197	###
	ž	66.515	971	4.589	2.157	2.432	2.321	396	1.210	17	698	1.358	1.207	151	###
Tounj	sv.	1.150	10	84	36	48	41	9	22	-	10	7	7	-	14
	m	612	5	41	13	28	21	8	12	-	1	5	5	-	6
	ž	538	5	43	23	20	20	1	10	-	9	2	2	-	8

Izvor:DZS, 2011

U ukupnom broju stanovnika Karlovačke županije udio žena je iznosio je 53,03% (29.543), dok je udio muškaraca iznosio 46,97% (26,162). Ipak, udio žena u Karlovačkoj županiji je manji od prosjeka u RH za 0,3%. Starenje stanovništva je negativan demografski proces koji je već nekoliko desetljeća primjetan u većini zemalja EU-a, pa tako i u cijeloj Hrvatskoj. Karlovačka županija ima vrlo veliki udio starijeg stanovništva u Hrvatskoj (nakon Ličko-senjske i Šibensko-kninske županije) koji je prema posljednjim podacima iznosio 20,6%od ukupnog broja stanovnika. Starenje stanovništva Karlovačke županije je izrazito vidljiv trend koji dovodi do smanjenja ukupno aktivnog stanovništva i povećanja ekonomski ovisnog stanovništva. Osim opterećenja mirovinskog sustava, starenje stanovništva dovodi do brojnih socijalnih problema, te će u budućem razdoblju biti potrebno razviti dodatne programe pomoći starijim osobama

3.4 Stanovništvo prema izvorima sredstava za život

Tablica br. 5: Stanovništvo prema izvorima sredstava za život

	Spol	Ukupno	Prihodi od stalnog rada	Prihod od povremenog rada	Prihodi od poljoprivrede	Starosna mirovina	Ostale mirovine	Prihodi od imovine	Socijalne naknade
Karlovačka županija	sv.	128.899	39.935	2.351	1.840	21.222	16.291	261	7.361
	m	62.384	22.623	1.282	1.135	9.793	6.825	132	3.150
	ž	66.515	17.312	1.069	705	11.429	9.466	129	4.211
Tounj	sv.	1.150	264	7	3	136	239	-	59
	m	612	182	6	-	96	123	-	31
	ž	538	82	1	3	40	116	-	28

Izvor: DZS, 2011.

Prihode od stalnog rada u Općini ima 23% stanovništva, dok je bez prihoda 34% stanovništva. Od mirovina živi veliki broj stanovnika, njih 375 (starosna i ostala mirovina) što iznosi čak 32% stanovništva. Osim opterećenja mirovinskog i socijalnog sustava, starenje stanovništva te velika nezaposlenost dovode do brojnih socijalnih problema, te će u budućem razdoblju biti potrebno razviti dodatne programe pomoći starijim te nezaposlenim osobama. Usljed izrazito nepovoljne demografske slike, brdsko-planinsko područje, tj. područje Općine izdvaja se kao jedno od područja s najnegativnijim tipovima općeg kretanja stanovništva koje karakterizira jako iseljavanje, prirodni pad i velika nezaposlenost.

4. PRIRODNI RESURSI I ZAŠTITA OKOLIŠA

U ovom poglavlju tretirani su vrijednosni resursi Općine.

Posebnim vrijednosnim resursima smatraju se:

plodno poljoprivredno zemljište i šume

zaštićena područja prirode

spomenici graditeljske baštine

resursi: prirodne šume, nezagađena tla, rezerve plitke vode, očuvani kultivirani krajobraz

Podneblje kao prirodni čimbenik, djeluje na morfologiju reljefa, vodene tokove, genezu i plodnost tla, rasprostranjenost i fizionomiju biljnog pokrova te na život ljudi i životinja.

4.1. Prirodna svojstva krajolika

Naselje Tounj (253 m n/m) nalazi se iznad izvora Tounjčice u blizini starog frankopanskog grada. Dijelovi naselja prostiru se u blizini stare JOZEFINSKE ceste i željezničke pruge Zagreb – Rijeka. Geološki činitelji bili su presudni u oblikovanju sadašnjeg reljefa. Povijest geoloških zbivanja seže unatrag više od 230 milijuna godina, kolika je starost najstarijih stijena i naslaga. Današnja reljefna slika posljedica je utjecaja mnoštva činitelja među kojima krški i fluvijalni (riječni) imaju najveće značenje. Izražena vapnenačko – dolomitna podloga, propust terena, vertikalna cirkulacija vode i njezina okosnica, te zastupljenost svih odgovarajućih krških oblika nisu rezultirali tipičnim krškim pejzažom, već ga karakterizira ozelenjenost krajolika, te ga stručnjaci definiraju kao ozelenjeni pokriveni krš, za razliku od južnohrvatskog oguljenog krša Dalmacije. Polja su pretežno poljoprivredne, odnosno travnate površine većinom sa smeđim tlima, a planinski dio pokrivaju bogate i guste šume bukve i jele koje na visinama prelaze u zonu klekovine.

4.2. Klimatska obilježja

Na klimatske karakteristike utječe gorsko okružje i razmjerna blizina Primorja sa zapadne i panonskog prostora s istočne strane. Dakle, područje Tounja nalazi se na rubu kontinentalne klime koja u području kapelskog gorja prelazi u planinsku klimu. Može se reći da klimu karakteriziraju izražena ljetna i zimska godišnja dona. Sjeverozapadni dio ima srednju godišnju temperaturu zraka od 8 - 10°C, a sav ostali dio leži u području od 10 - 12°C. Ljeta su vruća, sparna, s pojavom pljuskova i proloma oblaka praćeni grmljavinama. Iako količine padalina dosežu i do 1600 – 1700 mm, kraj se općenito odlikuje relativnom suhoćom zbog poroznosti tla i otjecanja vode na nekoliko jačih vodotokova koji završavaju kao ponornice. Ljeti su također topliji niži reljefni oblici, a pokazuju pripadnost temperaturnoj amplitudi između 21 -22°C, sjeverozapadni dio 16 - 18°C. Zime su duge i u pravilu hladne, djelom s naglim zatopljenjima. Obline snažne oborine u pravilu se zadržavaju i do 40 dana u sezoni. Skijaški cjenjeniji snijeg, tkz. granulirani (zrnast, star i suh) zadržava se na Bjelolasici do travnja, a najpogodniji snijeg za skijanje je onaj koji padne na temperaturi zraka između -5°C i 0°C. Takvih je u Jasenku 49 dana. Karakteristično za klimu je i razmjerno velika razlika dnevne i noćne temperature što rezultira pojavom rose ljeti, a zimi i u prijelaznim razdobljima pojavom snažnog jutarnjeg mraza. Od vjetrova tipični su bura i jugo. Bura je suh i hladan vjetar koji puše iz smjera

sjeveroistoka i u pravilu donosi razvedravanje. Jugo je topal i vlažan vjetar koji puše iz primorja, tj. Kapele i donosi oborine. Karakteristična je i česta pojava fena, suhog vjetra koji se pri spuštanju niz padine kapelskog gorja snažno zagrijava te u kratkom vremenu podiže temperaturu zraka. Zimi tu pojavu prati naglo topljenje snijega.

4.3 Poljoprivredne površine

U ovu kategoriju uvrštene sve površine poljoprivrednog zemljišta VI razreda (I i II podrazred), VII razreda (I i II podrazred), VIII razreda (I i II) te neobraslo šumsko zemljište. Poljoprivredne površine ove kategorije mogu se podijeliti u dvije grupe:

površine privremeno nepogodnih tala za obradu su tla na kojima je mogućnost oranične proizvodnje ograničena jakim utjecajem prekomjernog vlaženja podzemnom, poplavnom i slivenom vodom, a predstavljaju najznačajnije zalihe potencijalno kvalitetnih zemljišnih površina koje se mogu dobiti nakon izvršenih melioracija. Ova tla treba štiti na način da se prilikom izrade PPUO/G izvrši preispitivanje njihove potencijalne vrijednosti za poljoprivrednu i šumarsku proizvodnju, pri čemu se to odnosi na površine većih kompleksa zemljišta bližih naseljima. Proizvodno manje vrijedne površine treba štiti u smislu zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti.

površine tala trajno nepogodnih za obradu

tla koja zauzimaju najniže reljefne položaje i najizloženija su prekomjernom vlaženju poplavnom, slivenom i podzemnom vodom, a zbog teškog mehaničkog sastava na njima ne bi bilo isplativo izvođenje hidrotehničkih melioracija zbog zaštite i očuvanja ekološke stabilnosti poželjno je pošumljavati, a neka od njih moguće je koristiti za ribnjačarstvo.

plitka, kamenita i stjenovita tla brdsko

planinskih predjela zbog nepogodnosti za poljoprivrednu proizvodnju potrebno je pošumljavati u prvom redu radi protuerozijske, hidrološke i klimatske, ali na dubljim tlima i proizvodne, odnosno, višenamjenske uloge šuma (vapneno dolomitne crnice i rendzine, plitka smeđa tla i lesivirana tla na vapnencu)

neobrasle površine šumskog zemljišta poželjno je pošumljavati

neke od tih površina mogu se koristiti za uzgoj ljekovitog i začinskog bilja

neplodna tla se mogu koristiti za raznu namjenu

4.3 Biološka raznolikost i zaštićene prirodne vrijednosti

Sagledavajući prirodne značajke Karlovačke županije, uočava se bogata raznolikost i isprepletenost različitih prirodnih vrijednosti i reljefnih karakteristika. Prostor se može podijeliti na više cjelina u kojima se izmjenjuju prirodne vrijednosti karakterizirane raznolikošću krajobraznih i bioloških komponenti. Bogatstvo krajobraznih vrijednosti naročito se ističe u području Parka prirode Žumberak - Samoborsko gorje, u dolinama Kupe, Velike i Male Utinje, potoka Ribnik i Mlakovac te na području brda Vodenica kod Ozlja. Također, treba istaknuti da se u ovoj cjelini nalaze gotovo svi zaštićeni i/ili evidentirani crepovi, parkovi i perivoji. Središnji dio Županije obilježen je prostorom uz rijeku Mrežnicu i Dobru. Posebice se ističe Mrežnica koja zajedno sa širim područjem (pritokom Tounjčicom i speleološki iznimno vrijednim područjem brda Krpel) zavređuje zaštitu u kategoriji parka prirode ili regionalnog parka i kvalitetno upravljanje u cilju očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, povoljnih

uvjeta staništa ugroženih i zaštićenih vrsta te kulturno-povijesnih vrijednosti. Proglašenje zaštite pozitivno će utjecati na razminiranje minsko sumnjivih područja, održivi razvoj turističkih djelatnosti „mrežničkoga“ kraja, razvoj poljoprivrede temeljene na proizvodnji autohtonih proizvoda (mliječni proizvodi, povrtlarske kulture i dr.), očuvanje tradicionalnih obrta i tradicijske arhitekture, te će omogućiti dobrobit lokalnoga stanovništva i šire zajednice. Uz zaštićeni značajni krajobraz područja Kleka, u zapadnom dijelu Županije, treba istaknuti očuvane i specifične šumske ekosustave u okolici Jasenka i u drežničkom polju, te prostor Bjelolasice koji, uz krajobrazne vrijednosti, obilježava i raznolikost i očuvanost zaštićenih, rijetkih i nekih ugroženih biljnih vrsta. Istočni i jugoistočni dio Županije karakteriziraju vodotoci Korane, Slunčice (zaštićeni značajni krajobraz) i Gline, prostori vrijedni sa stajališta očuvanja krajobraznih vrijednosti i očuvanja povoljnih uvjeta staništa vezanih uz vodotoke (vlažna staništa), te povoljnog stanja populacije zaštićenih i/ili ugroženih vrsta riba. U južnom dijelu područje Karlovačke županije zahvaća i manji dio Nacionalnog parka Plitvička jezera, međunarodno važnog područja sa stajališta zaštite prirode. Bogatstvom i raznolikošću biljnih vrsta vezanih uz ugrožen i rijetka cretna staništa ističe se dolina Dretulje koja je, uz crepove u sjeveroistočnom dijelu županije (Banski Moravci, Vukmanić), floristički najvrednije područje Karlovačke županije. Temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 07/05, NN 139/08), na području Karlovačke županije zaštićeno je i upisano u Upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti, koji se vodi pri Upravi za zaštitu prirode Ministarstva kulture, ukupno 15 prirodnih vrijednosti zaštićenih u različitim kategorijama zaštite, od kojih su dva preventivno zaštićena područja. Neka od ovih područja samo se djelomično nalaze u Karlovačkoj županiji.

TOUNJSKE ŠPILJE

Špilja u kamenolomu Tounj po duljini je na četvrtom mjestu u Hrvatskoj što je izuzetno značajan geomorfološki podatak. U njoj su pronađeni vrlo rijetki sedimentacijski, korozijski i erozijski oblici koji spadaju u svjetske fenomene (posebne vrste freatičkih siga, faseta, tzv. „leopardovih koža“ i „hijeroglifa“) te vrlo rijetko ustanovljeni fenomen neotektonsko uzdizanje i spužanje vrlo bliskih blokova unutar špilje. Nedvojbeno je dokazana hidrogeološka povezanost s ponornim područjem Zagorske Mrežnice (ponor Ambarac) i područjem špilje Mandelaje (dugačka 2326 metara) te izvorima unutar i oko špilje Tounjčice. Vodosabirno područje brda Krpelj je koncentrirano u špiljskim kanalima u kamenolomu Tounj. Riječ je o značajnim količinama podzemne vode koja je pronađena tijekom dosadašnjih istraživanja. U špilji je pored ostalog pronađena i jedinstvena podzemna slatkovodna spužva Eunapius subterraneus koja predstavlja svjetski fenomen. Špilja u kamenolomu Tounj je stanište pravih podzemnih životinja, te je dosadašnjim istraživanjima utvrđeno 18 vrsta vodenih i 8 vrsta kopnenih životinja. Sve podzemne životinje su zaštićene Zakonom o zaštiti prirode (članak 48., stavak 1. i članak 97., stavak 4.), a spomenuta devastacija špilje ih direktno ugrožava. Neke od životinja već su sada uvrštene u Crveni popis ugroženih biljaka i životinja Hrvatske, poput endemnih vrsta Eunapius subterraneus i Velkovrhia enigmatica za koje postoji veoma visok rizik izumiranja.

Zbog svih spomenutih i drugih važnih i značajnih podataka koji ovaj speleološki objekt čine posebnim, još 1998. godine speleolozi su mjerodavnom Ministarstvu i Zavodu za zaštitu prirode predložili da se Špilja u kamenolomu Tounj posebno administrativno zaštititi i proglasi geomorfološkim spomenikom prirode. U više navrata obilaskom špilje je konstatirano i dokumentirano zatrpavanje prvotnog ulaza u špilju; otvaranje novih ulaza u objekt; značajno

zasipavanje objekta koji je onemogućio daljnji prolaz u vrlo značajne dijelove špilje; uništavanje konkrecija, sigastih nakupina, erozijskih i korozivskih oblika; kompletno urušavanje velikih kamenih blokova; blisko približavanje stropa špilje razini - 1 kamenoloma koje je dovelo do urušavanja; opasnost od kompletnog urušavanja objekta s nesagledivim posljedicama za djelatnike kamenoloma ili speleologe u podzemlju.

4.4. Zaštita prostora

Temeljne ekološke svojstvenosti kraja

Zbog bogatstva rijetkih i ugroženih vrsta, flore i faune koje su prisutne na našem području i važne na nacionalnoj i međunarodnoj razini, cilj je dugoročno očuvati biološku raznolikost Karlovačke županije, sukladno zakonima i direktivama EU-a. U zaštićenim područjima kojima upravlja Javna ustanova Karlovačke županije može se naći šest tipova staništa na III. razini Nacionalne klasifikacije staništa koja se smatraju ugroženima prema Pravilniku o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima, te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova (NN 07/06).

Novim istraživanjima i obradom dostupnih podataka uočen je izvjesni nesrazmjer između stanja prirodnih vrijednosti evidentiranih za zaštitu županijskim prostornim planom i stvarnog stanja na terenu. Stoga je nužno sustavnom inventarizacijom i monitoringom dopuniti postojeću bazu podataka u sustavu zaštite prirode, kako bi se donijeli kvalitetni planovi upravljanja koji će poslužiti kao temelj zaštiti i upravljanju prirodnim vrijednostima i prostorom općenito. Stanjem na terenu se potvrdilo da je potrebna stalna edukacija i promocija zaštićenih područja i prirodnih vrijednosti općenito i njihovih mogućnosti u svrhu razvoja održivog turizma, ekološke poljoprivrede i sličnih razvojnih ciljeva. Takva područja se mogu održivim upravljanjem, za koje je nadležna JU „Natura viva“, kapitalizirati kroz razvojne projekte Karlovačke županije. Na zaštićenim područjima potrebno je inventarizirati, nadzirati i poboljšati infrastrukturu u smislu informativnih tabli, vidikovaca, poučnih staza, edukativnog centra i sl., kako bi se područje ustupilo na korištenje široj javnosti i turistima. U ovu analizu su uključena samo ona zaštićena područja Karlovačke županije čiji je cilj očuvanje bioraznolikosti, a kojima upravlja.

Iz navedene analize vidljivi su problemi i njihova moguća rješenja:

Problemi:

1. Spor postupak uspostave Informacijskog sustava zaštite okoliša;
2. Nemogućnost obrade prikupljenih podataka u registar onečišćivača okoliša na županijskoj razini;
3. Nedostatne aktivnosti na uspostavi sustava odvojenog prikupljanja otpada na mjestu nastanka;
4. Spori tijek sanacije službenih odlagališta otpada;
5. Ilegalno odlaganje otpada;
6. Nedostatak vertikalne i horizontalne komunikacije i razmjene informacija;
7. Nema planova upravljanja zaštićenih prirodnih područja;
8. Upravljanje ekološkom mrežom – nedostatak financijskih sredstava za upravljanje, a koja nisu osigurana od strane tijela koje je proglasilo zaštitu (Vlada RH), što je bila zakonska obveza;

9. Nije provedena ocjena razine onečišćenosti zraka;
10. Granice zaštićenih područja – nepodudaranje postojećih granica sa stanjem na terenu, te definiranje novozaštićenih područja;
11. Nedovoljno poznavanje sustava zaštite prirode na lokalnoj razini i mogućnosti tog sustava;
12. Nema sustavne inventarizacije i monitoringa;
13. Nedovoljna promocija zaštite prirode i prirodnih vrijednosti i mogućnosti koje one pružaju;
14. Nedostatna infrastruktura na zaštićenim područjima (smeđa signalizacija, interpretativne ploče, vidikovci, tematske staze, poučne (informativne) ploče.

Rješenja:

1. Revidirati granice zaštićenih područja u GIS-sustavu, iniciranje zaštite novih područja – obilaskom terena, učitati granice u GIS-sustavu;
2. Potrebna je edukacija djelatnika javne ustanove, lokalne samouprave, kako bi se ojačao sustav zaštite prirode;
3. Izrada planova upravljanja i akcijskih planova za zaštićena područja kroz uspostavu GIS-a, inventarizaciju i monitoring;
4. Promocija zaštite prirode kroz zajedničke projekte s drugim sektorima kao što je turistički;
5. Unapređenje infrastrukturnog stanja na zaštićenim lokalitetima postavljanjem smeđe signalizacije, interpretativnih ploča, vidikovaca, poučnih (informativnih) staza.

4.5. SWOT analiza – Prirodni resursi i prostor

SNAGE	SLABOSTI
<p>Zadovoljavajući geoprometni položaj</p> <p>Donekle povoljno reljefno i klimatsko obilježje prostora</p> <p>Očuvan i nezagađen prirodni okoliš (turizam, poljoprivreda)</p> <p>Doneseni prostorni planovi</p> <p>Tradicionalno radišno i poslovno stanovništvo</p>	<p>Nedovoljna valorizacija prirodnih resursa i prostora</p> <p>Nedostatno cjeloživotno obrazovanje</p> <p>Nedovoljna osviještenost stanovništva o potrebi zaštite okoliša</p>
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<p>Uravnotežen i održiv razvoj, planski vođen i dinamičnije, moguće je ostvariti viši standard stanovništva</p> <p>Više korištenje sredstva EU fondova u razvoju</p> <p>Sustavna edukacija stanovništva</p>	<p>Nelegalna odlagališta</p> <p>Odljev obrazovane radne snage</p> <p>Neprikladna zakonska regulativa</p>

Izvor:: Vlastita obrada, 2016.

5. INFRASTRUKTURA

Infrastruktura jednog područja od izuzetne je važnosti za cjelokupan razvoj, te joj stoga treba pružiti adekvatni značaj koji se očituje kroz financijska izdvajanja, održavanja postojećeg sustava te izgradnju novih sistema. Kako bi se odredili prioriteti razvoja infrastrukture Općine Tounj, analizirana je postojeća infrastrukturna konstrukcija.

5.1. Cestovni promet

Okosnicu prometnog sustava čini trasa ceste D23 koji se sastoji od kolnika $\text{š} = 7,0$ m bez pješačkih hodnika i ugibališta autobusa. Za ovu cestu treba osigurati koridor širene 100 m, odnosno 75 m. Ostatak postojećeg prometnog sustava (županijske i lokalne ceste) na području općine Tounj na zadovoljava, te bi njegovo poboljšanje omogućilo ravnomjerniji razvoj naselja. Značajniji razvoj imaju naselja Tounj i Zdenac. Neophodno je uređenje i proširenje kolničkog traka na $\text{š} = 6,0$ m, izgradnja autobusnih ugibališta s nadstrešnicama, nogostupa u naseljima i na mostovima preko postojećih potoka, sastavljanje javne rasvjete te horizontalne i vertikalne signalizacije. Potrebno je osigurati koridor za županijske ceste širine 75 m, odnosno 40 m postoji ako ima idejno rješenje. Planira se izgradnja zaobilazne ceste naselja Tounj za potrebe odvijanja teškog prometa u službi kamenoloma. Trase zaobilaznice ukupne duljine 1,44 km tlocrtno se pruža u smjeru jugoistok – sjeverozapad od državne ceste D 23 (na koju je spojena T – raskrižjem) do kamenoloma u Tounju. Projektna brzina iznosi $V_p = 50$ km/h. Na trasi je predviđen podvožnjak na stacionaži 0+697.60, kojim zaobilaznica prolazi ispod glavne međunarodne željezničke pruge M202. S lijeve strane, na početnom dijelu trase (do km 0+123,37) predviđa se poduzetnička zona. Završni dio planirane zaobilazne ceste (od stacionaže cca 1 + 000.00 do cca 1+300.00) smješten je iznad istočnog kanala Špilje u Kamenolomu Tounj, jer je ona jedan od ciljeva očuvanja POVS Ogulinsko – plaščanskog područja (stanišni tip 8310 Špilje i jame zatvorene za javnost). Također je neophodno urediti lokalne pristupne putove koji su dotrajali: (Sastavki – Špilj – Gojak – Orljak, Filipovići – Satavki – Špilj – Gojak) te asfaltirati puteve u Kamenici Skradničkoj.

Županijske ceste su:

Ž3256: D23 – Kamenica Skradnička – Gornje Primišlje – Slunj

Ž3220: Tounj – D23

Ž3221: Zdenac (D23) – Rebrovići

Lokalne ceste su:

L34104: (Ž3175) Trošmarija – Višnjić Brdo – Tounj (Ž3220)

L34105: D42 – Potok Tounjski – Zdenac

5.2. Željeznički promet

Kroz prostor općine Tounj prolaze glavne magistralne željezničke pruge Zagreb – Karlovac – Oštarije – Rijeka. Potrebno je rezervirati prostor za još jedan kolosijek – koridor od 200 m, a u naselju 100 m. Na željezničkoj stanici Tounj, pruga se sastoji od tri kolosijeka što zadovoljava

sadašnje i potrebe bliske budućnosti. Željeznička stanica Kukača južno od Tounja također zadovoljava današnje potrebe, iako zgradu željezničke stanice treba obnoviti i suvremeno opremiti. Sjeverno od Tounja je željeznička stanica Gornje Dubrave (na granici sa Gradom Ogulinom), kojoj je neophodno izgraditi zgradu za prihvat putnika, a južno od željezničke stanice Kukača nalazi se željeznička stanica Košare na samoj granici s Općinom Tounj. Planirana glavna magistralna željeznička pruga na EU koridoru Vb ("pruga visoke učinkovitosti") velike je frekvencije, ai ide iz smjera Zagreb - Karlovac - Tounj - Rijeka s odvojkom Drežnica - Gospić - Knin;

5.3. Javni promet

Međunarodni javni autobusni promet odvija se državnom cestom D23 s autobusnom stanicom u Tounju. Lokalni prijevoz putnika na prostoru Općine Tounj relativno je dobro prekriven linijama javnog autobusnog prometa uz dobar raspored stajališta autobusa, a Ogulin je završno – početno polazište. Istočni dijelovi Općine nemaju lokalni prijevoz te bi ga trebalo uvesti.

5.4. Elektroenergetika

Strategija održivog korištenja energije Karlovačke županije određuje smjernice za uspješan gospodarski i energetski razvitak Županije, poštujući pritom načela održivosti i zaštite okoliša. Glavni naglasak je na učinkovitom korištenju energije i obnovljivim izvorima energije kao područjima čiji razvitak može i treba značajno doprinijeti održivom razvoju čitave Županije. U skladu s tim, procijenjen je potencijalni učinak racionalnog korištenja energije za zaštitu okoliša, razvitak lokalnog gospodarstva i poboljšanje socijalnih prilika stanovništva Županije. Postojeće stanje energetske infrastrukture Županije te dosadašnja iskustva u provedbi projekata energetske učinkovitosti u iskorištavanju pojedinih obnovljivih izvora energije uzeti su kao polazna točka za definiranje budućih smjerova razvoja. Također, posebno se mora voditi računa o usklađenosti županijskih ciljeva s nacionalnim i europskim zakonodavstvom i strateškim dokumentima.

Doprinos proizvodnji toplinske energije iz obnovljivih izvora energije na području Županije očekuje se prvenstveno korištenjem energije biomase i sunca, a manjim dijelom i korištenjem toplinskih pumpi. Strategijom Županije utvrđeni su ciljevi energetskog razvitka te identificirane mjere za njihovo uspješno ostvarenje, bazirane na nekoliko glavnih načela:

- konceptu održivog razvitka Županije u cilju zaštite njezinih ljudskih i prirodnih resursa;
- sustavnom gospodarenju energijom u zgradama javne namjene u vlasništvu Županije;
- strateškom poticanju korištenja obnovljivih izvora energije;
- kontinuiranoj podršci učinkovitom korištenju energije u svim sektorima ljudskog djelovanja: zgradarstvu, prometu, industriji, poljoprivredi i dr;
- usuglašavanju s institucionalnim i zakonskim okvirima na županijskoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Ne može se ocijeniti da su naselja Općine Tounj danas zadovoljavajuće opskrbljena elektroenergijom – učestali padovi napona i nestanak elektroenergije. Eventualne povećane

potrebe riješit će se proširenjem postojećih objekata – trafostanica i obnovom dotrajalih magistralnih vodova. Prostorom Općine Tounj prolaze elektroenergetski dalekovodi od 35 kV i 220 kV. Preporuča se kabliranje niskonaponske mreže. Koridor elektroenergetskih prijenosnih građevina čine:

- dalekovod 400 kW – 60 m
- dalekovod 200 kW – 50 m
- dalekovod 110 kW – 40 m
- dalekovod 35 kW – 20 m

Planira se izrada trase 400 kV zračnog dalekovoda Brinje - Mraclin uz postojeći 220 kV dalekovod Brinje - Mraclin.

5.5. Telekomunikacijske mreže

Predviđa se povećanje kapaciteta. Današnje potrebe su zadovoljene iz postojeće mreže, a centrala u Tounju zadovoljava trenutne potrebe. Ukoliko će biti potrebno, postojeća centrala se može proširiti. Poboljšanje predviđa izgradnju novih podzemnih kabela. Postava baznih stanica mobilne telefonije ne može se vršiti na: poljoprivrednim površina P1 i P2, u parku prirode, dijelu zaštićenih prirodnih, vrijednim panoramskim točkama, na vodozaštitnim područjima te građevinskom području naselja s manje od 1000 stanovnika. Izgradnju nove elektroničke komunikacijske mreže u urbanim dijelovima treba planirati polaganjem podzemnih kabela, dok se za individualne stambene objekte dopušta realizacija putem zračne mreže. Rekonstrukcija ili dogradnja postojeće mreže (pojedinačni priključci) može biti realizirana podzemno i/ili zračno. Broj pristupnih čvorova koji sadrže aktivnu opremu može se povećati. Aktivna oprema može se smještati u postojeće građevine, tipske objekte.

Postava osnovnih postaja pokretnih komunikacija ne može se vršiti na:

- poljoprivrednim površinama označenim kao P1 i P2;
- području unutar prostora predloženog za zaštitu u rangu parka prirode do donošenja prostornog plana područja posebne namjene;
- prostoru ostalih zaštićenih dijelova prirode ili predloženih za zaštitu, do donošenja mjera zaštite;
- vrijednim točkama značajnim za panoramske vrijednosti krajobraza;
- vodozaštitnim područjima vodocrpilišta I. i II. zona;
- arheološkim područjima i lokalitetima te na povijesnim graditeljskim cjelinama;
- unutar građevinskog područja naselja s manje od 1.000 stanovnika;

5.6. Plinifikacija

Na području Općine Tounj izveden je magistralni plinovod – dio plinovodnog sustava Like i Dalmacije. Uz izvedeni plinovod planira se izgradnja magistralnog plinovoda velikog kapaciteta (u koridoru postojećeg).

5.7. SWOT analiza - Infrastruktura

SNAGE	SLABOSTI
Blizina najznačajnijih prometnica Donekle zadovoljavajuće rješenje vodoopskrbe, elektro-opskrbe, i PTT Plinifikacija	Nedefinirano i neriješeno pitanje prometne infrastrukture(ceste)
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
Poticanje korištenja alternativnih izvora energije Stvaranje uvjeta za plinifikaciju Izgradnja i kvalitetnije održavanje prometnica i rješenje parkirnog prostora Izgradnja vodovoda(sva naselja) Veće korištenje EU fondova	Neodgovarajuća izgrađenost prometnica Nepoštivanje standarda održivog razvoja i ekologije

Izvor: Vlastita obrada, 2016.

6. KOMUNALNA DJELATNOST

Pod komunalnim gospodarstvom razumijeva se obavljanje komunalnih djelatnosti, naročito pružanje komunalnih usluga od interesa za fizičke i pravne osobe, te financiranje građenja i održavanje objekata i uređenja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sustava na području jedinice lokalne samouprave.

Obavljanje komunalnih djelatnosti najčešće uključuje slijedeće vrste poslova:

- Vodoopskrba
- Izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih dijelova kanalizacijskog sustava
- Prikupljanje i deponiranje komunalnog otpada
- Održavanje okoliša
- Izgradnja grobnica i održavanje groblja, te pogrebne usluge

Komunalna društva, osobito u sklopu jedinica lokalne samouprave, imaju nezamjenjivu zadaću osiguranju životnih uvjeta svih građana, osobito kroz povećanje učinkovitosti komunalnog gospodarstva koje je jedan od preduvjeta za povećanje kvalitete i učinkovitosti ukupnog gospodarstva tj. razvoja.

6.1. Vodoopskrba

Područje općine Tounj ima djelomično riješeno pitanje opskrbe pitkom vodom, jer je trasom ceste D23 položen vodoopskrbni cjevovod prema Generalskom Stolu, a od tog cjevovoda odvaja se cjevovod kroz Tounj do Gerova Tounjskoga, te do naselja Zdenac i Mejašići. No postojeći lokalni vodovod zbog dotrajalosti mreže i slabog kapaciteta ne zadovoljava potrebe (problem su za ljetnog perioda). U ostalim naseljima stanovništvo se opskrbljuje vodom iz zdenaca ili betonskih cisterni. Ovakvo stanje zahtijeva rješenje opskrbe pitkom vodom svih naselja Općine, odnosno proširenje mreže. Neophodno je u dogledno vrijeme obnoviti dijelove vodoopskrbe cjevovoda uz povećanje tlaka kako bi se snabdijevanje vodom zadovoljilo tijekom čitave godine. U tu svrhu izrađen je Izvedbeni projekt vodoopskrbe za sva naselja Općine Tounj. Osnovni cilj je izvođenje vodoopskrbe prema izrađenoj projektnoj dokumentaciji.

Preduvjeti za razvoj vodoopskrbnog sustava su:

- zaštita slivnih područja rijeka Karlovačke županije;
- zaštita postojećih i potencijalnih izvorišta od mogućih onečišćenja, te utvrđivanje njihovih slivnih područja i određivanje granice zona zaštite mjerama zaštite;
- provođenje vodoistraživačkih radova, kako bi se ukazalo na potencijalne pitke vode;
- rekonstrukcija starih, dotrajalih cijevnih vodova na području cijele Županije, kako bi se gubici vode sveli na podnošljivu mjeru (oko 10%);
- izgrađivanje pojedinih vodovodnih sustava i dovršavanje započetih;
- uvođenje automatizacije vodovodnih sustava;
- povezivanje pojedinih vodovodnih sustava u veće cjeline te izgradnja regionalnih vodovoda kao konačnog cilja (Lička Jasenica za opskrbu južnog područja Karlovačke županije i sjevernog područja Ličko-Senjske županije te regionalni vodovod Karlovac za opskrbu sjevernog dijela Županije, koje u konačnici treba povezati u jedinstveni sustav).

6.2. Postupanje s otpadom

Svaka jedinica lokalne samouprave ima pravo odrediti po još jednu lokaciju na svom području kao sekundarnu lokaciju za uređenje prostora za prikupljanje i pretovar komunalnog otpada (uključivo i uređenje prostora za reciklažno dvorište), te za gradnju građevina za prikupljanje opasnog otpada. Navedene dodatne lokacije potrebno je predvidjeti i planirati u gradskim/općinskim planovima gospodarenja otpadom, a u skladu važećom zakonskom regulativom. Sekundarne lokacije za prikupljanje i pretovar komunalnog otpada određene prostornim planovima gradova i općina (PPUG/O) trebaju se planirati tako da je na njihovom prostoru, u slučaju ratnih opasnosti i elementarnih nepogoda, moguće privremeno odlaganje komunalnog otpada, koje se nakon prestanka djelovanja spomenutih utjecaja mora sanirati i vratiti u prvobitnu namjenu kao mjesta prikupljanja i pretovara komunalnog otpada, a ne trajnog odlaganja. Na ovakvim lokacijama nije dozvoljeno prikupljanje ili bilo kakvo manipuliranje posebnim kategorijama otpada. Potrebno je sanirati postojeća kontrolirana odlagališta i "divlje deponije".

6.3. SWOT analiza – Komunalna djelatnost

SNAGE	SLABOSTI
<p>Dobar sustav prikupljanja otpada</p> <p>Donekle dobro organizirana komunalna djelatnost</p>	<p>Nedovršen sustav prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda</p> <p>Nedefinirano odlagalište građevinskog i ostalog krupnog otpada</p>
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<p>Dovršenje i razvoj kanalizacijskog sustava</p> <p>Uređenje odlagališta građevinskog i krupnog otpada</p> <p>Izgradnja i uređenje sportskih objekata</p> <p>Izgradnja dječjih igrališta</p> <p>Uređenje općinskih groblja</p> <p>Izgradnja vatrogasnog doma</p> <p>Veće korištenje sredstava iz EU fondova</p>	<p>Neosviještenost stanovništva za ekologiju</p> <p>Dotrajalost dijela vodoopskrbne mreže</p>

Izvor: Vlastita obrada, 2016.

7. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Kada se govori o društvenim djelatnostima na području Općine Tounj treba se naglasiti da su one usko povezane uz razvoj ove mlade Općine i njezine građane. U ovom se djelu daje prikaz društvenih djelatnosti koje su kroz svoju infrastrukturu ponuđene široj zajednici i građanima. Sustav društvenih djelatnosti Općine Tounj uključuje slijedeće sustave:

- Sustav obrazovanja
- Sustav kulturne i prirodne baštine
- Sustav zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- Sportsko – rekreativni sustav
- Sustav za razvoj neprofitnih udruga

Sustav društvenih djelatnosti zahtijeva zajedništvo udruga i zadruga, podsustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, obrazovanje te objekte i institucije koje promiču kulturni i sportski život stanovnika Tounja. Prema tome, veći dio djelatnosti i usluga nisu direktno pod kompetencijom Općine. Unutar sustava društvenih djelatnosti, **pod sustav obrazovanja** zauzima važnu ulogu. Kod kvalitete obrazovanja mladih, ali i kod njihovog zadržavanja u svom kraju, presudni preduvjet je visoko razvijena obrazovna infrastruktura.

Kao i kod obrazovanja, i kod **pod sustava zdravstvene zaštite i socijalne skrbi** važno je promotriti potrebu stanovništva za institucijama i razvijenoj infrastrukturnoj mreži, nužnost njihove izgradnje, adaptacije ili prenamjene, te "gravitaciju" stanovnika Općine prema drugim jedinicama lokalne samouprave radi zadovoljenja potreba za zdravstvenom zaštitom.

Društvene djelatnosti moraju pronaći više poveznica s gospodarskim potencijalom. Takav pristup je potreban u većoj mjeri kako bi se stvorila cjelovita slika područja preko plana razvoja i time omogućio razvoj novih ideja koje bi ostvarile dugoročni gospodarski prosperitet.

7.1. Obrazovanje

Obrazovanje u Hrvatskoj sastoji se od dobro razvijene mreže obrazovnih institucija. Predškolsko obrazovanje nije obvezatno i obuhvaća djecu od treće godine života do polaska u školu. Osnovno obrazovanje traje osam godina i obvezatno je za svu djecu po pravilu od 6 do 15 godina života, a cilj mu je stjecanje općeg znanja, što se ostvaruje prema jedinstvenim nastavnim planovima i programima. Srednje obrazovanje traje od 1 do 4 godine, a omogućuje stjecanje znanja i vještina potrebnih za uključivanje na tržište rada ili nastavak školovanja. Srednje obrazovanje nije obvezatno.

Vrste srednjih škola, ovisno o nastavnom planu i programu jesu:

- gimnazije
- tehničke i srodne škole
- umjetničke škole
- industrijske i obrtničke škole.

Na područjima na kojima žive pripadnici nacionalnih manjina osnivaju se jedinice osnovnog i srednjeg obrazovanja s programima nacionalnih manjina.

Počeci školstva na području Tounja datiraju još iz 18.st. za vrijeme Vojne krajine i vlasti Habsburgovaca kada je Tounj bio značajna vojna utvrda jer je tu boravila satnija krajišnika. Zbog vojnih potreba za školovanim časnicima i dočasnicima, Habsburgovci donose odluku da se na području karlovačkog generalata osnivaju pučke škole. Tako je zbog vojnih interesa 1773. godine ustrojena pučka škola u Tounju. Opća trivijalna škola. Te godine na ovim prostorima prvi put zazvonilo je školsko zvono i započeo obrazovani proces. U školi je radio učitelj, a učilo se: računanje, pisanje, sricanje, čitanje i pravopis. Također je župnik dva puta tjedno imao vjeronauk. Supruge učitelja poučava su žensku mladež ručnom radu i domaćinskim poslovima.. Nastava se izvodila samo na hrvatskom jeziku. Školska zgrada nalazila se u srednjovjekovnoj tounjskoj tvrđavi. U Tounj su tijekom vremena, kao i danas dolazila djeca iz okolnih sela, osobito nakon 1830. godine kada je uvedeno obvezatno četverogodišnje školovanje. I u vrijeme Austro – ugarske pa i kasnije za vrijeme Kraljevine Jugoslavije djeca su neredovito pohađala nastavu. Može se reći da državna i prosvjetna vlast nije puno marila jer neobrazovan narod „bolje sluša“. Čak je 1831.godine u Kraljevini Jugoslavije uvedeno obvezno osmogodišnje školovanje, a u Tounju je tek 1937.godine uvedeno šestogodišnje obrazovanje. U doba 2. svjetskog rata nastava se u Tounju održavala neredovito. Nekoliko puta mijenjale su se školske zgrade zbog paleži ili napada. U socijalističkoj Jugoslaviji 1951. godine uvela se današnja školska zgrada u kojoj se u početku radilo u tri smjene, bilo je 244 učenika, i sa njima je radilo 6 učitelja. 01.01.1962. godine škola je dobila električnu struju. Od 1979. godine Tounj je u sastavu Osnovne škole „Tounj“ kao područna osmorazredna škola. Iste godine otvorena je i školska sportska dvorana. Škola je mijenjala svoje ime nekoliko puta. Zvala se „13.april“ , „Tounj“, a od 1997. godine nosi naziv „Lucija Capan“ po poznatoj tounjskoj učiteljici te slavi svoj dan škole 13.12. na svetu Luciju. **7.2. Kultura i prirodna baština**

Sustav mjera zaštite

Povijesne naseobine i graditeljske cjeline, prirodni i kultivirani krajolici, kao i pojedinačne građevine spomeničkih obilježja s pripadajućim parcelama, te fizičkim i vizualnim okolišem, moraju biti na stručno prihvatljiv i vrstan način uključeni u budući razvitak Općine i Županije.

Zaštita kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti podrazumijeva ponajprije slijedeće:

- Očuvanje i zaštitu prirodnoga i kultiviranog krajolika kao temeljne vrijednosti prostora što odražava kvalitetan suživot arhitektonske baštine i prirodnih osobitosti pripadajuće sredine nastalog kao rezultat njihove funkcionalne povezanosti
- Poticanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljodjelskih zemljišta, zadržavajući njihov tradicijski i prirodni ustroj
- Zadržavanje povijesnih trasa putova (starih cesta, pješačkih staza, proštenjarskih putova često popraćenih raspelima i pokloncima, poljskih putova i šumskih prosjeka)
- Očuvanje povijesnih naseobina (sela, zaselaka i izdvojenih sklopova) u njihovom izvornom okruženju s povijesnim graditeljskim ustrojem i naslijeđenom parcelacijom
- Oživljavanje starih zaselaka i osamljenih gospodarstava etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti
- Očuvanje i obnovu tradicijskoga graditeljstva (osobito starih drvenih kuća) ali i svih drugih povijesnih građevina kao nositelja prepoznatljivosti prostora
- Očuvanje povijesne slike, volumena (gabarita) i obrisa naselja, naslijeđenih vrijednosti krajolika i slikovitih pogleda (vizura)

- Očuvanje i njegovanje autohtonih proizvoda i tradicijskih sadržaja, poljodjelskih kultura i tradicijskog načina obrade zemlje
- Zadržavanje i očuvanje prepoznatljivih toponima, naziva sela, zaselaka, brda i potoka, od kojih neki imaju simbolična i povijesna značenja
- Očuvanje prirodnih značajki dodirnih predjela uz zaštićene cjeline i vrijednosti nezaštićenih predjela kao što su obale vodotoka, prirodne šume, bare, rukavci vodotoka, izvori, kultivirani krajolik.

Prostorno - estetski elementi

Temeljna vrijednost ovog prostora je očuvani prirodni i kultivirani krajolik, specifični i slikoviti vodotoci rijeka Mrežnice, Tounjčice, Kukačice i Bistrice s mlinovima ili njihovim ruševinama, šumoviti masiv Krpela, te očuvana ruralna naselja arhitektonske, etnološke i ambijentalne vrijednosti, sakralne građevine i brojni arheološki nalazi. Arhitektonska i etnološka vrijednost prevladavajuće pojedinačne građevne strukture unutar pojedinih naselja je značajna, budući da se radi o prilično očuvanom građevinskom fondu.

Projektiranje i građenje novih građevina u slobodnom prostoru krajolika treba biti na principu harmoničnog odnosa s tradicionalnim oblicima u gabaritima, materijalu i oblikovnim elementima, poštujući oblikovne elemente terena, uz minimalne zahvate. Značajnijih konfliktnih situacija u prostoru, kao što je pretjerano širenje naselja ili gubitak identiteta naselja nema. Međutim, najveći problem čitavog prostora Općine je degradirani krajolik kamenoloma koji se nalazi na istočnim padinama Krpela, okrenut prema širem prostoru Općine na vrlo istaknutoj, dominantnoj i širokoj vizuri.

Sustav mjera zaštite i očuvanja kulturnih dobara

Cilj ove podloge je da se evidentirana i valorizirana kulturna dobra, adekvatno njihovoj vrijednosti zaštite, obnove i u budućnosti koriste. Krajolik, malobrojne povijesne cjeline kao i pojedinačne građevine označene kao kulturno dobro treba primjereno njihovim prostornim, arhitektonskim, povijesnim, etnološkim i estetskim vrijednostima zaštititi i uključiti u život i dalji razvoj prostora. Da bi se osigurala zaštita kulturne baštine koja čini neodvojiv segment sveukupnog čovjekovog življenja, moraju se osigurati već na nivou prostornog planiranja određene mjere. U prostoru, čiju osnovu čine prirodni elementi, cjelovita slika prostora dopunjena je antropogenim oblicima. Stoga očuvanje graditeljskog nasljeđa mora biti u skladu s cjelokupnim prostorom koji ga okružuje. S obzirom na stupanj očuvanosti prirodnih i krajobraznih vrijednosti te oblika gradnje i naseljavanja područja Općine Tounj, potrebno je usmjeriti razvoj prema uvažavanju i racionalnom iskorištavanju temeljnih vrijednosti područja što znači očuvati ravnotežu i harmoničan odnos izgrađenog i kultiviranog krajolika, prirodnog krajolika, tj. integralnih vrijednosti prostora.

Za sve zone zaštite kulturne i prostorne baštine, naselja i pojedinačna kulturna dobra potrebno je izraditi detaljnu konzervatorsku dokumentaciju koja bi sadržavala analizu povijesne građe i dokumentacije, analizu postojećeg stanja, te konzervatorske propozicije i smjernice za moguće potrebne zahvate kojima bi se očuvale, zaštitile i unaprijedile prepoznate vrijednosti, a umanjio utjecaj negativnih intervencija u prostoru. Stoga se ovom podlogom određuju osnovne smjernice i uvjeti zaštite za povijesne cjeline, pojedinačna zaštićena kulturna dobra i arheološka nalazišta.

Uvjeti i smjernice za zaštitu unutar zona zaštite povijesnih cjelina

Za **naselje Orljak** u tijeku je postupak donošenja rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra i upis na Listu zaštićenih kulturnih dobara. Potrebno je provesti inventarizaciju građevinske strukture, parcelacije, matrice naselja, a tradicijsku arhitekturu u svim specifičnostima obraditi i dokumentirati u svrhu utvrđivanja detaljnih uvjeta i režima zaštite za obnovu .

Za **naselje Tounj**, kao sjedište administrativnih funkcija i jedino povijesno semiurbano naselje, predviđen je status evidencije. Naselje je izgubilo identitet ruralnog naselja gradnjom višestambenih građevina, a sadržaji za potrebe kamenoloma narušili su sliku naselja i ugrozili strukturu starog grada Tounja i kapele Sv. Ivana Nepomuka. Međutim, najstariji dio naselja u okruženju župne crkve Sv. Ivana Krstitelja i župnog dvora sačuvao je povijesnu matricu i mjerilo gradnje kao tipične ruralne građevine. Za graditeljski sklop župne crkve Sv. Ivana Krstitelja s bunarom i župnog dvora, koji su zaštićena kulturna dobra, predviđene su mjere konzervacije, restauracije, građevinske sanacije i rekonstrukcije. U neposrednom okruženju nije dozvoljena gradnja bez posebnih uvjeta nadležnog konzervatorskog odjela. Potrebno je provesti inventarizaciju građevinske strukture, parcelacije, matrice naselja, a tradicijsku arhitekturu u svim specifičnostima obraditi i dokumentirati u svrhu utvrđivanja detaljnih uvjeta i režima zaštite za obnovu.

Uvjeti i smjernice za zaštitu povijesnih građevina i sklopova izvan zona naselja

Na području Općine Tounj najviše je pojedinačnih kulturnih dobara koji su navedeni u tabelarnom popisu s postojećim statusom zaštite i prijedlogom statusa zaštite. Najugroženije pojedinačne građevine su stari grad Tounj i kapela Sv. Ivana Nepomuka zbog neposredne blizine kamenoloma i njihovog neodržavanja, te neadekvatne namjene. Ujedno je ugrožen i devastiran njihov neposredni okoliš infrastrukturom i novim gospodarskim građevinama neprihvatljivog sadržaja i oblikovanja. Potrebno je predvidjeti uklanjanje svih novih građevina u njihovom okruženju, provesti kompletna istraživanja, dokumentiranje i izradu detaljne dokumentacije za obnovu i prezentaciju kulturno-povijesnih građevina.

Mlinovi na vodotocima

Novo evidentirani mlinovi uglavnom su u ruševnom stanju, čime je njihova ugroženost izrazita. Potrebno je hitno provesti detaljna istraživanja i dokumentiranje, stvoriti uvjete za njihovu obnovu, te predvidjeti stavljanje u gospodarsku i turističku funkciju.

Sakralne građevine

Najugroženije su kapela Sv. Ivana Nepomuka u blizini postrojenja kamenoloma i ruševine crkve Sv. Mihovila. Potrebno je provesti njihova istraživanja i zaštitu od daljnjeg propadanja. Povijesne komunikacije s pratećim civilnim građevinama – mostovima, izvorima, bunarima, česmama treba posebno dokumentirati, istražiti, te utvrditi sustav mjera zaštite, rekonstrukcije i sanacije u svrhu stavljanja u funkciju i za turističke svrhe.

Pojedinačne etnološke građevine

Tradicijske građevine: Provesti detaljnu inventarizaciju, dokumentaciju, utvrditi sustav mjera zaštite integralnih vrijednosti pojedinačnih građevina, sklopova, okućnica .

Mjere zaštite arheoloških lokaliteta

Na području Općine Tounj nalaze se većinom samo evidentirani arheološki lokaliteti (osim starog grada Tounja koji je zaštićen kao kulturno dobro i špilje Zale koja je preventivno zaštićena) što je rezultat, slabe istraženosti, a ne važnosti pojedinih arheoloških lokaliteta. U svakom slučaju arheološki lokaliteti predstavljaju važan element kulturne baštine, značajni su za povijesni i kulturni identitet prostora. Svi arheološki lokaliteti označeni su na karti u mjerilu 1:25000. Veoma rijetko su istraživani što je uglavnom odraz loše financijske situacije društva, ali i pristupa takvim kulturnim dobrima. Arheološka istraživanja i iskopavanja, te njihova eksploatacija u turističke svrhe danas može biti veoma atraktivna zbog promocijske i financijske učinkovitosti za Općinu.

Arheološka iskopavanja vršena su samo na manjem broju lokaliteta kao što su: Potok tounjski - Bartolka, Crikvice; Bistrac Tounjski - Hajdučka špilja i Tounj - Špilja Zala. Trebalo bi posebno izdvojiti Špilju Zala (s nalazima iz doba paleolitika) kao najstariji arheološki lokalitet na području Karlovačke županije, te potrebu za njenim sustavnijim istraživanjima. Valja izdvojiti i arheološka istraživanja staroga grada Tounja, njegovih ostataka devastiranih izgradnjom unutar kamenoloma i poduzeća IGM. Vrlo važan lokalitet je i stari grad Ključ, ali su nažalost njegovi ostaci u blizini minski sumnjivog prostora. Brojnost arheoloških lokaliteta nije velika, što je najviše posljedica neistraženosti prostora. Prisutna je i mala brojnost stanovništva u selima, napuštanje većine prostora Općine Tounj, a arheološki lokaliteti se mahom očekuju u nepristupačnim dijelovima.

Smjernice za istraživanje i obradu

- izrada konzervatorske podloge za Orljak i dio naselja Tounj
- inventarizacija i arhitektonsko snimanje najvrjednijih tipova tradicijskih kuća i okućnica
- inventarizacija i detaljna obrada mlinova i ruševina mlinova
- inventarizacija i detaljna obrada povijesnih komunikacija i prateće javne plastike
- konzervatorsko-restauratorska istraživanja starih gradova Tounj i Ključ
- arheološka istraživanja starog grada Tounj i Ključ
- arheološka istraživanja špilje Zala
- arheološka istraživanja kapele Sv. Ivana Nepomuka

7.3. Kulturno - društvene djelatnosti

KUD TOUNJČICA

KUD „Tounjčica“ osnovano je 1971.godine, kada je djelovalo kao „ Aktiv žena“. Razvojem okolnosti društvo se upisuje 11. veljače 1985. u registar kao kulturno – umjetničko društvo „Tounjčica“. Korijeni djelovanja KUD-a datiraju iz oko 1920. godine kada je u Tounju djelovalo Djevojačko društvo Srca Isusova. Društvo je danas organizirano u tri sekcije: izvorna skupina, tamburaški sastav i dječja skupina, te okuplja 50-ak članova različite starosne dobi, od školaraca do umirovljenika. Izvorna grupa KUD-a i tamburaški orkestar djeluju i nastupaju zajedno. Tako su u 2013. godini predstavili izvorni folklor tounjskog kraja u Ogulinu,

Karlovcu, Gornjoj Stubici, Oštarijama, Zagrebu, Tounju, Donjem Miholjcu i Trnjanima. Članovi Društva posebno su ponosi na projekte koje sami organiziraju, primjerice tounjske krinjke i „Kulturnu večer“, te na istraživanje i zapisivanje starih tounjskih običaja. KUD je 2012. godine pokrenuo vlastiti glasnik „Tounjčica“ u želji zapisivanja i očuvanja tounjske tradicijske kulture, a 2015. godine je prezentiran treći broj. Članovi KUD-a aktivni su i na području rekonstrukcije starih zaboravljenih oprava tounjskog kraja, a posebno su ponosni na rekonstrukciju Amblema Djevojačkog društva iz 1920. godine. Želja svih članova KUD-a je i dalje čuvati te prenositi stare tounjske pjesme, plesove i običaje na mlađe generacije.

LD „SRNJAK“ TOUNJ

Djelatnosti udruge temelje se na: uzgoju i zaštiti divljači; gospodarenju lovištem; razvijanju kinologije i lovnog streljaštva; upoznavanju sa suvremenim tekovinama lovne etike i prakse, nabavkom stručne literature, organiziranjem predavanja, seminara, savjetovanja, priredbi, posjeta lovačkom muzeju, izložbama i slično; širenju lovne kulture članova.

DVD TOUNJ

Tehnička vatrogasna djelatnost prati i analizira stanje u dobrovoljnom vatrogastvu te poduzima akcije i mjere na unapređivanju dobrovoljnog vatrogastva i zaštite od požara. Zajedno sa svojim članovima provodi aktivnosti i djelatnosti dobrovoljnog vatrogastva kao i ostale djelatnosti.

ZKOT

Zavičajna djelatnost njegovanja tradicije i obilježavanja obljetnica; okupljanje članova te vođenje brige o razvoju, izgledu i uređenju Općine Tounj; suradnja s tijelima Općine Tounj, te suradnja s ostalim udrugama radi dobrobiti svih žitelja zavičaja.

UHB KAMENICA 1991.

Udruga je vezana uz organiziranje zajedničkih događaja raznih sadržaja, pripomoć razvoju mjesta za bolje uvjete življenja „kameničana“ u svojim sredinama, a u suradnji lokalnim, županijskim i državnim institucijama vlasti. Sudjeluje u promicanju kulture, sporta na amaterskim osnovama, povijesnih događanja iz drugog svjetskog rata, Domovinskog rata, pripomoć socijalnog, zdravstvenog i svakog drugog statusa članovima Zajednice.

ZAVIČAJNI KLUB PRIJATELJA KAMENICE

Djeluje kroz zavičajnu djelatnost proučavanja povijesti, njegovanja tradicije i folkloru „kameničkog“ kraja; organiziranje kulturnih, sportskih i drugih manifestacija kao i pri pomoći gospodarskom razvitku zavičaja.

UHDDR-a

Udruga dragovoljaca domovinskog rata OT Tounj

P.O. SLAP TOUNJ

Kampovi i prostori za kampiranje

7.4. Zdravstvo

Podaci o zdravstvenoj zaštiti u Hrvatskoj u skladu su s preporukama i definicijama Svjetske zdravstvene organizacije. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti omogućeno je otvaranje privatne

prakse i osnivanje privatnih ustanova. U tijeku 1994. završena je preobrazba zdravstvenih ustanova i njihovo organizacijsko prilagođavanje tom zakonu, što je imalo za posljedicu prestanak rada medicinskih centara i njihovu preobrazbu u ustanove primarne i bolničke zdravstvene zaštite te zavode za javno zdravstvo. 1997. počinje proces zakupljivanja dijelova zdravstvenih ustanova primarne zdravstvene zaštite (domova zdravlja i ljekarni) u vlasništvu županija i grada Zagreba. U 2003. počeo je proces spajanja domova zdravlja i osnivanja županijskih domova i domova zdravlja grada Zagreba, te se od te godine broj domova zdravlja smanjio. Služba zdravstvene zaštite školske djece i mladeži reorganizirana je od 1998. Liječenje školske djece obavlja se u sklopu ambulanti opće medicine, a preventivna zaštita u službama školske medicine koje su prešle u zavode za javno zdravstvo. Zbog toga je broj djelatnika i organizacijskih jedinica opće medicine veći od 1998. Zdravstvena je djelatnost organizirana na tri razine. Zdravstvena djelatnost na primarnoj razini obuhvaća djelatnost opće medicine, školsku medicinu, higijensko-epidemiološku zaštitu, zubo-zdravstvenu zaštitu, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, primarnu zaštitu žena i djece, patronažnu i ljekarničku djelatnost. Obavlja se u zdravstvenim ustanovama bez obzira na vrstu vlasništva: domovima zdravlja, ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, ustanovama za zdravstvenu njegu u kući i ljekarnama te ordinacijama privatne prakse. Zdravstvena djelatnost na sekundarnoj razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu te bolničku zdravstvenu zaštitu koja se provodi u općim i specijalnim bolnicama i lječilištima. Zdravstvena djelatnost na tercijarnoj razini obuhvaća obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističkih djelatnosti u kliničkim ustanovama i državnim zdravstvenim zavodima.

Sadašnji kapaciteti primarne zdravstvene zaštite svidi se na jednu ambulantnu jedinicu opće prakse. Obzirom na blizinu dodatnih zdravstvenih sadržaja u susjednim mjestima, postojeći kapaciteti mogu zadovoljiti minimalne potrebe stanovništva.

7.5. Socijalna skrb

Općina utvrđuje korisnike socijalne skrbi, te uvjete, način i postupak za ostvarivanje takvih pomoći. Pomoć s područja socijalne skrbi ne mogu se ostvarivati na teret Općine ako je zakonom ili drugim propisom donesenim na temelju Zakona uređeno da se prava na te pomoći ostvaruju prvenstveno na teret nadležnog ministarstva Republike Hrvatske ili na teret drugih pravnih ili fizičkih osoba.

Centar za socijalnu skrb Ogulin je javna ustanova čiji je osnivač ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi. Mjesni nadležni centar se odnosi na Grad Ogulin i Općine: Tounj, Jospidol, Plaški i Saborsko s pripadajućim naseljima.

7.6. Sport

Sportska aktivnost mještana upražnjava se djelom na području Općine, a djelom na širem području. U Općini djeluju slijedeći sportski klubovi:

Nogometni klub Tounj: Klub djeluje od 1994.godine.

7.7. SWOT analiza – Društvene djelatnosti

SNAGE	SLABOSTI
<p>Donekle dobar sustav osnovnoškolskog obrazovanja</p> <p>Donekle zadovoljavajuća primarna zdravstvena zaštita</p> <p>Bogata povijest prostora</p> <p>Tradicionalni osjećaj identiteta</p> <p>Razvijena sportska aktivnost</p>	<p>Neriješena skrb za starije i nemoćne osobe</p> <p>Nedovoljna valorizacija kulturnih i tradicionalnih vrijednosti</p> <p>Nedovoljno razvijen “društveni život”</p>
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<p>Organizirani pristup valorizaciji bogate povijesti prostora te kulturnih i tradicijskih vrijednosti (TOUNJSKI MOST, fontana, sakralni objekti, Stari Grad Tounj)</p> <p>Ulaganje u obrazovanje (ukupno) i jači poticaj</p> <p>Podizanje kvalitete zdravstvenih usluga</p> <p>Izgradnju sadržaja za turističku ponudu i građanstva(špilje, šetnice, etno-muzej)</p>	<p>Neodgovarajuća i nesustavna valorizacija kulturnih i tradicijskih vrijednosti (moguća devastacija)</p> <p>Suvremena turistička kretanja mogu narušiti elemente identiteta i tradicijskih vrednota (negativan utjecaj turizma)</p> <p>Dugoročna strategija razvoja društvenih djelatnosti (ne postoji)</p> <p>Nedostatno financiranje</p>

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Izgradnja i održavanje društvenih i objekata kulture Gradnja dječjeg vrtića	
--	--

Izvor: Vlastita obrada, 2016.

8. GOSPODARSTVO

Oslanjajući se na razvojne resurse i potencijale, gospodarski razvoj temeljit će se na:

- ugostiteljstvu i turizmu
- intenziviranju poljoprivrede, posebno stočarstva, ratarstva te povrtlarskih kultura
- industrijsko-servisnim uslugama, obrtničkim i drugih usluga vezanim za građevinarstvo
- izletničko-rekreacijskom turizmu
- stvaranjem lokalnog partnerstva / lokalne akcijske grupe (LAG)

8. 1. Društveno-ekonomski razvoj Općine

Glavne privredne grane Tounja su poljoprivredna djelatnost i proizvodnja kamenih materijala za izradu betona, asfalta, proizvodnja tučenog kamena za potrebe hrvatske željeznice te izgradnju i asfaltiranje cesta.

Turizam

Budući razvoj općine temeljit će se na razvijanju turizma, ponajviše izletničkog i rekreacijskog turizma. Prirodna komponenta prostora, elementi prirodnog i uglavnom još sačuvanog tradicijskog kultiviranog i kulturnog krajobraza te osobito šumoviti predjeli na padinama prema rijeci Tonjčici općinski su najvrjedniji prirodni izvori. Šumovite padine i rijeke Tounjčice, Mrežnice, Bistrice, Kukačice i Rudnice imaju potencijal za prezentaciju prostora Općine u eventualnom turističkom/rekreativnom gospodarstvu. S obzirom na veliki broj špilja (88) od čega je polovica neistražena, postoji mogućnost razvoja speleološkog turizma.

Poljoprivreda i ribarstvo

Prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, broj fizičkih i pravnih osoba upisanih u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava na području Karlovačke županije je oko 6 200. Najčešći problemi koji se javljaju u početku i tijekom unapređenja poljoprivredne proizvodnje su neriješeni imovinsko pravni odnosi te usitnjenost zemljišta prilikom okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta, financiranje proizvodnje, marketing, distribucija i skladištenje proizvoda. Poljoprivreda je zastupljena kroz proizvodnju i pripremu gurmanskih specijaliteta od mesa i povrća (izvrsna tradicionalna kuhinja), uz nadaleko poznati tounjski sir (svake godine u listopadu održavaju se Dani tounjskog sira), koji postaje brand tounjskog područja. Riječ je o specifičnoj recepturi proizvodnje sira koji se radi od visokokvalitetnog kravljeg, kozjeg ili ovčjeg mlijeka.

Dobri prirodni uvjeti za razvoj govedarstva, ovčarstva, kozarstva, pčelarstva, akvakulture kao i intenzivni razvoj voćarsko - vinogradarske proizvodnje i povrtlarstva na određenim lokacijama, samo su neke od prednosti Općine Tounj u cilju razvoja i unapređenja poljoprivrede. Iako su djelomično navedeni problemi proizvodnje, poljoprivreda u Općini Tounj predstavlja i značajan izvor prihoda za velik broj stanovnika. Određeni potencijali (prirodni) otvaraju mogućnost razvoja ribarstva. Na području Općine ima šest rijeka, puno potoka i izvora koji potencijalno pružaju mogućnost za razvoj slatkovodnog ribarstva (ribnjaci i sl.).

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

S obzirom na naznačeni vodni potencijal te konfiguraciju terena moguće je navedeni energetska potencijal iskoristiti za izgradnju malih hidroelektrana.

Tablica br. 6: Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište po broju kućanstava u Općini Tounj

	Broj kućanstava	Ukupno raspoloživa površina zemljišta, ha	Ukupno korišteno poljoprivredno zemljište, ha	Korišteno poljoprivredno zemljište u vlasništvu, ha	Korišteno poljoprivredno zemljište uzeto u zakup, ha	Korišteno poljoprivredno zemljište dano u zakup, ha	Ostalo zemljište, ha
Tounj	323	723,26	317,19	233,66	83,92	0,39	406,07

Izvor: Popis poljoprivrede, 2003.g.

Tablica br. 7: Površina korištenoga poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama (1. lipnja 2003.)

	UKUPNO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, ORANI I VRTOVI, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, POVRTNJACI, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, LIVAD E, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, PAŠNJACI, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, VOĆNJACI UKUPNO, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, PLANT AŽNI VOĆNJACI, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, VINOGRADI UKUPNO, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, PLANT AŽNI VINOGRADI, HA	KORIŠTENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, RASADNICI I KOŠAR AČKA VRBA I DR., HA	OSTALO ZEMLJIŠTE, HA	OSTALO ZEMLJIŠTE, TOGA NEOBRAĐENO POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE, HA	OSTALO ZEMLJIŠTE, ŠUMSKO ZEMLJIŠTE, HA
Tounj	317,19	132,00	2,57	110,06	54,46	16,54	1,98	1,53	0,22	0,03	406,07	179,63	188,93

Izvor: Popis poljoprivrede, 2003.g.

Poduzetničke zone

Općina Tounj u svom prostornom planu definirala je tri lokacije za poduzetničke zone i to:

1. Poduzetnička zona "Vrtača" površine 7,4 ha (74.000 m²) s mogućnošću proširenja. Nalazi se u južnom dijelu Općine, smještena uz državnu cestu D23 Duga Resa – Senj. Zonom prolazi vodovod i vodovi visokog napona 10 000 V. Postoji mogućnost priključka na željezničku prugu, a od autoputa Zagreb – Split udaljena je 15 km.
2. Poduzetničko-proizvodna zona "Velebit", površine 2,2 ha (22.000 m²), poljoprivredno zemljište.
3. Poduzetničko-proizvodna zona "Kamenica" 2,6 ha (26.000 m²), pogodna za punionicu vode jer se nalazi u zoni izvora rijeke Rudnice s jakim protokom kvalitetne pitke vode.

Tvrtke u Općini Tounj:

R.B	NAZIV TVRTKE	ADRESA	BROJ ZAPOSLENIH
1.	Hrvatske pošte d.d.	Branimirova 4, Zagreb	2

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

2.	Gavranović	Majstorska 9, Zagreb	4
3.	Pribanić d.o.o.	Linije 2B	6
4.	Rudar d.o.o.	Tounj 17, Tounj	100
5.	Josip Pleš, PLEŠ COMMERCE	Zdenac 36b, Zdenac	1
6.	Zvonko Brletić, Prijevoz i ugostiteljski obrt Košare	Košare 138A, Kamenica Skradnička	3
7.	Danica Pribanić, Razonoda–ugostitelj. obrt	Zdenac 21, Zdenac	4
8.	Mate Commerce d.o.o.	Matešići 9A, Zdenac	2
9.	Pustolovni obrt Slap Ratko Ivčević	Oštarije 457 B, Oštarije	0
10.	Poljoprivredni obrt „Trešnja“	Tounj 93 A, Tounj	1
11.	Obiteljsko gospodarstvo Paher	Zdenac 37 A, Zdenac	1
12.	Likarija d.o.o.	Ključ 39, Tržić Tounjski	1
13.	Dijana Salopek, Ugostiteljski obrt „DMM“	Zdenac 24, Zdenac	2
14.	Kluntal d.o.o.	Tounj 76, Tounj	Oslobođen
15.	Polj.stoč.voć.zadruga Tounj	Tounj 93 A, Tounj	
16.	IN TECH d.o.o.	Linije 3B, Tounj	1
17.	IGM TOUNJ d.d. u stečaju	Tounj 17, Tounj	U stečaju 10
18.	Trgovačko društvo Keleman energija d.o.o.	Ključ 38, Tržić Tounjski	1
19.	Vranešić, Obrt za automehaničarskeradove	Ivica Vranešić, Zdenac	1

Kamenolom Tounj – Rudar d.o.o.

Kamenolom Tounj započeo je s radom i dobio sve potrebne dozvole i koncesiju do 31.12.2028. godine proizvodnjom od 350 000 m³ kamena na godinu.

Proizvodni program:

1. višestruko drobljenje i premeljavanje kamene sitneži vapnenačkih stijena
2. utovar i oprema proizvoda
3. proizvodnja betona i betonskih prefabrikata
4. proizvodnja asfalt betona
5. sve vrste radova niskogradnje (ugradnja asfalta s modernom mehanizacijom, iskopi kanala i širokih otkopa u zemljištu svih kategorija-kanalizacija, odvodnja oborinskih voda, vodovod)
6. rudarski radovi (radove bušenja miniranja u vapnenačkim stijenama na površinskim kopovima, etažama)

8.2. SWOT analiza - Gospodarstvo

SNAGE	SLABOSTI
<p>Razvoj srednjeg i malog poduzetništva</p> <p>Mogućnost razvoja turizma i selektivnih vidova turizma</p> <p>Razvoj poljoprivrednih proizvoda</p> <p>Eksploatacija mineralnih sirovina</p> <p>Razvoj drvne industrije</p> <p>Stanovništvo sa iskustvom i tradicijom poljoprivredne proizvodnje</p> <p>Institucionalna potpora razvoju gospodarstva</p>	<p>Nerazvijeno srednje i malo poduzetništvo</p> <p>Turistička djelatnost nerazvijena</p> <p>Poljoprivreda nerazvijena</p> <p>Usitnjenost posjeda</p> <p>Nedovoljna educiranost stanovništva i poduzetnika (cjeloživotno učenje)</p> <p>Otežan plasman poljoprivrednih proizvoda</p> <p>Nedostatak manjih prerađivačkih kapaciteta</p>
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<p>Razvoja turizma (selektivni vidovi, agroturizma, Izletnički, speleološki)</p> <p>Razvoj poljoprivrede (autohtoni proizvodi) i ribarstva</p> <p>Mogućnost razvoja malog i srednjeg poduzetništva (poduzetnička zona)</p> <p>Mogućnost razvoja obrtništva</p> <p>Povezivanje poljoprivrednika (posebno marketing)</p>	<p>Gospodarska i financijska kriza</p> <p>Zanemarivanje edukacije (cjeloživotno)</p> <p>Neiskorištenost poljoprivrednog zemljišta</p>

Povezivanje turizma, poljoprivrede (plasman proizvoda i kvaliteta) Alternativni izvori energije(vodotoci, solarne i vjetroelektrane) Korištenje poticaja (EU fondovi i ostalo) Sustavna edukacija (cjeloživotno) Privatno-javna partnerstva Poticati veće razvojne projekte	
---	--

Izvor: Vlastita obrada, 2016.

9. SWOT ANALIZA

Cjelokupna SWOT analiza sadrži ocjenu snaga i slabosti, te prilika i prijetnji vezanih uz razvoj same Općine. Obrazlaže i tumači koji su i kakvi stvarni čimbenici razvoja, potencijali za razvoj, te ograničenja razvoja Općine Tounj.

SWOT analiza Općine Tounj

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - zadovoljavajući geoprometni položaj - mineralne sirovine (eksploatacija) - očuvan i nezagađen okoliš - očuvan i nezagađen okoliš - šumske površine - donekle dobre klimatske karakteristike - tradicionalna i kulturno-povijesna baština - donekle dobro organizirano osnovnoškolsko obrazovanje - dostupnost osnovnih zdravstvenih usluga - tradicija poljoprivrede i stočarstva - drvena industrija -donekle dobro organizirana komunalna djelatnost - plinifikacija - donekle zadovoljavajuće rješenje vodoopskrbe - razvoj poljoprivrednih proizvoda i stočarstvo - radišno i poslovno stanovništvo 	<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna valorizacija prirodnih resursa i prostora - nedefinirano i neriješeno pitanje prometne infrastrukture(ceste-kod većeg opterećenja) - rekonstrukcija željezničkog kolodvora(Tounj,Oštarije) - neriješen problem otpadnih voda - usitnjenost posjeda - nerazvijeno malo i srednje poduzetništvo - nerazvijen turizam - neriješena skrb za starije i nemoćne - nedovoljno razvijen društveni život - nedovoljna valorizacija kulturnih i tradicionalnih vrijednosti - razminiranje minskih polja - nedefinirano odlagalište otpada - nezaposlenost - nedostatno cjeloživotno učenje
PRILIKE	PRIJETNJE

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

<ul style="list-style-type: none">- uravnotežen i održiv razvoj, planski vođen i dinamičnije, moguće je ostvariti viši standard stanovništva- više korištenje sredstava iz EU fondova- organizirani pristup valorizaciji povijesti prostora i tradicijskih vrijednosti- sustavna edukacija stanovništva- poticanje korištenja alternativnih izvora energije- izgradnja vodovoda(sva naselja)- izgradnja i kvalitetnije održavanje prometnica i parkinga- razvoj turizma-razvoj malog i srednjeg poduzetništva (poslovne zone)- izgradnja dječjih igrališta- izgradnja vatrogasnog doma- uređenje groblja- izgradnja i uređenje sportskih objekata	<ul style="list-style-type: none">- gospodarska i financijska kriza- nelegalna odlagališta- odljev obrazovane radne snage- neprikladna zakonska regulativa- zanemarivanje cjeloživotne edukacije- neiskorištenost poljoprivrednog zemljišta- neodgovarajuća izgrađenost prometnica- neodgovarajuća i nesustavna valorizacija kulturnih i tradicijskih vrijednosti- nedostatno financiranje- dotrajalost dijela vodoopskrbne mreže- neosvijestjenost stanovništva za ekologiju- ne postoji dugoročna Strategija ukupnog razvoja društvenih djelatnosti
--	--

10. FINANCIRANJE JAVNIH POTREBA

Nadležnost i odgovornost za razvoj na području lokalne uprave i samouprave snose gradovi i općine. Tako projekti poput lokalnih prometnica, objekata za rekreaciju, vodovodne i kanalizacijske infrastrukture i dr., njihova izgradnja i održavanje, predstavljaju izniman financijski trošak. Zbog ovakve pozicije, JLS prisiljene su potražiti alternativne mehanizme financiranja, budući da proračunska sredstva u pravilu nisu dostatna.

10.1. Proračun Općine Tounj

Postoji mogućnost financiranja projekta i putem kreditiranja lokalnih samouprava u RH. Stanjem tržišta koje je rezultat globalne recesije smanjeni su plasmani komercijalnih kredita, a kapitalno financiranje sve je manje dostupno iz državnih i međunarodnih financijskih institucija u velikim iznosima. Danas vodstvo lokalne samouprave ima mogućnosti za financiranje u obliku :

- Kredita poslovnih banaka
- Izdavanja obveznica (moguće samo za određene jedinice lokalne samouprave koji zadovolje postavljene uvjete)
- Kredita i potpora državnih financijskih institucija (HBOR, Fond za regionalni razvoj, Fond za razvoj i zapošljavanje, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Hrvatske vode i Ministarstva Vlade RH)
- Kredita i potpora međunarodnih financijskih institucija (Svjetska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, Europska investicijska banka, Programi financiranja EU-fondovi, Veleposlanstva stranih zemalja i strane udruge)

Jedinice lokalne samouprave stječu prihode iz vlastitih izvora, od zajedničkih poreza i dotacija iz državnog i županijskog proračuna, a sve sukladno Zakonu o financiranju jedinica lokalne uprave i područne (regionalne) samouprave i kasnijim izmjenama i dopunama istog zakona (NN 117/93, 69/97, 33/00, 73/00, 127/00, 59/01, 107/01, 117/01, 150/02, 147/03, 132/06, 26/07, 73/08, 25/12, 147/14.).

Sustav prihoda općine obuhvaća vlastite prihode (izvore) kao i zajedničke prihode od kojih dio pripada općinama.

Vlastiti izvori općine i grada jesu:

1. prihodi od vlastite imovine, u smislu članka 68. stavka 3. točke 1., 2., 3. i 4. Zakona o lokalnoj samoupravi i upravi,
2. općinski odnosno gradski porezi u skladu s ovim Zakonom,
3. novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje koje sami propišu,
4. upravne pristojbe u skladu s posebnim zakonom,
5. boravišne pristojbe, u skladu s posebnim zakonom,
6. komunalne naknade doprinosi i druge naknade utvrđene posebnim zakonom,
7. naknade za uporabu javnih općinskih ili gradskih površina,
8. drugi prihodi utvrđenim posebnim zakonom.

Općine ili gradovi mogu uvesti slijedeće poreze:

1. prirez porezu na dohodak,
2. porez na potrošnju,
3. porez na kuće za odmor,
4. porez na neobrađeno obradivo poljoprivredno zemljište,
5. porez na nekorištene poduzetničke nekretnine,
6. porez na tvrtku ili naziv,
7. porez na korištenje javnih površina.

Zajednički prihodi su porez na dohodak i porez na promet nekretnina. Prihod od poreza na dohodak i poreza na promet nekretnina dijele se između države, općine, grada i županije, dok se prihod od poreza na dohodak raspodjeljuje između države, općine i grada. Zajednički prihodi, države, općine i grada su i prihodi od ugovorenih godišnjih naknada za koncesije, prema Zakonu o koncesijama („Narodne novine“, br. 143/12), i to:

1. za crpljenje mineralnih i termalnih voda,
2. za zahvaćanje voda za javnu vodoopskrbu.

Na temelju članka 39. Zakona o proračunu ((NN 87/08 i 136/12) i članka 38. Statuta općine Tounj
Općinsko vijeće općine Tounj na 09. sjednici održanoj dana 21. studenog 2014. god.

Proračun za 2015. godinu - OPĆI DIO

		1	2	3
		2015	2016	
A. RAČUN PRIHODA I RASHODA				
6	Prihodi poslovanja	3.264.000,00	3.184.000,00	3.184.000,00
7	Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	15.000,00	15.000,00	15.000,00
3	Rashodi poslovanja	2.194.000,00	2.069.000,00	2.119.000,00
4	Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	790.000,00	835.000,00	775.000,00
	RAZLIKA - MANJAK	295.000,00	295.000,00	305.000,00
B. RAČUN ZADUŽIVANJA/FINANCIRANJA				
5	Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	330.000,00	330.000,00	330.000,00
	NETO ZADUŽIVANJE/FINANCIRANJE	-330.000,00	-330.000,00	-330.000,00
	VIŠAK/MANJAK + NETO ZADUŽIVANJA/FINANCIRANJA	-35.000,00	-35.000,00	-25.000,00

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

BROJ		1	2	3
KONTA	VRSTA PRIHODA / RASHODA		2015	2016
A. RAČUN PRIHODA I RASHODA				
6	Prihodi poslovanja	3.264.000,00	3.184.000,00	3.184.000,00
61	Prihodi od poreza	1.147.000,00	1.117.000,00	1.117.000,00
611	Porez i prizet na dohodak	980.000,00	0,00	0,00
613	Porezi na imovinu	127.000,00	0,00	0,00
614	Porezi na robu i usluge	40.000,00	0,00	0,00
63	Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	900.000,00	900.000,00	900.000,00
633	Pomoći proračunu iz drugih proračuna	900.000,00	0,00	0,00
64	Prihodi od imovine	160.000,00	160.000,00	160.000,00
642	Prihodi od nefinancijske imovine	160.000,00	0,00	0,00
65	Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	1.055.000,00	1.005.000,00	1.005.000,00
651	Upravne i administrativne pristojbe	80.000,00	0,00	0,00
652	Prihodi po posebnim propisima	95.000,00	0,00	0,00
653	Komunalni doprinosi i naknade	880.000,00	0,00	0,00
66	Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	2.000,00	2.000,00	2.000,00
661	Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga	2.000,00	0,00	0,00
7	Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	15.000,00	15.000,00	15.000,00
72	Prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	15.000,00	15.000,00	15.000,00
721	Prihodi od prodaje građevinskih objekata	15.000,00	0,00	0,00
3	Rashodi poslovanja	2.194.000,00	2.069.000,00	2.119.000,00
31	Rashodi za zaposlene	453.000,00	453.000,00	453.000,00
311	Plaće (Bruto)	300.000,00	0,00	0,00
312	Ostali rashodi za zaposlene	15.000,00	0,00	0,00
313	Doprinosi na plaće	138.000,00	0,00	0,00
32	Materijalni rashodi	1.104.000,00	1.084.000,00	1.134.000,00
321	Naknade troškova zaposlenima	6.000,00	0,00	0,00
322	Rashodi za materijal i energiju	347.000,00	0,00	0,00
323	Rashodi za usluge	419.000,00	0,00	0,00

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

324	Naknade troškova osobama izvan radnog odnosa	12.000,00	0,00	0,00
329	Ostali nespomenuti rashodi poslovanja	320.000,00	0,00	0,00
34	Financijski rashodi	135.000,00	135.000,00	135.000,00
342	Kamate za primljene kredite i zajmove	110.000,00	0,00	0,00
343	Ostali financijski rashodi	25.000,00	0,00	0,00
35	Subvencije	65.000,00	50.000,00	50.000,00
352	Subvencije poljoprivrednicima	65.000,00	0,00	0,00
37	Naknade građanima i kućanstvima	206.000,00	206.000,00	206.000,00
372	Ostale naknade građanima i kućanstvima iz proračuna	206.000,00	0,00	0,00
38	Ostali rashodi	231.000,00	141.000,00	141.000,00
381	Tekuće donacije	121.000,00	0,00	0,00
382	Kapitalne donacije	110.000,00	0,00	0,00
4	Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	790.000,00	835.000,00	775.000,00
41	Rashodi za nabavu neproizvedene dugotrajne imovine	30.000,00	15.000,00	15.000,00
411	Materijalna imovina - prirodna bogatstva	30.000,00	0,00	0,00
42	Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	710.000,00	820.000,00	760.000,00
421	Građevinski objekti	700.000,00	0,00	0,00
422	Postrojenja i oprema	10.000,00	0,00	0,00
45	Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	50.000,00	0,00	0,00
451	Dodatna ulaganja na građevinskim objektima	50.000,00	0,00	0,00
B. RAČUN ZADUŽIVANJA/FINANCIRANJA				
5	Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	330.000,00	330.000,00	330.000,00
54	Izdaci za otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova	330.000,00	330.000,00	330.000,00
542	Otplata glavnice primljenih kredita i zajmova	330.000,00	0,00	0,00
Klasa: 400-08/14-01/01				Predsjednik općine
Ur. Broj: 2133/20-03-14-17				N
Tounj, 21.11.2014.				

Prema svim pokazateljima Općina Tounj ima relativno male mogućnosti razvoja analizirajući proračunske prihode i rashode. Kako nadležnost i odgovornost za razvoj infrastrukture na području lokalne uprave i samouprave snosi Općina te i odgovornost za druge lokalne funkcije, za ukupni razvoj potrebno će biti u dužem razdoblju osigurati dodatne izvore, kako bi projekte poput lokalnih prometnica, objekata za rekreaciju, vodovodnu i kanalizacijsku infrastrukturu ali i sve druge projekte čija izgradnja i održavanje predstavljaju izniman financijski rashod, bilo moguće isfinancirati i realizirati. Zbog pritiska nedostatnih financijskih sredstava, lokalne samouprave su primorane potražiti alternativne mehanizme financiranja i upravljanja za poslove vezane uz infrastrukturu.

Pažnja ka osiguranju dodatnih sredstava uglavnom je usmjerena na uključivanja:

sredstava iz raznih programa državnih institucija koja su namijenjena za realizaciju razvojnih projekata. Danas vodstvo lokalne samouprave ima nove mogućnosti za financiranje na raspolaganju a to su: Međunarodne financijske institucije i državni Fondovi koji daju potpore i izravne kredite lokalnim samoupravama, kao što su Europska banka za obnovu i razvoj, Europska investicijska banka, Fond za regionalni razvoj i Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) i sl. Također, u obzir treba uzeti povoljne kredite i potpore državnih financijskih institucija (HBOR, Fond za regionalni razvoj, Fond za razvoj i zapošljavanje, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost, Hrvatske vode i raznih Ministarstva i Vlade RH).

javnog sektora i sredstava privatnog sektora za pružanje usluga vezanih za infrastrukturu lokalnih samouprava (javno-privatno partnerstvo). Javno-privatno partnerstvo je u Hrvatskoj tek u začetku, no ulaskom u EU i iskustvima koja na tom području imaju najrazvijenije države, Hrvatska će steći više saznanja o načinu korištenja vanproračunskih sredstava, te držimo da je to jedan od značajnih mogućih izvora za razvoj svake općine. Javno-privatno partnerstvo (JPP) podrazumijeva suradnju između tijela javne vlasti s privatnim sektorom, bilo na razini središnje ili lokalne zajednice, s ciljem zadovoljavanja neke javne potrebe. U najširem smislu javno-privatno partnerstvo mogli bismo definirati kao skupinu zajedničkih inicijativa javnog sektora te privatnog profitnog i neprofitnog sektora, u kojima svaki subjekt donosi određena sredstva i sudjeluje u planiranju i odlučivanju. Međutim, pod pojmom javno-privatno partnerstvo danas se u užem smislu podrazumijevaju kooperativni pothvati u sklopu kojih javni i privatni sektor udružuju resurse i stručna znanja kako bi, kroz prikladne alokacije resursa, rizika i nagrada, zadovoljili neku javnu potrebu. Primjenom različitih metoda, privatni sektor može uposliti svoje resurse i vještine u pružanju dobara i usluga koje tradicionalno osigurava država.

Postoji mogućnost financiranja takvih projekata i putem kreditiranja Općine, no to ne može biti dugoročni i trajni izvor jer se posuđena sredstva moraju vratiti s dodatnim rashodima za kamate tako da kreditiranje u smislu financiranja treba shvatiti samo kao kratkoročni izvor za pokrivanje kratkoročnog debalansa između prihoda i rashoda, a nikako kao osnovni izvor za dugoročno financiranje kapitalnih projekata.

10.2. Financiranje razvoja kroz financiranje iz EU fondova (programa)

Nadležnost i odgovornost za razvoj na području lokalne uprave i samouprave snose gradovi i općine. Tako projekti poput lokalnih prometnica, objekata za rekreaciju, vodovodne i kanalizacijske infrastrukture i dr., njihova izgradnja i održavanje, predstavljaju izniman financijski trošak. Zbog ovakve pozicije JLS i potrebe, lokalne samouprave prisiljene su potražiti alternativne mehanizme financiranja, budući da proračunska sredstva u pravilu nisu dostatna. Poseban osvrt u prikazu mogućnosti financiranja razvojnih projekata općine dati ćemo kroz mogućnosti financiranja iz sredstava EU fondova i to:

- kroz mogućnosti financiranja razvojnih projekata same Općine
- kroz mogućnosti financiranja projekata poduzetnika, raznih institucija i udruga, nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva, te samih građana

Naime, za ukupni razvoj Općine nužno je osposobiti se i usmjeravati aktivnosti na maksimalno korištenje bespovratnih sredstava koje pružaju EU fondovi:

- kroz financiranje iz strukturnih fondova
- kroz financiranje kroz (programe) fondove Unije.

Za obje vrste fondova definirano je programsko razdoblje financiranja od 2014.g. – 2020.g., a Hrvatska pristupa mogućnosti korištenja bespovratnih sredstava kao punopravna članica Europske unije. U nastavku se daje prikaz različitih fondova (programa) s intencijom da se o sustavu fondova pruži što više informacija kako bi se i olakšao put njihovog korištenja.

10.2.1. Programi predpristupnih fondova – prethodno razdoblje

Bez obzira što se radi o generaciji EU fondova koja više nije na snazi dobro je spomenuti ukratko razdoblje predpristupnih fondova prve i druge generacije jer je to bilo razdoblje pripreme Hrvatske za ulazak u punopravno članstvo Europske unije koje je uslijedilo 1.7.2013.g. Europska je unija kao pomoć za pripremu zemalja srednje i istočne Europe za članstvo u Europskoj uniji osnovala tri programa PHARE, ISPA i SAPARD, tzv. predpristupne programe, a od 2007. do 2013. jedinstveni predpristupni program IPA – instrument predpristupne pomoći.

Program PHARE se koncentrira na izgradnju institucija, sudjelovanje u programima zajednice, ekonomsku i socijalnu koheziju i industrijsko restrukturiranje. Program SAPARD se bavio modernizacijom poljoprivrede i ruralnim razvojem, a ISPA podržava infrastrukturne projekte u području prometa i zaštite okoliša.

O IPA programu

Instrument predpristupne pomoći IPA (eng. *Instrument for Pre-Accession assistance*) bio je instrument predpristupne pomoći za razdoblje 2007. – 2013. koji zamjenjuje dosadašnje programe CARDS, PHARE, ISPA i SAPARD. Osnovni ciljevi programa IPA su pomoć

državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU, te priprema za korištenje Strukturnih fondova. Republika Hrvatska bila je korisnica IPA programa od 2007. godine do kraja 2013.g. kada program IPA za Hrvatsku prestaje. Ovaj jedinstveni predpristupni instrument za pomoć u predpristupnom razdoblju razlikuje dvije skupine zemalja:

Države sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo u Uniji (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija)

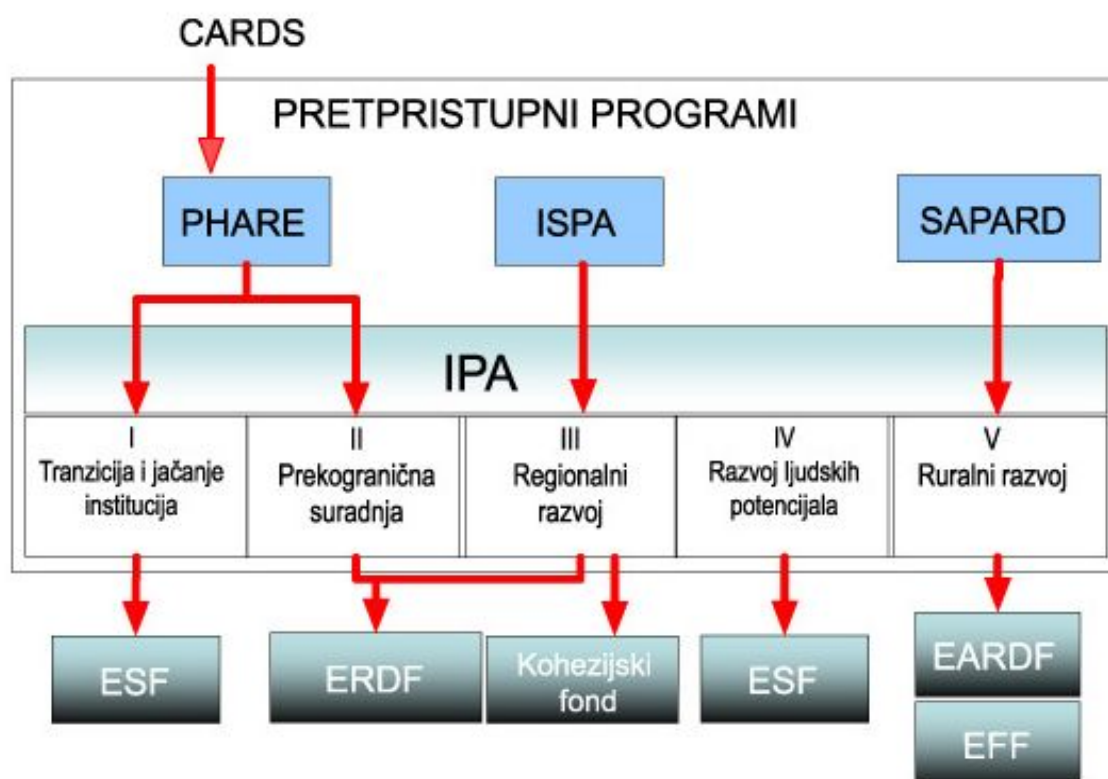
Države sa statusom kandidata za članstvo u Europskoj uniji (Hrvatska, Makedonija, Turska).

U slučaju država kandidatkinja za članstvo, Europska unija uz navedene oblike potpore osigurava i sredstva koja financiraju projekte potpunog usklađivanja nacionalnih zakona s pravnom stečevinom Unije, pune primjene usklađenog zakonodavstva, kao i pripreme korisnica programa za provođenje kohezijske i poljoprivredne politike Unije.

10.2.2. Programsko razdoblje 2014. – 2020.g.

Potpune mogućnosti korištenja EU fondova Hrvatska je ostvarila ulaskom u Europsku uniju postajući punopravna članica.

Slijed dvije generacije predpristupnih fondova i sadašnjih važećih Europskih strukturnih i investicijskih fondova za razdoblje od 2014. – 2020.g. vidi se u slici u nastavku:

Sustav potpora državama članicama EU ostvaruje se kroz dvije vrste fondova (programa) i to:

- Kroz korištenje zajedničkih programa na nivou Europske unije
- Kroz korištenje europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI) po posebnim programima usvojenim od strane hrvatskih tijela i potvrđenih od strane Europske komisije (Operativni programi i Strategije)

10.2.3. Programi Unije

Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora dosadašnji naziv "Programi Zajednice" je izmijenjen te se koristi naziv "Programi Unije". Programi Unije predstavljaju integrirani niz aktivnosti koje usvaja Europska unija u svrhu promicanja suradnje između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU.

Članstvom u Europskoj uniji, Hrvatska punopravno sudjeluje u svim postojećim Programima Unije bez obzira na prethodno potpisane Memorandume o razumijevanju, te prestaje biti obavezna uplaćivati godišnje članarine. Sa završetkom financijskog razdoblja Europske unije 2007.-2013., većina dotadašnjih Programa Unije završila je provedbom. Europski parlament usvojio je nove zakonske okvire za Programe Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020. Dok su za neke programe poduzete znatne promjene u odnosu na dosadašnji koncept, iz ostalih osnivajućih uredbi može se vidjeti nastavak uhodane strukture i provedbe programa iz prethodnog financijskog razdoblja 2007.-2013.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2. srpnja 2014. godine Zaključak o sudjelovanju Republike Hrvatske u Programima Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine, kojim se imenuju nadležne institucije i odgovorne osobe za koordinaciju sudjelovanja Hrvatske u programima te imenuju tijela državne uprave koja su uključena u provedbu pojedinih programa u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine. Svaki program ima posebnu pravnu osnovu i različita provedbena pravila, koji su određeni posebnim zakonodavnim okvirom za svaki od programa (osnivajuće uredbe EU).

Centralizirani model provedbe

Većina Programa Unije provodi se prema centraliziranom modelu provedbe u kojem su za financijsko upravljanje i provedbu odgovorna tijela Europske komisije, tj. Opće uprave zadužene za pojedini program koje odlučuju o vrsti i trajanju programa, raspoloživom proračunu te raspisuju pozive na dostavu projektnih prijedloga.

Decentralizirani model provedbe

U slučaju decentraliziranog modela, riječ je o prenošenju provedbene strukture na nacionalno tijelo. Tako u slučaju decentraliziranih aktivnosti u okviru programa Erasmus +, nacionalno tijelo predstavlja Agencija za mobilnosti i EU programe (AMPEU).

Financijski nadzor ili reviziju provode ili nadziru Europska komisija, OLAF i Europski revizorski sud.

U nastavku (tablica) navode se Programi Unije važeći za razdoblje od 2014. – 2020.g.

Obzor 2020.
Kreativna Europa
Customs 2020.
Program EU za zaštitu potrošača 2014.- 2020.
Zdravlje za rast - Treći višegodišnji program EU u području zdravstva
Europa za građane
Program o pravima, jednakosti i građanstvu
Program za konkurentnost poduzeća i malih i srednjih poduzeća (COSME)
Erasmus +
Hercule III
Mehanizam Unije za civilnu zaštitu
Fiscalis 2020.
Program za zapošljavanje i socijalne inovacije
LIFE program za zaštitu okoliša i klimatske akcije
Program za pravosuđe

10.2.4. Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI FONDOVI)

Kohezijska politika već je neko vrijeme druga financijski najznačajnija zajednička politika EU. U financijskom razdoblju 2007.- 2013. iznosilo je 308 milijardi eura od 864,3 milijardi eura ukupnog proračuna EU. S početnog naglaska na postizanju ujednačenog razvitka unutar EU, cilj kohezijske politike se s vremenom pomiče ka jačanju globalne konkurentnosti europskog gospodarstva. Taj je trend izražen i u posljednjoj reformi politike: od 2007. godine veći naglasak na istraživanju i razvoju, inovaciji, usklađenosti obuke s potrebama tržišta rada,

informacijskoj infrastrukturi, suradnji s privatnim sektorom u sufinanciranju i pripremi projekata, okolišnoj održivosti, sprečavanju prirodnih i tehnoloških rizika itd. Reformom se nastoji kohezijsku politiku staviti u službu „lisabonske strategije“ i učiniti ju polugom održivog gospodarskog rasta EU. Dakle, puno više od politike ujednačenog regionalnog razvoja.

EU doprinos održivom gospodarskom rastu zemalja članica ostvaruje se usmjeravanjem EU sredstava, a time i nacionalnih sredstava (sufinanciranje) na prioritetna ulaganja (ona s izraženim ekonomskim doprinosom), te uvođenjem kvalitetnijeg pristupa razmišljanju o razvoju u nacionalnu praksu zemalja članica, utemeljenog na strateškom planiranju.

Instrumenti kohezijske politike generički je termin za:

Europski fond za regionalni razvoj (EFRR),
Europski socijalni fond (ESF),
Kohezijski fond,

Europski strukturni i investicijski fondovi naziv je za prethodno navedene fondove, te još dva fonda za poljoprivredu i ribarstvo i to:

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)

Slika 2.: Europski strukturni i investicijski fondovi

Osnovna je svrha financijske perspektive postavljanje sedmogodišnjih političkih prioriteta i nadziranje ukupnog porasta rashoda. To se postiže određivanjem maksimalnih razina:

za ukupne rashode

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

za svaku pojedinu proračunsku glavu (*heading*)

Prebacivanje sredstava iz jedne proračunske glave u drugu nije dozvoljeno.

Ukupna financijska alokacija za instrumente je 308 milijardi eura.

Zajednička pravna osnova im je Uredba Vijeća 1083/2006. (na engleskome jeziku)

Ciljevi instrumenata su:

konvergencija

regionalna konkurentnost i zapošljavanje

teritorijalna suradnja.

Slijedi više podataka o ESI fondovima:

EUROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ

(engl. *European regional development fund –ERDF*) ima za cilj jačanje ekonomske i socijalne kohezije te smanjivanje razlika u razvoju između regija unutar EU. Uglavnom je usmjeren na infrastrukturne investicije, proizvodne investicije u cilju otvaranja radnih mjesta, lokalni razvoj i razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Republici Hrvatskoj je ERDF otvoren nakon pristupanja. Pomoć iz ovog fonda usmjerava se na statističke prostorne jedinice prema EU klasifikaciji tzv. NUTS regije. U okviru kohezijske politike EU te regije služe kako bi se utvrdila razina i vrsta pomoći kojom EU financira kohezijsku politiku tj. razvojne aktivnosti zemalja članica, sukladno strateškim smjernicama donesenim na razini EU. Cilj „konvergencija“ obuhvaća regije koje odgovaraju razini NUTS-a II i regije u kojima je BDP (eng. GDP) po glavi stanovnika ispod 75% EU prosjeka. Ima za zadatak ubrzati približavanje najslabije razvijenih zemalja članica i regija poboljšanjem uvjeta za rast i zapošljavanje, kroz povećanje i poboljšanje kvalitete investiranja u fizički i ljudski kapital, razvoj inovacija i društva znanja, prilagodljivost gospodarskih i društvenih promjena, zaštitu i poboljšanje okoliša kao i administrativne učinkovitosti. Razina sufinanciranja za ovaj cilj je do 75% ukupnih troškova pogodnih za sufinanciranje (*eligibility expenditure*). Fondom upravlja Opća uprava za Regionalnu politiku, a fond je uspostavljen Uredbama Vijeća br. 1083/2006, te br.1084/2006.

EUROPSKI SOCIJALNI FOND

Ciljevi Europskog socijalnog fonda su smanjenje razlika u životnom standardu i blagostanju u državama članicama Europske unije i njihovih regija, te promicanje gospodarske i socijalne kohezije. Naglašava se promicanje zapošljavanja u EU, te pomoć europskim tvrtkama i radnoj snazi u što uspješnijem suočavanju s globalnim izazovima kroz sljedeća djelovanja:

Sredstva se dijele u cijeloj Zajednici i u svim regijama, posebno u onima gdje je gospodarski razvoj usporen.

Poboljšanje kvalitete života građana EU omogućavanjem njihovog stjecanja vještina i boljih mogućnosti zapošljavanja.

U svrhu ostvarivanja navedenih ciljeva za razdoblje od 2010.-2013. godine državama članicama EU dodijeljeno je 75 milijardi eura.

Prihvatljiva područja ulaganja u okviru ESF-a su:

privlačenje i zadržavanje ljudi u zaposlenosti i modernizacija sustava socijalne zaštite
poboljšanje prilagodljivosti radnika i tvrtki te fleksibilnosti tržišta rada
povećanje investicija u ljudski kapital kroz bolje obrazovanje i stjecanje vještina
jačanje administrativnih kapaciteta
pomoć u održavanju zdrave radne snage

KOHEZIJSKI FOND

Kohezijski fond je financijski mehanizam za financiranje velikih infrastrukturnih projekata u EU na području prometa i zaštite okoliša u svrhu postizanja gospodarske i socijalne kohezije Europske unije, te poticanja održivog razvoja. U financijskoj perspektivi 2007. - 2013. vrijednost mu je oko 55 milijardi eura. Na sufinanciranje projekata u iznosu od najviše 85% pravo imaju države članice čiji je bruto domaći proizvod ispod 90% prosjeka Europske zajednice i koje primjenjuju nacionalni program konvergencije prema gospodarskoj i monetarnoj uniji. Kohezijski fond otvoren je Grčkoj, Portugalu i Španjolskoj te nakon proširenja u svibnju 2004. godine i novim državama članicama Unije.

Kohezijski fond financira intervencije na području:

Okolišne infrastrukture s ciljem preuzimanja EU standarda zaštite okoliša
Učinkovito korištenje energije i korištenje obnovljivih izvora energije
Trans-europske transportne mreže (*Trans-European Transport Networks*)
Transportne infrastrukture (izvan TEN-T mreže) koja doprinosi okolišno održivom urbanom i javnom prometu, inter-operabilnosti transportnih mreža diljem EU te potiče inter-modalne prometne sustave.

EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ - EAFRD

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD) ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Konkretno, poboljšava upravljanje i kontrolu nad politikom ruralnog razvoja za razdoblje 2007. - 2013. Fond se financira sredstvima Zajedničke poljoprivredne politike (CAP) i pridonosi ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020 promicanjem održivog ruralnog razvoja u cijeloj Europskoj uniji. Pridonosi ekološkoj i teritorijalnoj ravnoteži, zaštiti klimatskih uvjeta i uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor. Za razdoblje od 2007. do 2013. godine, programu je namijenjeno 96,4 milijarde eura. U novom financijskom razdoblju od 2014. do 2020. godine, planirani proračun programa trebao bi iznositi 84,93 milijarde eura.

Sredstvima programa mogu se koristiti poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednike, šumare i mlade.

Aktivnosti:

Poticanje transfera znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
Jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i povećanje održivosti gospodarstva
Promicanje organizacije prehrambenog lanca i upravljanje rizicima u poljoprivredi

Obnova, očuvanje i promicanje ekološke ovisnosti u poljoprivredi i šumarstvu
Promicanje učinkovitosti resursa i pomak potpora prema niskim razinama ugljičnog dioksida i klimatski prilagodljivoj poljoprivredi, prehrani i šumarstvu
Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj ruralnih područja

EUROPSKI FOND ZA POMORSTVO I RIBARSTVO - EMFF

Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (European Maritime and Fisheries Fund - EMFF) osigurava sredstva ribarskoj industriji i priobalnim zajednicama s ciljem njihove prilagodbe promijenjenim uvjetima u sektoru i postizanja gospodarske i ekološke održivosti. U razdoblju od 2007. do 2103. godine, proračun programa (Europski fond za ribarstvo) iznosio je 4,3 milijarde eura, a u novom proračunskom razdoblju od 2014. do 2020. godine, za program je predviđen proračun od 6,57 milijardi eura. Gospodarski subjekti i udruge u državama članicama mogu se prijaviti za sredstva iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo prema načelu sufinanciranja, u omjeru koji ovisi od same vrste projekta.

Aktivnosti: Unutar zajedničkog upravljanja:

1. Održivi razvoj ribarstva
2. Održivi razvoj akvakulture
3. Održivi razvoj ribolovnih područja
4. Naknade za dodatne troškove u najudaljenijim regijama za ribarske proizvode i akvakulturu
5. Popratne mjere

Aktivnosti: Unutar izravnog upravljanja:

1. Integrirana pomorska politika
2. Popratne mjere

Ukupna financijska alokacija EU sredstava za Hrvatsku za razdoblje 2014-2020. po programima (fondovima) iznosi :

ESI fond	Alokacija (EUR)
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	4.321.499.588
Kohezijski fond	2.559.545.971
Europski socijalni fond (ESF)	1.516.033.073
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2.026.222.500
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	252.643.138
UKUPNO	10.675.944.270

Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020.

10.2.5. Operativni programi i Programi razvoja za razdoblje 2014. – 2020.

Korištenje sredstava ESI fondova, kako za Hrvatsku tako i za svaku drugu članicu EU vrši se na decentraliziran način. Što u suštini znači:

- Korištenje sredstava iz ESI fondova ne vrši se direktno već putem Operativnih programa i Programa razvoja koji se izrađuju u Hrvatskoj, a potvrđuje ih Europska komisija
- Iz ESI fondova su određena sredstva za provedbu strategija, ciljeva i mjera Operativnih programa i Programa razvoja, a ta se sredstva koriste putem upravljačkih i posredničkih tijela koja se nalaze u Hrvatskoj i koja raspisuju natječaje za prijavu projekata, te konačno i odobravaju potpore za pojedine projekte

U financijskom razdoblju 2014.-2020. Republici Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova na raspolaganju ukupno **10,676 milijardi eura**. Od tog iznosa **8,397 milijardi eura** predviđeno je za ciljeve kohezijske politike izdvojiti **2,026 milijarde eura** za poljoprivredu i ruralni razvoj, te **253 milijuna eura** za razvoj ribarstva.

10.2.6. OPERATIVNI PROGRAMI 2014. - 2020.

Operativni programi za razdoblje 2014. – 2020.g. predstavljaju okvir za korištenje dodijeljenih sredstava iz ESI fondova, a donose se u Hrvatskoj, te ih potvrđuje Europska komisija. Ti su operativni programi strategije za korištenje ESI fondova na određenim područjima i s određenim ciljevima, te se na temelju tih strateških dokumenata izrađuju provedbeni dokumenti (pravilnici, upute i drugo), raspisuju natječaji i prihvaćenim projektima dodjeljuju bespovratna sredstva.

Operativni programi (i strategije) su slijedeći:

Operativni program Konkurentnosti i kohezije 2014.-2020.g.

Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.g.

Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014. – 2020.g.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020.g.

Operativni programi Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. (usvojen 12. prosinca 2014.) i Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. (usvojen 17. prosinca 2014.), temeljem kojih se može započeti s korištenjem dodijeljenih sredstava, usvojeni su među prvom trećinom operativnih programa država članica Europske unije.

Na temelju navedenih operativnih programa Hrvatskoj je dodijeljen financijski okvir od 10,6 milijardi EUR za razdoblje od 2014. – 2020.g.

OPERATIVNI PROGRAM KONKURENTNOST I KOHEZIJA 2014.-2020.g.

Temelj Operativnog programa Konkurentnost i kohezija (OPKK) 2014. - 2020. jest analiza socioekonomskih okolnosti, utvrđenih prepreka za rast, izazova i razvojnih potreba u Hrvatskoj, u kontekstu Sporazuma o partnerstvu (SP), relevantnih strateških dokumenata Unije i država članica, njihovih povezanih ciljeva i temeljnih strateških odredaba. Analiza ukazuje na negativne učinke gospodarske recesije uslijed koje se od 2008. godine razina BDP-a smanjila za više od 10 %. Glavni izazovi su niska konkurentnost gospodarstva, visoka nezaposlenost, raskorak između obrazovnog sustava i ekonomskih potreba, nedostatna infrastruktura i usluge gospodarskih i javnih usluga. Regionalni nerazmjeri su također prisutni, uzrokovani zemljopisnim i raznim socio-ekonomskim čimbenicima. Potrebno je pozabaviti se mnogim ključnim izazovima kako bi se pridonijelo ostvarivanju ciljeva Europe 2020. i nacionalnim programima reformi (NPR) predviđenih za 2014. godinu i buduća razdoblja. U tom pogledu, Hrvatska je posvećena postizanju bržeg i naprednijeg pametnog rasta, a održivi i uravnoteženi gospodarski i društveni razvoj cijele zemlje potreban je kako bi se osigurala prihvatljiva kvaliteta življenja u svim regijama, usporediva s prosjekom Europske unije.

OPKK se sufinancira iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i Kohezijskog fonda (KF), a njegova se strategija temelji na koncentraciji ulaganja u 9 tematskih ciljeva (TC) zajedničkog Strateškog okvira (TC 1, TC 2, TC 3, TC 4, TC 5, TC 6, TC 7, TC 9 i TC 10) i njihovim specifičnim investicijskim prioritetima (IP), s daljnjim fokusom na konkretne ciljeve (KC) koje je potrebno ostvariti. Neke aktivnosti OPKK-a dopunjene su ulaganjima u okviru

Operativnog programa Učinkoviti ljudski resursi 2014.-2020. (OPEHR), sufinanciranog iz Europskog socijalnog fonda (ESF). Također, primjenjivati će se načelo potpomaganja uravnoteženog regionalnog razvoja kao horizontalnog prioriteta.

Kako bi se postigli spomenuti ciljevi, raspoloživa sredstva EFRR-a i KF-a u okviru OPKK-a raspoređena su na sljedeća prioritetna područja:

- Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija
- Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije
- Poslovna konkurentnost
- Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
- Klimatske promjene i upravljanje rizicima
- Zaštita okoliša i održivost resursa
- Povezanost i mobilnost
- Socijalno uključivanje i zdravlje
- Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje.

OP „Konkurentnost i kohezija“ 2014. - 2020.

Prioritetna os	Financijska alokacija (EUR)
1. Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	664.792.165
2. Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	307.952.676
3. Poslovna konkurentnost	970.000.000
4. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	531.810.805
5. Klimatske promjene i upravljanje rizicima	245.396.147
6. Zaštita okoliša i održivost resursa	1.987.360.608
7. Povezanost i mobilnost	1.310.205.755
8. Socijalno uključivanje i zdravlje	356.500.000
9. Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	270.914.791
10. Tehnička pomoć	236.112.612
Ukupno	6.881.045.559

OP UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014.-2020. g.

Europska komisija odobrila je Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. 18. prosinca čime je otvoren put za korištenje novca iz Europskog socijalnog fonda. Europski socijalni fond jedan je od temeljnih strukturnih instrumenta Europske unije kojim se državama članicama pruža potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva. Aktivnosti financirane iz sredstava Europskog socijalnog fonda pomažu ljudima da unaprijede svoje vještine i lakše se integriraju na tržište rada, usmjerene su na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te na poboljšanje učinkovitosti javne uprave. Osnovni cilj Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali je pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju

socijalne kohezije u Hrvatskoj. Njegova je ukupna vrijednost 1,85 milijardi eura, od čega se 1,58 milijardi financira iz proračuna Europske unije, uključujući 66 milijuna eura iz Inicijative za zapošljavanje mladih.

Operativnim su programom razrađena ulaganja u četiri temeljna područja:

Više od trećine sredstava namijenjeno je mjerama za potporu pristupu održivom i kvalitetnom zapošljavanju nezaposlenih osoba. Naglasak je osobito stavljen na učinkovite mjere aktivne politike tržišta rada za mlade, dugotrajno nezaposlene, žene i starije radnike, kao i na preventivne mjere za smanjenje rizika od gubitka radnih mjesta u izmijenjenim gospodarskim prilikama.

Oko 28 posto proračuna OP-a investirat će se u osiguravanje adekvatnog usklađenja znanja i vještina s potrebama tržišta rada i u tom će se smislu poticati tercijarno obrazovanje, strukovno obrazovanje i cjeloživotno učenje te poboljšanje pristupa kvalitetnom obrazovanju.

Aktivnosti vezane uz područje socijalnog uključivanja predviđaju promicanje socijalne i ekonomske jednakosti, suzbijanje diskriminacije, prijelaz s institucionalne skrbi na skrb u zajednici, poboljšanje dostupnosti i održivosti socijalnih i zdravstvenih usluga, kao i poticanje društvenog poduzetništva.

Potporna javnoj upravi obuhvaćena je kroz aktivnosti poboljšanja kapaciteta i usluga javne uprave, uključujući bolje upravljanje javnim financijama, razvoj e-uprave i borbu protiv korupcije. Predviđa se i promicanje javnog dijaloga, partnerstva i jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva i socijalnih partnera. U pravosuđu se osobit naglasak stavlja na poboljšanje učinkovitosti i neovisnosti.

Prioriteti Operativnog programa i alokacija

OP UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014.-2020.	
RASPODJELA SREDSTAVA EU-A PO PRIORITETNIM OSIMA	
Prioritetna os	Alokacija ESIF (EUR)
Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	532.933.273
Socijalno uključivanje	328.000.000
Obrazovanje i cjeloživotno učenje	450.000.000
Pametna administracija	191.276.944
Tehnička pomoć	80.000.000
Ukupno	1.582.210.217

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014.-2020. g.

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) predstavlja jedno od najznačajnijih područja djelovanja institucija Europske unije. Ruralni razvoj, kao drugi stup ZPP financiran je sredstvima Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR). Ukupna alokacija za Program ruralnog razvoja 2014.-2020. iznosi 2.383 milijarde eura, od čega će se 2.026 milijardi eura financirati iz Europskog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), a ostatak iz sredstava nacionalnog proračuna Republike Hrvatske.

Nacrt Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. poslan je na očitovanje u Europsku komisiju 16. srpnja 2014. U listopadu 2014. zaprimljeni su komentari na dostavljeni nacrt te se do kraja siječnja 2015. intenzivno radilo na usuglašavanju dokumenta sa zahtjevima Europske komisije. Dorađena inačica programa poslana je u Bruxelles 3. veljače 2015., a u međuvremenu su raspisani i prvi natječaji za dodjelu potpora.

Ciljevi programa

CILJ 1.	POTICATI KONKURENTNOST POLJOPRIVREDE
CILJ 2.	Osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama
CILJ 3.	Postići uravnotežen teritorijalni razvoj ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta

OKVIRNA RASPODJELA SREDSTAVA PO MJERAMA

Mjera	Ukupno (€)
M1 - Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja	13.333.333,33
M2 - Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima	21.176.470,59
M3 - Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu	7.058.823,53
M4 - Ulaganja u fizičku imovinu	667.058.823,53
M5 - Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti	118.117.647,06
M6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja	262.928.104,58
M7 - Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima	265.882.352,94
M8 - Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma	92.941.176,47
M9 - Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija	8.888.888,89
M10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene	138.830.280,00
M11 - Ekološki uzgoj	128.309.623,50
M13 - Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima	321.600.000,00
M16 - Suradnja	8.333.333,33
M17 - Upravljanje rizicima	56.673.373,50
M18 - Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku	139.875.000,00
M19 - LEADER (CLLD)	67.540.725,00
M20 - Tehnička pomoć	64.746.543,59
UKUPNO 2014 - 2020	2.383.294.499,84

OPERATIVNI PROGRAM ZA POMORSTVO I RIBARSTVO RH ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2014. - 2020. g.

Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije ostvaruje pravo na korištenje potpore iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR), financijskog instrumenta Europske unije za pomoć u ostvarivanju ciljeva iz Zajedničke ribarstvene politike (ZRP) za programsko razdoblje od 2014. do 2020. godine. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo doprinosi promicanju konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture, potiče provedbu Zajedničke ribarstvene politike, promiče uravnotežen i uključiv teritorijalni razvoj ribarstvenih područja i područja u akvakulturi te potiče razvoj i provedbu Integrirane pomorske politike na način koji nadopunjuje kohezijsku politiku i Zajedničku ribarstvenu politiku. Jedinstveni dokument koji će sadržavati odabrane prioritete i

ciljeve koji se trebaju ostvariti uz pomoć mjera strukturne politike u ribarstvu sufinanciranih sredstvima potpore iz EFPR-a je Operativni program za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.–2020.

7.1 Opis okvira za procjenu ostvarenja postignuća sustava (u skladu s člankom 22. I Prilogom II Uredbe (EU) br. 1303/2013)

Prioritet Unije	I. Poticanje okolišnog održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva	
Pokazatelj i mjerna jedinica	Kontrolne točke za 2018.	Ciljevi za 2023.
Financijski pokazatelj (EUR)	31.090.000,00	69.086.814,00
Trajna obustava (Broj projekata)	50	60
Promicanje ljudskog kapitala i socijalnog dijaloga, diversifikacije i novih oblika prihoda, pokretanja poduzeća za ribare i zdravlja/sigurnosti (Broj projekata)	71	141
Dodana vrijednost, kvaliteta, korištenje neželjenog ulova i ribarske luke, iskrcajna mjesta, burze riba i zakloništa (Broj projekata)	6	20
Prioritet Unije	II. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture	
Pokazatelj i mjerna jedinica	Kontrolne točke za 2018.	Ciljevi za 2023.
Financijski pokazatelj (EUR)	13.117.000,00	37.476.000,00
Inovacije, savjetodavne usluge (broj projekata)	15	32
Produktivna ulaganja u akvakulturu (Broj projekata)	86	219
Prioritet Unije	III. Poticanje provedbe ZRP-a	
Pokazatelj i mjerna jedinica	Kontrolne točke za 2018.	Ciljevi za 2023.
Financijski pokazatelj (EUR)	13.237.000,00	44.124.207,00
Podupiranje prikupljanaj podataka, upravljanja podacima i njihova korištena (Broj projekata)	1	2
Provedba kontrole Unije, sustav inspekcija i provedbe (Broj projekata)	19	70
Prioritet Unije	IV. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije	
Pokazatelj i mjerna jedinica	Kontrolne točke za 2018.	Ciljevi za 2023.
Financijski pokazatelj (EUR)	4.460.000,00	22.298.877,00
Odabrane lokalne razvoje strategije (Broj strategija odabranih)	7	7
Prioritet Unije	V. Poticanje stavljanja na tržište i prerade	
Pokazatelj i mjerna jedinica	Kontrolne točke za 2018.	Ciljevi za 2023.
Financijski pokazatelj (EUR)	11.174.000,00	29.333.333,00
Prerada proizvoda ribarstva i akvakulture (Broj projekata)	28	80
Prioritet Unije	VI. Poticanje provedbe IPP-a	
Pokazatelj i mjerna jedinica	Kontrolne točke za 2018.	Ciljevi za 2023.
Financijski pokazatelj (EUR)	134.000,00	1.333.334,00
Zaštita pomorskog okoliša i poboljšanje znanja o njemu te održivo korištenje morskim i priobalnim resursima (Broj projekata)	0	8

10.2.7. Teritorijalna suradnja za razdoblje 2014.-2020.

Europska teritorijalna suradnja, uz ujednačen regionalni razvoj kao drugi cilj kohezijske politike za razdoblje 2014.-2020., odnosi se na stvaranje podloge za razvoj koordinirane, sustavne i strateški usmjerene suradnje na lokalnoj, regionalnoj i središnjoj državnoj razini s partnerima iz susjednih zemalja i ostalih regija Europske unije. Time bi se kroz zajednički pristup na odgovarajućoj administrativno-teritorijalnoj razini smanjio negativan utjecaj granica i promovirala društveno-gospodarska kohezija. Republika Hrvatska u ovom razdoblju može punopravno sudjelovati u sva tri dijela europske teritorijalne suradnje:

PREKOGRANIČNA SURADNJA	TRANSNACIONALNA SURADNJA	MEĐUREGIONALNA SURADNJA
-----------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------

10.3. Partnerstvo privatnog i javnog sektora

Područje prostora Općine Tounj je relativno malo razvojno ograničeno. Politika razvoja Općine može se temeljiti prije svega na razvoju lovnog turizma i pripadajućim djelatnostima, ali i na prodaji zemljišta investitorima, te posebno na modelu partnerstva privatnog i javnog sektora (JLS) u kojem se dugoročno može zadržati vlasništvo nad zemljištem i nekretninama. Naime, s obzirom na mali teritorij, resursi, posebno zemljišta su ograničeni i zato je potrebno u razvoju koristiti modele koji će sačuvati te resurse u općinskom vlasništvu.

Javno-privatno partnerstvo (JPP) podrazumijeva suradnju između tijela javne vlasti s privatnim sektorom, bilo na razini središnje ili lokalne zajednice, s ciljem zadovoljavanja neke javne potrebe. U najširem smislu javno-privatno partnerstvo mogli bismo definirati kao skupinu zajedničkih inicijativa javnog sektora te privatnog profitnog i neprofitnog sektora, u kojima svaki subjekt donosi određena sredstva i sudjeluje u planiranju i odlučivanju. Međutim, pod pojmom javno-privatno partnerstvo danas se u užem smislu podrazumijevaju kooperativni pothvati u sklopu kojih javni i privatni sektor udružuju resurse i stručna znanja kako bi, kroz prikladne alokacije resursa, rizika i nagrada, zadovoljili neku javnu potrebu. Primjenom različitih metoda, privatni sektor može uposliti svoje resurse i vještine u pružanju dobara i usluga koje tradicionalno osigurava država.

Važni „sastojci“ uspješnog javno-privatnog partnerstva su povjerenje, transparentnost i zajednički plan. To nije lako postići među partnerima koji nisu nužno naviknuti da se međusobno savjetuju. Zbog toga je socijalni dijalog bitan element i vitalni faktor uspjeha javno-privatnog partnerstva. Socijalni dijalog omogućuje identifikaciju zajedničkih problema i stvaranje zajedničkih strategija za razvoj na državnoj ili lokalnoj razini. Potreba za javno-privatnom suradnjom vjerojatno je izraženija na lokalnoj razini. Globalni trendovi (globalizacija, decentralizacija) postavljaju široki niz zahtjeva pred lokalne dionike. Na primjer, mnoga lokalna gospodarstva trebaju održavati svoju konkurentnost na globalnom tržištu. Poduzeća ne mogu sama podnijeti taj izazov za podršku poslovnom okruženju i investicijskoj klimi treba se osloniti na lokalne vlasti i davatelje usluga. Također, organizacije civilnog društva mogu doprinijeti nastojanjima održivog lokalnog ekonomskog razvoja kroz svoje

aktivnosti usmjerene zaštiti isključenih grupa ili zaštiti okoliša. Uspješno javno-privatno partnerstvo tako doprinosi socijalnim i ekonomskim aspektima i zaštiti okoliša. JPP omogućava i/ili olakšava udruživanje resursa, znanja i ekspertize. Tako JPP može značajno povećati pristup širokom nizu osnovnih komunalnih usluga, servisa i proizvoda, pogotovo u siromašnim područjima.

Javno-privatno partnerstvo ili "JPP" je komercijalna suradnja javne institucije i privatnog partnera pod uvjetima u kojima privatni partner:

- posluje i imovinom javnog sektora za komercijalno korištenje
- preuzima financijske, tehničke i operativne rizike u svezi s obnašanjem institucionalne funkcije i korištenja imovine javnog sektora, ali taj rizik djelom i dijeli sa javnim sektorom
- ima korist od korištenja imovine javnog sektora uz uvjet maksimiziranja ekonomske i financijske koristi za javni sektor

Motivi javnog sektora za JPP su:

- Dodatni izvori financijskih sredstva za pokretanje novih investicija
- Učinkovitija realizacija projekata
- Zajednički rizik i njegova podjela između javnog i privatnog sektora
- Poboljšanje kvalitete i efikasnosti usluga
- Ekonomska i financijska korist

Bit javno-privatnog partnerstva leži u raspodjeli rizika jer je za uspjeh nekog projekta najvažnije ustanoviti rizike vezane za svaki element i fazu projekta te ih alocirati tako da osiguramo najbolju vrijednost na uložene resurse. Mogućnosti raspodjele rizika koje stoje na raspolaganju kreću se od neposrednog pružanja usluga države do potpune privatizacije, kada država sve rizike i nagrade prenosi na privatni sektor. Javno privatno partnerstvo nije jednostavno partnerstvo i treba se pojaviti široko prepoznata kriza - npr. nepostojanje određene usluge ili gubljenje resursa prije nego li su partneri prisiljeni odlučiti se na suradnju kako bi riješili problem. Iako se nadamo da do napretka može doći i bez pojavljivanja krize, u praksi, inercija koja postoji prekida se najčešće nužnom potrebom za zajedničkim radom. Katkad će (čak i kad nema ozbiljne krize) pojedinac, grupa ili organizacija shvatiti da se odvojenim, nekoordiniranim akcijama propuštaju prilike za optimiziranje korištenja nedostatnih resursa. U stvarnom životu, čak i kad je očito da postoji kriza te postoji interes za suradnjom, partnerstvo neće uspjeti bez poticaja i opredijeljenosti šireg kruga ljudi koji odlučuju, a posebno se to odnosi na javni sektor, uvažavajući način odlučivanja u javnom sektoru i komunikacije sa javnošću u vezi donošenja odluka o važnim projektima.

Čimbenici koji omogućuju uspješnost modela JPP:

Kompatibilni ciljevi

Da bi javno-privatno partnerstvo bilo uspješno u svom djelovanju razni kriteriji moraju biti zadovoljeni. Za početak, javni i privatni sektor moraju imati *kompatibilne ciljeve*. Npr. i javni i privatni sektor žele podići opći standard života - vlasti i zajednice žele raditi na tome kako bi se smanjilo siromaštvo, a poslovni svijet želi da se to postigne kako bi više ljudi moglo kupiti njihove proizvode. Oba sektora također žele poboljšati veze na lokalnoj razini, naročito na rastućim tržištima - poslovni sektor u cilju rasta tržišta, a vlasti i zajednice u cilju promoviranja razvoja i razmjene ideja. Dodatno, oba sektora žele osigurati dostatne usluge - vlade i zajednice kako bi održali niske troškove te povećali pokrivenost uslugama, a poslovni

sektor jer to povećava profit.

Sve strane se moraju usredotočiti na šire, komplementarne ciljeve koji se trebaju postići. Važno je da shvate da javni i privatni sektor ne trebaju nužno biti isti da partnerstvo funkcionira - moraju biti približno kompatibilni.

Podržavajuća okolina:

Slijedeći ključni čimbenik u održavanju javno-privatnog partnerstva je *podržavajuća okolina*. Podržavajuća regulatorna, pravna i politička okolina predstavlja kamen temeljac za održivo uključivanje privatnog sektora. Regulatorni okvir čak i ako je jasno postavljen sa strane vlade, ne garantira učinkovito reguliranje. Obzirom da su lokalne samouprave različite, javni i privatni sektori će se susresti sa problemima kad budu pokušavali definirati i regulirati svoj međusobni odnos te svoje uloge u pružanju usluga. Posebno javni sektor treba definirati jasnu raspodjelu odgovornosti između nacionalne vlade i lokalne samouprave te javno iskazati svoju ulogu kao onoga koji pruža i regulira. Privatna poduzeća radije žele da ugovor služi kao glavni regulatorni mehanizam te da lokalna samouprava ima vrlo ograničeno pravo na regulatornu diskreciju nakon što je ugovor potpisan. Detaljno specificirane odredbe koje određuju dužnosti, ciljeve koji se trebaju postići, pravila za mijenjanje cijena i načine rješavanja nesporazuma, dozvoljavaju privatnom sektoru bolju mogućnost predviđanja profitabilnosti pothvata te odlučivanja žele li se ili ne žele natjecati za dobivanje ugovora. Imajući to u vidu, vlasti moraju donijeti važnu odluku o stupnju regulatorne diskrecije koje su se spremne odreći, naročito kod dugoročnih ugovora. Pravni okvir vrlo je bitan za ugovaranje i provođenje javne nabave te za investiranje privatnog sektora. Vrlo je važno uvesti odgovarajuće mehanizme kako bi se smanjila mogućnost za korupciju u bilo kojem procesu nabave, jer se korupcijom smanjuje politička prihvatljivost i interes mnogih privatnih investitora. Na posljetku, političko okruženje lošom političkom klimom može stvoriti barijere za početak ili održavanje javno-privatne suradnje. Pritisci izbornih ciklusa, potencijalna nestabilnost novih demokracija, posebne agende vladinih dužnosnika te poseban status nekih usluga (npr. pristup vodi) mogu uvelike smanjiti interes privatnog sektora. Vlasti bi trebale, kako bi potakle javno privatno partnerstvo, dati jamstvo privatnim partnerima da politički faktori neće dovesti do prekidanja ugovornog partnerstva.

Političko i društveno prihvaćanje:

Da bi javno-privatno partnerstvo kao model uspjelo, javni i privatni sektor ne mogu graditi partnerstvo sami, stoga je *političko i društveno prihvaćanje* uključivanja privatnog sektora slijedeći čimbenik uspješnosti modela JPP. Javnost mora vidjeti sudjelovanje privatnog sektora kao korisno, ako se želi da partnerstvo potraje. Javno prihvaćanje uključivanja privatnog sektora kroz duže vrijeme, ovisit će prvenstveno od pružanja obećanih usluga i ostvarene koristi po prihvatljivim cijenama. Zbog toga, vrlo je važno razviti mehanizme kako bi se osiguralo da organizacija koja pruža uslugu, bilo da se radi o organizaciji iz javnog ili privatnog sektora bude odgovorna prema svojim korisnicima. Javna podrška će također ovisiti o mogućnosti partnerstva da zadovolje potrebe svih dionika. Npr. službenici u javnim službama mogu biti izvor velikog otpora povećanom uključivanju privatnog sektora u pružanju usluga. Ugovori trebaju osigurati zapošljavanje ili zbrinjavanje javnih službenika i lokalnih stanovnika u najvećoj mogućoj mjeri.

Kredibilitet i transparentnost:

Učinkovitu suradnju između lokalne vlasti, poslovnog svijeta i zajednice nije lako postići, jer je uključeno mnogo različitih sudionika, često postoji nizak stupanj povjerenja među potencijalnim partnerima te nedostaje predvidljivost u procesu. Stoga kao bitan čimbenik navodimo i *kredibilitet* podržavatelja i drugih uključenih lidera, kao i *transparentnost* procesa

kritične su odrednice dugoročnog uspjeha. Iskustvo govori da istinsko partnerstvo mora uključivati principe pravičnosti, transparentnosti u postupanju te zajednički interes ,odnosno korist. Za uspješno partnerstvo u bilo kojem projektu potrebno je povjerenje i sigurnost.

11. RAZVOJNE POLITIKE I DOKUMENTI SVIH STRUKTURA

Razvoj Općine Tounj zasniva se na vlastitim razvojnim strategijama i opredjeljenjima, ali i na razvojnim politikama i razvojnim strategijama drugih struktura na koje se razvoj Općine Tounj treba oslanjati i s tim strategijama usklađivati.

11.1. Europsko okruženje i regionalna politika

Odnosi Hrvatske i Europske unije počinju se razvijati međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske kao nezavisne i suverene države 15. siječnja 1992. godine. Intenziviranje odnosa krajem 1999., a poglavito početkom 2000. godine dovelo je do potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) 29. listopada 2001. godine. Hrvatska je bila druga zemlja koja je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) s EU-om i taj sporazum predstavlja prvi službeni ugovorni korak u institucionalizaciji odnosa Hrvatske s EU-om. Sporazum je stupio na snagu 1. veljače 2005. godine. Slijedom podnošenja zahtjeva za članstvo u Europskoj uniji 21. veljače 2003. godine u Ateni, Vijeće EU-a je Europskoj komisiji dalo mandat za izradu mišljenja o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvom. Temeljem pozitivnog mišljenja Europske komisije o tom zahtjevu, Europsko vijeće je u lipnju 2004. godine Republici Hrvatskoj dodijelilo status države kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji.

U prosincu 2004. godine, Europsko vijeće je donijelo odluku o otvaranju pregovora o pristupanju 17. ožujka 2005. godine, pod uvjetom ostvarivanja pune suradnja s UN-ovim Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (ICTY). Međutim, u pomanjkanju potvrde o potpunoj suradnji, Vijeće je 16. ožujka 2005. godine donijelo odluku o privremenoj odgodi pregovora o pristupanju, iako je usvojen Pregovarački okvir za Hrvatsku kako bi pregovori mogli započeti kada uvjet pune suradnje s ICTY-em bude ispunjen. Hrvatska u međuvremenu ostvaruje punu suradnju sa Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju odlukom Europske unije od 20. listopada 2005.g. pregovori se nastavljaju.

Nakon uspješnih pregovora države članice EU-a odlučile su 30. lipnja 2011.g. zaključiti pristupne pregovore s Hrvatskom, što je na posebnoj svečanosti koja je prethodila sjednici Europskog vijeća, dana 9.12.2011. u Bruxellesu dovelo do potpisivanja Ugovora o pristupanju EU s Hrvatskom. Taj povijesni trenutak za Hrvatsku i Europsku uniju otvara put procesu ratifikacije, te je Republika Hrvatska postala punopravnom članicom Unije 1. srpnja 2013.

11.1.1. Hrvatske regije u svjetskom okruženju

Položaj Republike Hrvatske i njezinih regija u svjetskom okruženju može se sažeto definirati kao vrlo povoljan i konkurentan. Sinergijski razvoj turizma i poljoprivrede, prometa i povezanih usluga, te razvoj proizvodnje i uslužnih djelatnosti u poduzetničkim i slobodnim zonama su smjernice razvoja Republike Hrvatske u svjetskom okruženju. Mogućnosti za razvoj

navedenih djelatnosti do sada su vrlo malo iskorištene i u njima postoje velike rezerve za daljnji razvoj.

Karlovačka županija ima kapacitete i veliku tradiciju u razvoju upravo svih navedenih konkurentnih djelatnosti: sinergijski razvoj turizma i poljoprivrede, prometa i povezanih usluga, te razvoj proizvodnje i uslužnih djelatnosti u poduzetničkim i slobodnim zonama, s pametno definiranim i održivim razvojem može postati jedna od najrazvijenijih ekonomskih zajednica u široj regiji EU.

Uloga Općine Tounj u navedenom razvoju Karlovačke županije očituje se kroz sinergijski razvoj turizma, poljoprivrede i drugih uslužnih djelatnosti, te razvojnu politiku opstanka – demografske obnove stanovništva u Karlovačkoj županiji.

11.1.2. Regionalna politika RH

Republika Hrvatska podijeljena je na 21 županiju, 127 grada i 429 općina.

Županija je jedinica područne (regionalne) samouprave čije područje predstavlja prirodnu, povijesnu, gospodarsku, prometnu, društvenu i samoupravnu cjelinu ustrojenu radi obavljanja poslova od područnog (regionalnog) interesa. Županija osobito obavlja poslove koji se odnose na: školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova. U okviru županije grad je jedinica lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije te svako mjesto s više od 10.000 stanovnika koje predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu. Grad je jedinica lokalne samouprave osnovana, u pravilu, za područja više naseljenih mjesta koja predstavljaju prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu i povezana su zajedničkim interesima stanovništva. Općine su manje jedinice lokalne samouprave sa sličnim funkcijama kao i gradovi. Gradovi i općine u svom djelokrugu obavljaju poslove koji se odnose na: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Na nivou Države ne postoji jedinstveni zakonski akt koji bi sustavno rješavao problematiku regionalnog razvoja na cijelom državnom teritoriju. Ipak postoji niz zakona koji su relevantni za reguliranje i provođenje politike regionalnog razvoja. Među njima treba izdvojiti one kojima se izričito uređuje pitanja razvoja onih područja Republike Hrvatske koja zaostaju u razvoju. To su: Zakon o otocima, Zakon o područjima posebne državne skrbi, Zakon o brdsko-planinskim područjima, te Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara i Zakon o fondu za regionalni razvoj. Usvajanjem Odluke o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti u srpnju 2010. od strane Vlade Republike Hrvatske, sve jedinice lokalne i područne samouprave su razvrstane u pripadajuće skupine prema stupnju razvijenosti. Na temelju provedenog ocjenjivanja stupnja razvijenosti, a sukladno članku 26. Zakona, definirana su tzv. potpomognuta područja, koja obuhvaćaju lokalne i područne (regionalne) jedinice čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske. Index razvijenosti predstavlja najbolji pokazatelj ukupnog razvoja lokalnih područja i ključan je pri planiranju strateškog razvoja. ***Cijeli prostor Općine Tounj nalazi se u kategoriji potpomognutih područja***

Republike Hrvatske. Tounj se nalazi u III kategoriji razvijenosti, odnosno u kategoriji 75% -100% od nacionalnog prosjeka.

11.2. Strateški dokumenti na području Županije

Županijska razvojna strategija Karlovačke Županije

Županijska razvojna strategija Karlovačke županije 2011.-2013. je planski dokument politike regionalnog razvoja. ŽRS je logičan nastavak Regionalnog operativnog programa Karlovačke županije 2005.-2012. čijom izradom su stečena prva iskustva o strateškom planiranju temeljena na standardnoj metodologiji izrade regionalnih razvojnih programa u EU.

Ciljevi ŽRS-a su :

- Postići konsenzus o razvojnim potrebama Županije među svim relevantnim dionicima
- Pridonijeti ispunjenju zajedničkih strateških ciljeva u suradnji s drugim županijama te poboljšati prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju
- Utvrditi osnovne smjernice za izradu indikativne liste razvojnih projekata
- Utvrditi osnovni okvir za lokalne razvojne planove i projekte JLS-a .

Master plan turizma Karlovačke županije

Uz jedinice lokalne samouprave, koje su svoje planove razvoja oblikovale u strateške dokumente, i Karlovačku županiju, koja je kroz ROP definirala viziju i svoje razvojne prioritete, i neke druge institucije u Karlovačkoj županiji su kroz različite projekte oblikovale određene sektorske strategije koje su postale vlasništvo svih dionika u Karlovačkoj županiji. Tako je Turistička zajednica Karlovačke županije izradila Master plan turizma. Temeljni ciljevi Master plana turizma Karlovačke županije koji je nastao kao rezultat zajedničkog projekta Ličko-senjske i Karlovačke županije su: definirati jasnu viziju razvoja turizma na cijelom području obuhvata, stvoriti pretpostavke za uspješno tržišno pozicioniranje postojeće i buduće turističke ponude na turističkom tržištu, stvoriti osnovu za unapređenje i razvoj integralne turističke ponude, oblikovanje i razvoj novih proizvoda, maksimalno uvažavati principe održivog razvoja te zaštititi vrijedan turistički prostor, identificirati 25 kapitalnih projekata u funkciji ubrzanja razvoja cijelog prostora obuhvata, te pripremiti 10 projektnih prijedloga pogodnih za financiranje kroz EU fondove, predložiti implementacijsko tijelo i plan implementacije predloženih mjera i aktivnosti.

Strategija održivog korištenja energije Karlovačke županije

Karlovačka županija je u okviru projekta Sustavno gospodarenje energijom u Karlovačkoj županiji, koji se provodio 2008. i 2009., izradila Strategiju održivog korištenja energije. Osnovni cilj izrade i donošenja Strategije održivog korištenja energije Karlovačke županije je odrediti smjernice za uspješan gospodarski i energetski razvitak, poštujući pritom načela održivosti i zaštite okoliša. Glavni naglasak je na učinkovitom korištenju energije i obnovljivim izvorima energije, kao područjima čiji razvitak može i treba značajno doprinijeti održivom razvoju čitave Županije. Strategija je zajednički proizvod svih dionika (stakeholdera) na području Županije, te je sukladno tome prvi korak izrade predstavljao njihovu identifikaciju i

grupiranje. Također se pri izradi Strategije posebno se vodilo računa o usklađenosti županijskih ciljeva s nacionalnim i europskim zakonodavstvom i strateškim dokumentima. Pregled stanja gospodarstva i zaposlenosti u Županiji, kao i mogući doprinos korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti gospodarskom razvitku, sastavni je dio Strategije. Poglavlja o analizi energetske potencijala te ona o mjerama i preporukama za poboljšanje energetske učinkovitosti i veće korištenje pojedinih obnovljivih izvora energije predstavljaju ključni dio Strategije, na kojem se baziraju ciljevi te prijedlozi organizacijskih mjera i akcijskog plana za razdoblje od 2009. do 2011. godine.

Strategija ukupnog razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije

Strategija ukupnog razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije za razdoblje od 2006. do 2012. godine rezultat je projekta EU CARDS 2004. Lokalna partnerstva za zapošljavanje – faza 2, koji je vodio Hrvatski zavod za zapošljavanje – područna služba Karlovac, a usvojili su je Skupština Karlovačke županije, Poglavarstvo i Partnerski odbor za provedbu Regionalnog operativnog programa. Ciljevi Strategije su poboljšanje vještina radne snage i poduzetnika, povećanje kvalitete ljudskih potencijala kroz sustave obrazovanja i osposobljavanja, smanjivanje društvene isključenosti te jačanje institucionalne sposobnosti javnih uprava i službi na nacionalnoj i lokalnoj razini. Vizija strategije ljudskih potencijala prognozira da bi do 2012. godine Karlovačka županija ima najveću stopu zapošljavanja u Republici Hrvatskoj, primjenjujući cjeloživotno učenje, poštujući jednake prilike za sve, koristeći suvremene tehnologije te prateći načela održivog razvoja. Glavni prioriteti strategije su: promicanje i poticanje poduzetništva; promicanje i poticanje zapošljavanja kroz cjeloživotno učenje i poboljšanje povezanosti između tržišta rada i obrazovanja; aktivna politika tržišta rada te promicanje i poticanje jednakih mogućnosti za sve skupine u pristupu na tržište rada, te promicanje i poticanje društveno odgovornog poslovanja. Strategija je već dala konkretne rezultate jer su na njenim temeljima osmišljena 23 projektna koncepta u skladu sa Strategijom razvoja ljudskih potencijala, a dva projekta pripremljena su za natječaj za bespovratna sredstva (Grant shema) objavljenog početkom studenog 2006. godine.

Prostorni županijski plan

Važeći Prostorni plan Karlovačke županije (u daljnjem tekstu PPKŽ) donesen je 2000. godine. Na području Karlovačke županije od dana donošenja važećeg PPKŽ-a intenzivirale su se mnoge aktivnosti te posljedično tome, desile su se i mnoge promjene kako na razini prostorno-planske dokumentacije i konkretno u prostoru. Na razini prostorno-planske dokumentacije nižeg reda, od trenutka donošenja važećeg PPKŽ-a usvojeni su, ili su u visokoj fazi izrade gotovo svi prostorni planovi uređenja gradova i općina. Također, izrađeni su i dokumenti vezani za planove i programe zaštite okoliša, prirode, gospodarenja otpadom te formiranja poduzetničkih i sličnih razvojnih gospodarskih zona. Kao primjer obrazloženja potrebe izrade Izmjena i dopuna PPKŽ-a navodi nekoliko značajnih infrastrukturnih i suprastrukturnih elemenata u koji su u međuvremenu izgrađeni. Jedan, koji zasigurno zauzima prvo mjesto je autocesta Zagreb – Split, autocesta Zagreb – Rijeka, planirana brza pruga visoke učinkovitosti Zagreb – Rijeka (Europski koridor Vb). Također, tu su i magistralni plinovod Pula - Zagreb te HE, Leš koja je u fazi izgradnje, itd.

11.3. Općinski razvojni dokumenti

Prostorni Općinski plan

Prema prostornom planu Karlovačke županije za Općinu Tounj karakteristično je:

a) Najveći dio općine je sastavni dio brdsko-planinskog prostora južnog dijela Županije.

Osnovna obilježja ovog prostora su:

višegodišnji depopulacijski procesi osobito potencirani u područjima zahvaćenim ratnim događanjima (prirodni pad broja stanovnika, starost populacije, izumiranje, poremećaj osnovnih struktura stanovništva, velik udio iseljenog stanovništva, demografska propast ruralnog područja);

mali broj, a ponegdje i nepostojanje naselja koja je moguće klasificirati kao žarišta razvitka;

rijetka naseljenost;

mala, izolirana i raspršena naselja koja će biti gotovo nemoguće revitalizirati, a često nisu atraktivna za naseljavanje;

napuštena sela

teški uvjeti života, rada i privređivanja, izrazito nepovoljniji od državnog prosjeka;

gospodarsko stanje sa suženim mogućnostima rješavanja teških socijalnih prilika stanovništva;

zapušteno poljodjelstvo i stočarstvo s otežanom mogućnošću organizacije proizvodnje;

nedostatak prometnih veza, osobito prema središnjim naseljima opremljenim objektima društvenog standarda;

nerazvijenost i nedostatak komunalne infrastrukture.

Uslijed izrazito nepovoljne demografske slike, brdsko-planinsko područje izdvaja se kao jedno od područja s najnegativnijim tipovima općeg kretanja stanovništva koje karakterizira veliko iseljavanje i pad broja stanovnika. Promatrajući udjele stanovništva prema djelatnostima, vidljiv je velik dio poljoprivrednog stanovništva. Kako je brdsko-planinsko područje ujedno većim dijelom i ruralni prostor te tradicionalno poljoprivredno područje, trebalo bi u budućnosti postati područje potencijalne planske poljoprivrede – primarno stočarstvo, pitanje s kojim stanovništvom i kojim posjedima.

Programom prostornog uređenja RH, brdsko-planinskim područjem načelno su određeni prostori iznad 300 m i područja za koja je zbog loših gospodarskih i demografskih prilika nužna izrada posebnih sveobuhvatnih programa razvoja.

Potencijali brdsko-planinskog područja vezani su uz:

razvitak poljoprivrede i srodnih djelatnosti (stočarstvo, ekološka proizvodnja hrane, prerada mlijeka i mesa, lovni i ribolovni turizam, razvoj obrta i usluga)

razvitak djelatnosti vezanih uz šume i njihovo iskorištavanje;

proizvodnja električne energije;

Pri tome treba maksimalno poticati izgradnju i korištenje prostora kroz:

kontroliranu izgradnju izvan granica građevinskih područja i njeno usmjeravanje u naselja s manje od 200 stanovnika (stimuliranje poreznom i gospodarskom politikom);

aktivnu politiku poticanja poljoprivredne proizvodnje;

osposobljavanje naselja i motiviranje stanovništva za aktiviranje djelatnosti primjerenih područja na kojem se nalaze;
sprečavanje stvaranja novih disperznih naselja;
sanaciju naselja i njihovo infrastrukturno opremanje.

b) Cijela Općina je u sustavu područja od posebne državne skrbi 2. skupine.

Osnovna obilježja ovog prostora, prema Prostornom planu Karlovačke županije su:

dugoročne posljedice rata očitovane demografskoj skici,
smanjenje nataliteta i rast mortaliteta,
negativna imigracijska bilanca, te kao posljedica toga veliki prazni prostor

Prioritet je stvaranje optimalnih uvjeta koji bi trebali maksimalno ubrzati obnovu i poticati razvitak:

obnova i izgradnja infrastrukturnih sustava kroz odabir prioriteta koji će poslužiti kao osnova za usmjeravanje ostalih vrsta izgradnje;

što prije izgraditi ključne prometne pravce koji će ovo višestruko problemsko područje (posebna državna skrb, brdsko-planinsko, ruralno) otvoriti prema regionalnim centrima i poticati proces urbanizacije;

omogućiti optimalni razmještaj stanovništva kako bi se osigurali kontingenti stanovništva potrebni za obnovu i razvitak;

odrediti prioritete za sadržaje od vitalnog značaja, sukladno gospodarskim parametrima, potencijalnim središtima razvoja i globalnoj koncepciji područnog razvitka, te regionalnim i državnim strateškim interesima;

stvoriti uvjete za razvitak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, obrta i malog poduzetništva;

osnažiti razvitak stočarstva na većim površinama, posebno ukoliko su u državnom vlasništvu, stvarati tradiciju, stimulirati izvoz i prodaju proizvoda;

usmjeriti različitim poticajima stručne kadrove na području posebne državne skrbi kao pretpostavku inovacijskog procesa, novog načina rada i kvalitete života;

što prije riješiti status izbjeglica s drugih područja bivše zajednice.

c) Ruralno područje obuhvaća cjelokupni prostor izvan naselja gradskog karaktera uključujući i ona naselja koja imaju neka prijelazna obilježja urbanizacije.

Prema Prostornom planu Karlovačke županije u toj grupi je i velik broj centralnih naselja s izrazito ruralnim obilježjima. Gotovo sva ruralna naselja obilježava prirodni pad broja stanovnika, iseljavanje i izumiranje. Oživljavanje i jačanje seoskog gospodarstva najvećim dijelom ovisi o lokalnom naslijeđu.

Kako je ruralni prostor velik, u Prostornom planu Karlovačke županije izdvojeni su prioriteti. Ovisno o specifičnim obilježjima pojedinih cjelina, dijelimo ih na:

prisutnost posebno vrijednih prirodnih resursa
značaj područja u obrambenoj strategiji Države;

infrastrukturna opremljenost područja;

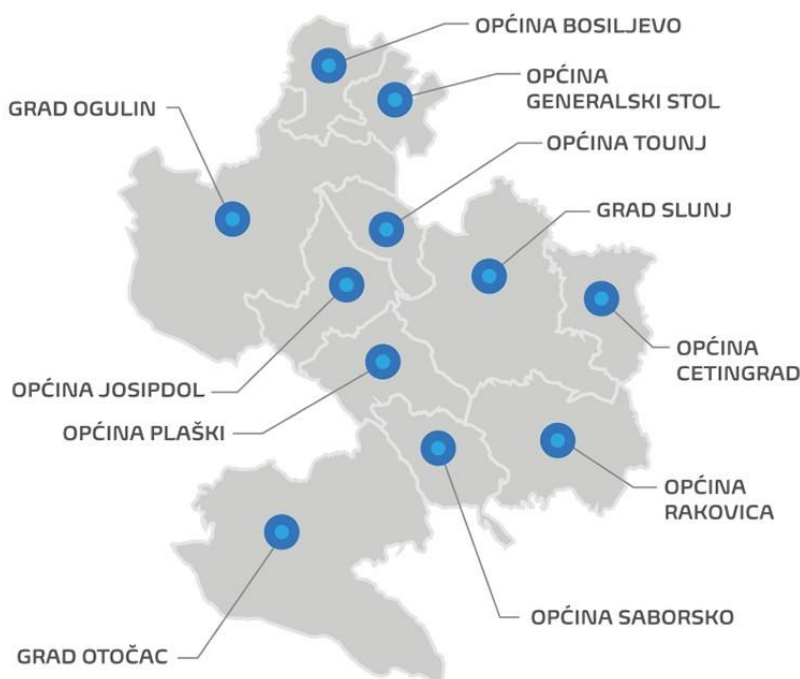
prisutnost skupina ili pojedinaca zainteresiranih za revitalizaciju pojedinih područja.

Pretpostavka Prostornog plana Karlovačke županije je da će obnovom biti moguće obuhvatiti samo najvitalnija sela, s 200 – 500 stanovnika, uz pretpostavku da će se pozitivni učinci kasnije

raširiti i na ostala naselja. Dio malih seoskih naselja koja će u budućnosti ostati bez stalnog stanovništva, treba koristiti u funkciji sekundarnog stanovanja, te seoskog turizma i rekreacije. Obzirom da se ruralno područje u svom velikom dijelu preklapa s ostalim problemskim cjelinama (brdsko-planinsko, područje posebne državne skrbi), na njegovom području primjenjivat će se već utvrđene mjere za pojedine cjeline. Obnova i razvoj sela trebaju omogućiti prihode stanovništvu u skladu sa standardom gradskog stanovništva, pri čemu treba očuvati karakter sela, prirodna i kulturna dobra te unaprijediti kulturu stanovanja. Budući gospodarski razvitak ruralnih područja sve će više ovisiti o nepoljoprivrednom sektoru.

LAG FRANKOPAN

LAG Frankopan osnovan je 2011-te godine. LAG Frankopan obuhvaća područje općina Bosiljevo, Cetingrad, Generalski Stol, Tounj, Plaški, Rakovica, Saborsko i **Tounj**, te gradova Slunj, Ogulin i Otočac. Prostor LAG-a administrativno pripada području Karlovačke i Ličko-senjske županije. Površina LAG-a je 2.649,66 km² te obuhvaća 4,6% kopnenog teritorija države, što ga čini jednim od najvećih LAG-ova u Republici Hrvatskoj. Prostor LAG-a obuhvaća 277 naselja u kojima, prema popisu 2011., živi 44.754 stanovnika.

Lag Frankopan odabrao je revitalizaciju zajednice i progresivni diverzificirani rast ruralnog gospodarstva kao tem kojima se treba baviti prilikom provedbe Lokalne Strategije ukupnog razvoja LAG-a u narednih dvije godine, ali i kasnije. Opći cilj Strategije je podržati održivi razvoj lokalne zajednice i inicijative u LAG području poticanjem među-sektorske suradnje i integriranog pristupa revitalizacije zajednice i jačanju ruralnog gospodarstva.

Glavne teme kojima se Strategija bavi su:

- Izgradnja identiteta LAG-a
- Međusektorsko povezivanje za razvoj područja

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

- Zaštita, revitalizacija i održivo korištenje kulturno-povijesne i prirodne baštine
- Razvoj poljoprivrede, ruralnog gospodarstva i turizma
- Cjeloživotno učenje
- Opći razvoj kvalitete života u zajednici
- Dostupnost.

12. DRUŠTVENO – EKONOMSKA KRETANJA U RH

Stanje hrvatskog gospodarstva tipično je za zemlje u tranziciji iz komunizma u tržišno gospodarstvo. Iako je došlo do privatizacije i preostroja u svim područjima, glavni problemi su velika nezaposlenost i slabe gospodarske reforme. Nekadašnja uspješna industrijska proizvodnja zbog ratnih okolnosti i najčešće protuzakonito izvedene privatizacije i zastarjele tehnologije u proizvodnji danas još nije dostigla onu iz 1990. godine. Situaciju dodatno otežava loš sustav sudstva i administracije, pogotovo u pogledu vlasništva nad nekretninama. Tako sada jedan od najvećih problema hrvatskog gospodarstva ostaju premala proizvodnja, nedovoljan izvoz, prezaduženost, nezaposlenost, pravosuđe i uprava, te sveprisutna korupcija.

Podaci i statistike za kretanja u RH

U Hrvatskoj postoji i sve izraženiji problem razlike u standardu i razvijenosti pojedinih dijelova Hrvatske, što je vjerojatno i posljedica poreznog sustava koji je na snazi. Dok se u Europi otprilike 25% poreznih prihoda ostavlja ondje gdje su uprihođeni, tj. u lokalnim samoupravama, u Hrvatskoj je taj postotak u praksi između 3 i 4% poreza koji ostaju lokalnoj samoupravi. Budući su većina velikih kompanija i banaka, kao i državnih monopolista za svoje sjedište registrirali Zagreb ovaj je problem tom činjenicom još više potenciran. To za posljedicu ima stanje da je BDP po stanovniku u Zagrebu otprilike trostruko veći od prosjeka za cijelu državu. Mjereno po BDP-u per capita, najrazvijenije regija je Istra. Drugi i treći gradovi (Split i Rijeka) su više nego trostruko u zaostatku za Zagrebom, dok su najnerazvijenija područja gotovo deset puta siromašnija i nerazvijenija od metropole, bez obzira na činjenicu da je najsiromašnija Vukovarsko-srijemska županija sposobna proizvesti u prosjeku pet puta više poljoprivrednih proizvoda negoli ostatak Hrvatske, a što je do domovinskog rata i bio slučaj. Nažalost, gotovo u pravilu, najsiromašniji dijelovi Države su oni koji su bili pod okupacijom tijekom rata, bez obzira na komparativne prirodne prednosti koje pojedini od njih imaju. Tako istočni dijelovi Hrvatske itekako kaskaju za hrvatskim zapadom.

REALNI BDP u 2013. je pao za dodatnih 1%, što je već peta uzastopna godina pada. U razdoblju od 2009.-2013. realni BDP kumulativno je pao za 12,3% (drugi najveći pad u EU, nakon Grčke (26 %)). Nominalni BDP je pao za 2,8%. Makroekonomske projekcije temelje se na dostupnim statističkim pokazateljima objavljenim do sredine travnja 2015. godine. **U 2015. EK** predviđa se rast od **0,4%**, **HNB** rast od **0,4%**, **MMF** rast od **0,5%**, a **EIZ** rast od **0,2%**.

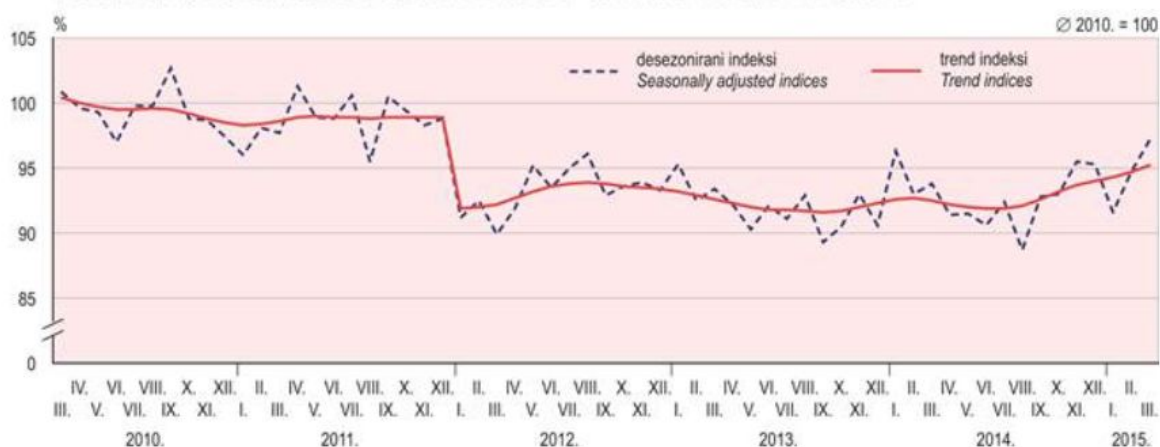
Tablica br. 8: Ekonomski indikatori za RH za razdoblje od 2005.-2014.g.

EKONOMSKI INDIKATORI	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
BDP (mil. HRK, tekuće cijene) ^a	270.191	294.437	322.310	347.685	330.966	328.041	332.587	330.456	329.571	328.431
BDP (mil. EUR, tekuće cijene)	36.512	40.208	43.935	48.135	45.093	45.022	44.737	43.959	43.516	43.045
BDP po stanovniku (EUR)	8.220	9.056	9.904	10.856	10.181	10.191	10.453	10.300	10.225	10.114
BDP, realna godišnja stopa rasta (%)	4,2	4,8	5,2	2,1	-7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-1,1	-0,4
Prosječna godišnja stopa inflacije potrošačkih cijena	3,3	3,2	2,9	6,1	2,4	1,1	2,3	3,4	2,2	-0,2
Dug opće države (% BDP-a)	40,7	38,3	37,1	38,9	48,0	57,0	63,7	69,2	85,1	85,1

Izvor: HNB

OBUJAM INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE – Ukupna desezonirana industrijska proizvodnja u Republici Hrvatskoj u ožujku 2015. u usporedbi s veljačom 2015. bilježi rast za 2,5%. U ožujku 2015. u usporedbi s ožujkom 2014. industrijska proizvodnja u Republici Hrvatskoj, kalendarski prilagođena, bilježi rast za 3,5%. U ožujku 2015. u odnosu na veljaču 2015. Energija je veća za 6,4%, Kapitalni proizvodi za 1,4%, Netrajni proizvodi za široku potrošnju za 0,8% i Intermedijarni proizvodi za 0,4%, dok su Trajni proizvodi za široku potrošnju manji za 2,0%. U ožujku 2015. u odnosu na ožujak 2014. Energija je veća za 11,1%, Intermedijarni proizvodi za 2,6%, Netrajni proizvodi za široku potrošnju za 2,5%, Trajni proizvodi za široku potrošnju za 2,3% i Kapitalni proizvodi za 0,1%. Ukupna proizvodnost rada u industriji u razdoblju od siječnja do ožujka 2015. u usporedbi s istim razdobljem 2014. veća je za 0,2%.

Slika 3.: Indeks obujma industrijske proizvodnje u RH, ožujak 2010. – ožujak 2015.

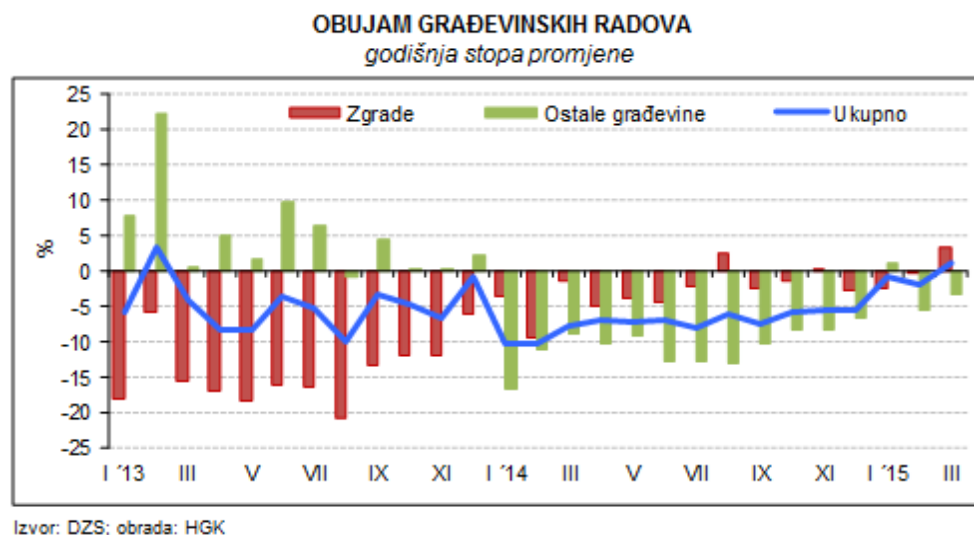

Izvor: DZS

REALNI PROMET TRGOVINE NA MALO – nakon blagog rasta od 0,9 posto u 2011. realni promet trgovine na malo ponovno je u 2012. pao za 3,9 posto. Od 2009. do 2012. kumulativni pad iznosi 20,4 posto. U prvih 8. mjeseci 2013. prosječni pad je iznosio 0,7 posto mjesečno. Realni promet od trgovine na malo što su ga u svibnju 2015. ostvarili svi poslovni subjekti koji obavljaju tu djelatnost, bez obzira na svoju pretežnu djelatnost, bio je za 4,1% veći u odnosu na svibanj 2014. (kalendarski prilagođeni podaci). U odnosu na travanj 2015. bio je realno za 0,6% veći (desezonirani podaci). Ukupan promet što su ga u svibnju 2015. ostvarili poslovni subjekti kojima je trgovina na malo pretežna djelatnost (trgovci na malo) realno je bio za 4,7% veći u odnosu na travanj 2014. (kalendarski prilagođeni podaci). U odnosu na travanj 2015. bio je realno za 0,2% veći (desezonirani podaci).

OBUJAM GRAĐEVINSKIH RADOVA – kriza je u tom sektoru imala najveći utjecaj i fizički obujam građevinskih radova u stalnom je padu od početka 2009. Otada do kraja 2012. obujam građevinskih radova kumulativno je pao za gotovo 40 posto. U prvih 8 mjeseci 2013. pad je u prosjeku iznosio 5,1 posto mjesečno.

Slika 4.: Obujam građevinskih radova – godišnja stopa promjene od 2013. do 1. kvartala 2015.g.

U ožujku je građevinska aktivnost porasla za 2,1% na mjesečnoj razini (prema desezoniranim podacima) te za 1,2% na godišnjoj razini (prema kalendarski prilagođenim podacima). Time je i građevinarstvo pridonijelo ukupno blagom poboljšanu gospodarske slike koju obilježava zaustavljanje pada BDP-a. Naime, ova djelatnost u prvom kvartalu više nije prednjačila prema svom utjecaju na ograničavanje mogućnosti ukupnoga gospodarskog rasta. Riječ je o materijalizaciji solidnog rasta vrijednosti predviđenih radova sadržanih u izdanim građevinskim dozvolama tijekom prošle godine (kada je vrijednost predviđenih radova povećana za 8,2% u odnosu na prethodnu godinu), što je rezultiralo usporavanjem pada obujma građevinskih radova u prva dva ovogodišnja mjeseca te porastom građevinske aktivnosti u ožujku ove godine. Pritom je rast aktivnosti u ožujku bio potaknut dinamiziranjem radova na Općinama (porast od 3,2% na godišnjoj razini), dok su radovi na ostalim građevinama smanjeni za 3,3% kao rezultat i dalje potisnute investicijske aktivnosti javnog sektora.

BROJ NEZAPOSLENIH

Krajem lipnja 2012. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje registrirano je 294.877 nezaposlenih osoba. U usporedbi sa svibnjem 2012. broj nezaposlenih smanjio se za 3,7 % ili 11.179 osoba, a u odnosu na lipanj 2011. godine broj nezaposlenih veći je za 2,6 % ili 7.366 osoba. Krajem lipnja 2013. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje registrirano je 318.110 nezaposlenih osoba. U usporedbi sa svibnjem 2013. broj nezaposlenih smanjio se za 4,5 % ili 15.139 osoba, a u odnosu na lipanj 2012. godine broj nezaposlenih veći je za 7,9 % ili 23.233 osobe. Krajem lipnja 2014. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje registrirano je 304.925 nezaposlenih osoba. U odnosu na svibanj 2014. broj nezaposlenih smanjio se za 6,9 % ili 22.583 osobe, a u usporedbi s lipnjem 2013. godine broj nezaposlenih manji je za 4,1 % ili 13.185 osoba. Stopa registrirane nezaposlenosti za svibanj 2015. iznosi 17,1%. Krajem lipnja 2015. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje registrirane su 260.073 nezaposlene osobe. U odnosu na svibanj 2015. broj

nezaposlenih smanjio se za 5,6 % ili 15.308 osoba, a u usporedbi s lipnjem 2014. godine broj nezaposlenih manji je za 14,7 % ili 44.852 osobe.

Tablica br. 9: Radno sposobno stanovništvo od 2013.g. do 2015.g.

	X – XII. 2013.	I – III. 2014.	IV – VI. 2014.	VII – IX. 2014.	X – XII. 2014.	I – III. 2015.	u tis.
Ukupno							
Radno sposobno stanovništvo (15+)	3 619	3 617	3 616	3 614	3 613	3 612	
Aktivno stanovništvo	1 851	1 856	1 878	1 939	1 899	1 883	
Zaposleni	1 525	1 509	1 567	1 635	1 552	1 543	
Nezaposleni	326	347	311	304	347	340	
Neaktivno stanovništvo	1 768	1 762	1 738	1 675	1 714	1 728	
%							
Stopa aktivnosti	51,2	51,3	51,9	53,7	52,6	52,1	
Stopa zaposlenosti	42,1	41,7	43,3	45,2	43,0	42,7	
Stopa nezaposlenosti	17,6	18,7	16,6	15,7	18,3	18,1	
Stopa nezaposlenosti (15 - 64)	17,9	18,8	16,7	15,8	18,5	18,3	

Izvor: DZS

Iz tablice je vidljivo kako se stopa aktivnosti kreće u svim godinama u prosjeku oko 52%. Naime radno sposobnog stanovništva odnosno stanovništva koji su u dobi od 15 – 64 godine kreće se u prosjeku oko 3.615.000 stanovnika. Od toga oko 1.880.000 je pojedinaca koji rade ili su nezaposleni odnosno službeno su evidentirani kao nezaposleni pri Hrvatskom Zavodu za Zapošljavanje. Stopa zaposlenosti kreće se u prikazanim godinama u prosjeku oko 42,5% što je u usporedbi sa zemljama europske unije izuzetno malo s obzirom da je prosjek 65%. Isto tako važno je istaknuti kako je Hrvatska ima najmanju stopu zaposlenosti od svih zemalja unutar EU.

U programe aktivne politike zapošljavanja tijekom 2015. godine novouključena je 17.081 osoba, i to 7.263 muškarca (42,5 %) i 9.818 žena (57,5 %). *Novouključene osobe obuhvaćene su sljedećim mjerama:*

Obrazovanje 7.400 osoba (43,3 %), i to Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa 7.190 osoba, Obrazovanje nezaposlenih 175 osoba te Potpore za usavršavanje 35 osoba; Potpore za zapošljavanje 2.491 osoba (14,6 %), Javni radovi 5.299 osoba (31,0 %), Potpore za samozapošljavanje 1.431 osoba (8,4 %) te Potpore za očuvanje radnih mjesta 460 osoba (2,7 %). Na kraju lipnja 2015. godine u programima aktivne politike zapošljavanja bilo je 30.446 aktivnih korisnika, obuhvaćenih sljedećim mjerama: Obrazovanje 16.691 osoba (54,8 %), od čega Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa 16.489 osoba, Obrazovanje nezaposlenih 171 osoba te Potpore za usavršavanje 31 osoba; Potpore za zapošljavanje 5.841 osoba (19,2 %), Javni radovi 5.327 osoba (17,5 %), Potpore za samozapošljavanje 2.515 osoba (8,3 %) te Potpore za očuvanje radnih mjesta 72 osobe (0,2 %). U programima aktivne politike zapošljavanja na početku 2015. godine aktivno je bilo 23.178 osoba koje su nastavile s korištenjem mjera. Uz 17.081 novo uključenu osobu, mjere aktivne politike zapošljavanja u 2015. godini koristilo je ukupno 40.259 osoba, po sljedećim mjerama:

Obrazovanje 21.370 osoba (53,1 %), od čega,

Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa 21.087 osoba,

Obrazovanje nezaposlenih 229 osoba,

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Potpore za usavršavanje 54 osobe,
Potpore za zapošljavanje 7.169 osoba (17,8 %),
Javni radovi 7.083 osobe (17,6 %),
Potpore za samozapošljavanje 3.540 osoba (8,8 %),
Potpore za očuvanje radnih mjesta 1.097 osoba (2,7 %).

Daljnja predviđanja:

U 2015. godini očekuje se blagi oporavak ekonomske aktivnosti odnosno realni rast bruto domaćeg proizvoda od 0,5%. Pritom se najznačajniji pozitivan doprinos očekuje od izvoza roba i usluga koji će zabilježiti rast od 3,6% te od bruto investicija u fiksni kapital (rast od 1,6%). Blagi pozitivan doprinos doći će i od osobne potrošnje za koju se očekuje rast od 0,2%. S druge strane, negativan doprinos ovakvom kretanju bruto domaćeg proizvoda očekuje se od uvoza roba i usluga koji će u 2015. godini zabilježiti rast od 3,5% te od državne potrošnje koja će biti pod utjecajem fiskalne konsolidacije s rashodne strane proračuna. U nastavku projekcijskog razdoblja očekuje se ubrzanje realnog rasta bruto domaćeg proizvoda. Tako je u 2016. godini predviđen rast od 1,3%, a u 2017. rast od 1,5%. Ubrzanje ekonomske aktivnosti u ostatku promatranog razdoblja temeljit će se prvenstveno na pozitivnom doprinosu izvoza roba i usluga te bruto investicija u fiksni kapital dok se značajniji pozitivan doprinos potrošnje kućanstava može očekivati tek prema kraju razdoblja. U pogledu kretanja na tržištu rada prema administrativnim izvorima, u 2015. godini se, unatoč smanjenju broja zaposlenih za 0,7%, očekuje smanjenje prosječne stope nezaposlenosti na 19,5%, kao rezultat izraženijeg pada radne snage. U narednim godinama predviđa se daljnje smanjenje administrativne stope nezaposlenosti, i to na 19,1% u 2016. te 18,4% u 2017. godini. Tijekom 2015. godine očekuje se ubrzanje inflacije te prosječni rast indeksa potrošačkih cijena od 1,4%. U narednom razdoblju očekuje se daljnje ubrzanje prosječne inflacije na 1,9% u 2016. te 2% u 2017. godini.

Tablica br. 10: Makroekonomski okvir u razdoblju 2014.g. – 2018.g.

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

	2014.	Projekcija 2015.	Projekcija 2016.	Projekcija 2017.	Projekcija 2018.
BDP, tekuće cijene, mil. HRK	328.927	330.683	336.477	344.092	353.967
BDP, realni rast (%)	-0,4	0,4	1,0	1,2	1,5
Potrošnja kućanstava	-0,7	0,5	0,3	0,5	1,1
Državna potrošnja	-1,9	-1,2	-1,4	-1,0	-0,6
Bruto investicije u fiksni kapital	-4,0	-1,3	1,8	3,2	3,6
Izvoz roba i usluga	6,3	3,7	4,6	4,8	4,8
Uvoz roba i usluga	3,0	2,8	4,0	4,5	5,0
Doprinosi rastu BDP-a (postotni bodovi)					
Potrošnja kućanstava	-0,4	0,3	0,2	0,3	0,6
Državna potrošnja	-0,4	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1
Bruto investicije u fiksni kapital	-0,8	-0,2	0,3	0,6	0,7
Promjena zaliha	-0,2	0,0	0,2	0,2	0,1
Izvoz roba i usluga	2,7	1,7	2,2	2,3	2,5
Uvoz roba i usluga	-1,3	-1,2	-1,8	-2,1	-2,4
Deflator BDP-a, rast (%)	0,0	0,2	0,8	1,1	1,4
Indeks potrošačkih cijena, rast (%)	-0,2	0,1	1,1	1,3	1,4
Zaposlenost, rast (%)*	-0,7	-0,2	0,1	0,8	1,3
Stopa nezaposlenosti (ILO)	17,3	17,1	16,8	15,9	14,3

* Domaći koncept definicije nacionalnih računa

Izvor: Državni zavod za statistiku, Eurostat, Ministarstvo financija

U 2016. projiciran je realni rast bruto domaćeg proizvoda od 1,0% koji će u narednim godinama ubrzati na 1,2% i 1,5%. Glavni pokretač gospodarskog rasta u razdoblju 2016. – 2018. bit će izvoz roba i usluga, za razliku od projekcija iz prošlogodišnjeg Programa konvergencije kada su to u većini godina bile bruto investicije u fiksni kapital, u skladu s očekivanim snažnim rastom investicija javnih poduzeća. Međutim, izvor rasta u zadnje dvije godine promatranog razdoblja bit će opet domaća potražnja, unatoč tome što je ista ograničena visokom relativnom zaduženošću domaćih sektora, snažnim i produženim poremećajima na tržištu rada te skromnim ugrađenim očekivanjima u pogledu dinamike gospodarskog oporavka. Naime, znatan negativan doprinos rastu kroz čitavo promatrano razdoblje dolazit će od uvoza roba i usluga, kao rezultat ubrzanja gospodarskog rasta uz uvećani stupanj uvozne ovisnosti u odnosu na pred-krizno razdoblje. Doprinos potrošnje kućanstava gospodarskom rastu ostat će potisnut do kraja srednjoročnog razdoblja kada će blago ojačati. Državnu potrošnju karakterizirat će blagi negativni doprinosi rastu kroz cijelo projekcijsko razdoblje kao rezultat nužne fiskalne konsolidacije u okviru Procedure prekomjernog proračunskog manjka. Značajniji doprinos investicijske potrošnje očekuje se u posljednje dvije godine, temeljen na rastu privatnih investicija potaknutim transferima iz EU fondova, dok će doprinos promjene zaliha imati tek neznatan utjecaj na rast izuzev 2016. i 2017. godine kada se očekuje blago pozitivan doprinos.

U čitavom srednjoročnom razdoblju, osim 2018., rast bruto domaćeg proizvoda bit će ograničen slabom dinamikom potrošnje kućanstava. No, unatoč tome, već u 2015. godini predviđa se kako će promjena potrošnje kućanstava poprimiti pozitivan predznak, čemu u prilog govore recentni visokofrekventni pokazatelji poput kretanja prometa od trgovine na malo u prva dva mjeseca. Tako će i odobreni potrošački krediti sektoru kućanstava u 2015. godini ponovo zabilježiti neznatan rast. Od mase plaća, kao i u manjoj mjeri od transfera stanovništvu

i neto ostalih dohodaka, očekuje se pozitivan utjecaj na realno kretanje raspoloživog dohotka koji će zabilježiti umjereni rast. Prvenstveno će to biti rezultat povoljnog kretanja neto plaća unatoč tek neznatnom nominalnom rastu bruto plaća, dok će nepovoljan utjecaj na raspoloživi dohodak ponovo doći od pada zaposlenosti, čiji će intenzitet ipak biti smanjen u odnosu na protekle godine.

Tijekom 2016. godine očekuje se nastavak postupnog oporavka potrošačkog povjerenja potaknut boljim gospodarskim uvjetima općenito te promjenom trenda na tržištu rada, pa je u toj godini predviđen i početak dinamiziranja odobrenih potrošačkih kredita kućanstvima. Međutim, razduživanje sektora kućanstava kao i spor oporavak na tržištu rada i dalje će ograničavati potrošnju kućanstava. Kretanje državne potrošnje kroz čitavo projekcijsko razdoblje bit će određeno planiranom fiskalnom konsolidacijom. Tako se u prve tri godine projekcijskog razdoblja očekuju smanjenja državne potrošnje od nešto iznad 1% te nešto slabije smanjenje u 2018. Pritom se u svim godinama promatranog razdoblja realno smanjenje državne potrošnje prvenstveno temelji na doprinosu kategorije intermedijarne potrošnje, u skladu s nizom planiranih mjera usmjerenih ka racionalizaciji poslovanja javne uprave. Zatim slijede naknade zaposlenima čije će blago realno smanjenje, u skladu s projiciranim kretanjem zaposlenosti javnog sektora, biti najznačajnije u 2015. godini te postupnom slabjeti prema kraju projekcijskog horizonta. S druge strane, što se tiče socijalnih naknada u naravi, njihovo blago realno smanjenje očekuje se samo u prvoj godini projekcijskog razdoblja temeljeno na određenim uštedama u sustavu zdravstva dok bi zatim ova kategorija trebala bilježiti nominalnu stagnaciju te neznatan doprinos realnoj promjeni državne potrošnje. Neznatan doprinos u suprotnom smjeru u svim godinama projekcijskog razdoblja, te nešto značajniji u posljednjoj, mogao bi doći od ostalih kategorija koje čine državnu potrošnju.

Oporavak investicija privatnog sektora bit će i dalje ograničen potrebom razduživanja te restrukturiranja kod brojnih subjekata, kao i niskim poslovnim optimizmom uslijed znatne razine neizvjesnosti vezane uz buduće kretanje agregatne potražnje. Osim toga, za mnoga poduzeća ostaju problematični izvori, ali i cijena zaduživanja, s obzirom na slabu sklonost ka preuzimanju rizika i posljedično stroge uvjete kreditiranja bankarskog sektora čija visoka likvidnost u proteklom razdoblju nije u većoj mjeri doprinijela poboljšanju likvidnosti u gospodarstvu niti poticanju ekonomske aktivnosti. Predviđeno jačanje investicijske aktivnosti privatnog sektora prema kraju promatranog razdoblja temelji se na izraženijem oporavku domaće potražnje te jačanju inozemne potražnje, u uvjetima poboljšane poslovne klime, povoljnijih uvjeta financiranja te likvidnosti u gospodarstvu, kao i boljim rezultatima zakona usmjerenih ka poticanju investicijskih projekata i konkurentnosti, uz, kao što je spomenuto, znatan pozitivan doprinos EU fondova. Pri tome se početak oporavka građevinske djelatnosti očekuje tek u 2017. godini.

Izvoz roba i usluga bilježit će pozitivne stope rasta u cijelom razdoblju 2015. – 2018. te će, pojedinačno gledano, biti glavni generator gospodarskog rasta. Projekcija izvoza, osim na očekivanom jačanju inozemne potražnje za domaćim robama i uslugama, počiva i na pozitivnoj strukturnoj promjeni domaćeg izvoznog sektora potaknutoj prije svega pristupanjem zajedničkom tržištu EU. Kretanje uvoza roba i usluga u srednjoročnom razdoblju bit će određeno rastom finalne potražnje koji će se postupno ubrzavati u skladu s gospodarskim oporavkom. Očekuje se da će rast uvoza roba i usluga u svim godinama projekcijskog razdoblja osim posljednje biti sporiji od rasta izvoza, pa će tako netom inozemna potražnja pozitivno

pridonositi rastu bruto domaćeg proizvoda, međutim, njena apsolutna vrijednost krajem razdoblja biti će neznatna.

Očekuje se da će tijekom 2015. godine doći do blagog rasta potrošačkih cijena od 0,1%. Kretanje cijena bit će u najvećoj mjeri određeno znatnim smanjenjem cijena sirovina na svjetskom tržištu, naročito sirove nafte, a manje pritiscima na cijene sa strane domaće potražnje. Učinak pada cijena primarnih sirovina na svjetskom tržištu na domaći indeks potrošačkih cijena tijekom 2015. godine bit će ublažen deprecijacijom tečaja kune prema američkom dolaru. Tijekom 2015. godine očekuje se i nastavak nepovoljnih kretanja na tržištu rada, ali znatno smanjenim intenzitetom u odnosu na 2014. U skladu s ubrzanjem gospodarskog rasta, zaustavljanje negativnog trenda predviđa se tek 2016. godine. Projekcija zaposlenosti ukazuje na blago smanjenje u 2015. godini, te neznatan rast u 2016. s tendencijom ubrzanja prema kraju projekcijskog razdoblja. Pri tome će kategorija zaposlenika bilježiti nešto veće stope promjene od ukupne zaposlenosti kroz cijelo razdoblje, i to isključivo uslijed povećanja zaposlenosti u privatnom sektoru.

Pozitivan saldo na tekućem i kapitalnom računu platne bilance mogao bi se poboljšati u 2015. i dosegnuti 2,0% BDP-a, u usporedbi s 0,8% BDP-a koliko je iznosio u prethodnoj godini. Najvećim dijelom bi takvim kretanjima trebao doprinijeti naglašeni rast neto izvoza roba i usluga uslijed izraženijeg rasta izvoza u odnosu na rast uvoza. Također, povoljnija ostvarenja se očekuju na računu sekundarnog dohotka kao rezultat jačanja apsorpcijskih kapaciteta vezanih za korištenje tekućih transfera iz EU fondova, a slično vrijedi i za kapitalni račun platne bilance vezano uz transfere namijenjene kapitalnim ulaganjima. U uvjetima razduživanja privatnog sektora, niskih kamatnih stopa i slabijeg rasta dobiti poduzeća i banaka u stranome vlasništvu, pritisci na pogoršanje salda primarnog dohotka trebali bi biti znatno manje izraženi nego prethodne godine. Tekući račun platne bilance nastavit će rasti slabijim intenzitetom do 2017. godine, izraženo kao udjel u BDP-u, dok bi krajem projekcijskog razdoblja mogao zabilježiti neznatno smanjenje.

Prognoza društveno - ekonomskih kretanja:

Recesija i gospodarska kriza u Svijetu i Europi ostavlja svoj trag na kretanja u RH u zaoštreno formi. Vrlo je teško egzaktno prognozirati kretanja u budućnosti. Međutim, bilo bi krajnje neodgovorno zanemariti ovo stanje, a i kretanja u budućnosti, stoga smo se opredijelili predviđati utjecaj globalnih ekonomskih i tržišnih trendova na razvoj u RH i Općinu Tounj. U razmatranje smo uzeli tri moguća scenarija, svjesni rizičnosti u koju se upuštamo, ali smatrajući da je to manje pogrešno nego li ne uzimati u obzir ove podatke.

SCENARIJ 1:

(BEZ STOPE RASTA ILI NISKA STOPA RASTA)

- o U EU-minimalna stopa rasta (nekoliko godina), a poslije povećana
- o U RH- negativna stopa rasta ili bez rasta (nekoliko god.), a poslije niska stopa rasta
- o U BLIŽEM OKRUŽENJU
- Pretpostavka je da će turizam imati kontinuirano povećanje potražnje (2-3% godišnje)
- Pretpostavka je da će poljoprivreda, uslužna djelatnost, malo i srednje poduzetništvo dijeliti sudbinu globalnih kretanja (bez stope rasta)

- Bliže okruženje Općine u turizmu (koji je ujedno i glavno tržište poljoprivredi, trgovini te malom i srednjem poduzetništvu) bi mogli imati nešto povoljnije trendove:
- U takvom okruženju (uže i šire) moguće je planirati u prvih nekoliko godina stopu rasta 1% a poslije nekoliko godina stopa rasta bi mogla biti 2%.

SCENARIJ 2:

(SREDNJA STOPA RASTA (U GRANICAMA 3-4%))

- U EU- prve dvije godine stopa rasta 2-3 %, poslije 3-4 %
- RH- dvije godine niska stopa rasta, poslije 3-4%
- U BLIŽEM OKRUŽENJU
 - Turizam, povećanje potražnje 3-4%, i kvalitativno
 - Poljoprivreda, povećanje stope rasta godišnje 3-4%
 - Trgovine, usluge, mali i srednji poduzetnici prati razvoj osnovne djelatnosti, povećanje 3-4%

U ovakvom okruženju (šire i uže) moguće je planirati stopu rasta do 3%.

Smatramo da bi ovo mogao biti realni scenarij, te smo ga uzeli u obzir u našem planiranju.

SCENARIJ 3:

(VISOKE STOPE RASTA)

- U EU – prve dvije godine stopa rasta 3-4%, a poslije 4-5%
 - U RH- prve dvije godine stopa rasta 2%, a poslije 4-5%
- U KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI I BLIŽEM OKRUŽENJU:
- Turizam- povećanje stope rasta 4-5%
 - Poljoprivreda- povećanje stope rasta 3-4%
 - Trgovina, usluga, malo i srednje poduzetništvo- povećanje stope rasta 5-6%
 - U takvom okruženju moguće je planirati stopu rasta do 4-5%.

13. STRATEGIJA UKUPNOG RAZVOJA

U prethodnim poglavljima izvršena je analiza stanja svih resursa, istaknute su glavne prednosti, nedostaci i razvojni problemi s kojima je Općina suočena. Prikupljen je čitav niz podataka, održani su okrugli stolovi i radionice. Posebno su bile iscrpne rasprave oko glavnih prednosti, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT analize koje karakteriziraju pojedina područja). Tijekom diskusije, sudionici su se složili oko vizije razvoja, što znači kako bi oni željeli da Općina izgleda i po čemu bi voljeli da bude poznata. Sudionici su postigli dogovor i oko glavnih razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera.

13.1. Ekonomski potencijal i kočnice razvoja Općine

Analizom stanja resursa i potencijala istaknuti su pozitivni elementi snage i mogućnosti, a isto tako i negativne slabosti i prijetnje. Ocjena **ekonomskog potencijala** temeljila se na ispitivanju pozitivnih elemenata. Da bi se realizirao ekonomski potencijal Općine, mora se svladati niz **razvojnih prepreka ili kočnica**. Glavne razvojne prepreke istaknute su kroz ispitivanje negativnih elemenata. Vrlo važni prirodni resursi koji uključuju poljoprivredno zemljište, dovoljno vode, bogatu vegetaciju, strateški položaj, naglašavaju potencijal za razvoj turizma, poljoprivrede i malog poduzetništva. Višegodišnja tradicija bavljenja turizmom podupire mogućnosti iskorištenja prirodnih resursa, ali jednako tako i razvoj drugih djelatnosti. Uzimajući u obzir važan zemljopisni položaj Općine, gledajući blizinu Europi, navedene prednosti mogle bi u budućnosti privući značajne investicije.

Kratkoročni i srednjoročni **ekonomski potencijal Općine** najvjerojatnije će se temeljiti na rastu sljedećih sektora:

1)Turizam: uzimajući u obzir određenu tradiciju bavljenja turizmom karakterističnim, postojeće prirodne resurse koji bi se mogli iskoristiti za daljnji razvoj, postoji vjerojatnost daljnjeg razvoja (posebno kvalitativno). Mogućnost dodatne (stalne) potražnje za uslugama ove vrste mogle bi dati dodatni poticaj razvoju malog i srednjeg poduzetništva na području turizma.

2)Poljoprivreda: postaje relativno povoljni uvjeti za razvoj poljoprivrede Općine (plodno tlo, čist okoliš, klimatološki uvjeti) te značajne površine podobne za poljoprivrednu proizvodnju ukazuju na postojanje prilike za razvoj ovog sektora. Osim osnaženja postojeće poljoprivredne proizvodnje, postoji i potencijal za razvoj organske poljoprivrede za kojom postoji sve veća potražnja. Postoji potreba i za modernizacijom poljoprivrede, stimuliranjem okrupnjavanja zemljišta te jačanjem administrativne podrške ovom sektoru kako bi poljoprivredna proizvodnja postala atraktivna za mlađe stanovništvo i omogućavala solidan izvor prihoda poljoprivrednim domaćinstvima.

3)Razvoj malog i srednjeg poduzetništva: pretežno je u funkciji razvoja prva dva pravca, potreba mještana i šireg područja.

Mogu li se i hoće li se opisane prilike realizirati u velikoj mjeri ovisi o mogućnostima uklanjanja niza razvojnih kočnica. Te se kočnice mogu prikazati na sljedeći način:

- Nedovoljno kvalitetna valorizacija prostora,

- Institucionalna ograničenja,
- Neriješen u potpunosti, komunalni sustav,
- Nedovoljno nerazvijena turistička ponuda (događaji) i ugostiteljska ponuda,
- Nedovoljna povezanost poljoprivrednih proizvođača,
- Nedovoljno razvijene društvene djelatnosti (predškolski odgoj zdravstvene zaštite),
- Nedovoljno razvijeno malo i srednje poduzetništvo,
- Slabo razvijena industrijsko-gospodarska zona.

Rezultat navedenih razvojnih kočnica jest nedovoljno visok BDP po stanovniku, nedovoljno visok životni standard, te niska razina investicija. Od bitne je važnosti da se SR izravno usmjeri na rješavanje negativnih aspekata sadašnjeg stanja. SUR mora osigurati uvjete koji će omogućiti tvrtkama i građanima da realiziraju postojeće ekonomske prilike i time povećaju prihode i BDP po stanovniku, povećaju gospodarsku aktivnost, privuku daljnja ulaganja, te smanje sezonski karakter poslovanja.

13.2. Vizija i razvojni ciljevi Općine

Kad se uzme u obzir gornja ocjena ekonomskog potencijala i razvojnih kočnica koje karakteriziraju ovo područje, te šira društveno-ekonomska i tržišna kretanja, smatramo da bi se vizija trebala usredotočiti na podizanje životnog standarda mještana putem promicanja gospodarskih aktivnosti koje se temelje na održivom korištenju prirodnih resursa i tradiciji, te partnerskih međusektorskih odnosa.

VIZIJA OPĆINE TOUNJ (ELEMENTI)

1. Visoka kvaliteta života i životni standard europskog prosjeka (za 5 godina)
2. Razvijeno gospodarstvo, prvenstveno turizam, poljoprivreda, te malo i srednje poduzetništvo
3. Razvijati sustav brendiranja (turizam i na bazi ruralnog prostora)
4. Naglašen razvoj (dinamičan), uravnotežen, održiv, ekološki opravdan itd.
5. Usklađeno funkcioniranje javnog, poslovnog i civilnog sektora

13.3. Strateški ciljevi, prioritete i mjere

1. STRATEŠKI CILJ- Visoka kvaliteta života i standarda

- PRIORITETI:**
1. Infrastruktura
 2. Društvene djelatnosti
 3. Potpuna zaposlenost i visoki dohoci

2. STRATEŠKI CILJ- Razvoj gospodarstva

- PRIORITETI:**
1. Razvoj turizma
 2. Razvoj poljoprivrede
 3. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva

3. STRATEŠKI CILJ - Visoki standardi razvoja

- PRIORITETI:**
1. Održiv i uravnotežen razvoj
 2. Prepoznatljiv lokalni identitet
 3. Razvoj dobrih odnosa javnog, poslovnog i civilnog sektora
 4. Brend

1. STRATEŠKI CILJ-Visoka kvaliteta života

PRIORITET: 1. Infrastruktura

MJERE:

1. Prometna infrastruktura
2. Parkirališta
3. Pročišćavanje otpadnih voda
4. Građevinski i kućni otpad
5. Vodovod
6. Uređenje naselja (fasade, površine)
7. Hortikulturno rješenje
8. Poticanje korištenja alternativnih izvora energije

1. STRATEŠKI CILJ-Visoka kvaliteta života

PRIORITET: 2. Društvene djelatnosti

MJERE:

1. Socijalna skrb za starije i nemoćne
2. Valorizacija kulturnih i tradicionalnih vrijednosti (program turist. valorizacija)
3. Društveni život (strategija)
4. Tradicijske vrijednosti, identitet (zaštita)
5. Zdravstvene usluge (viši nivo)
6. Dodatni sadržaji za mještane i turiste
7. Sportski sadržaji i dječja igrališta
8. Program poticajne stanogradnje

1. STRATEŠKI CILJ-Visoka kvaliteta života

PRIORITET: 3. Potpuna zaposlenost i visoki dohoci

MJERE:

1. Cjelogodišnje zaposlenje
2. Cjeloživotno učenje

3. Poticanje obrazovanja

2. STRATEŠKI CILJ -Razvoj gospodarstva

PRIORITET: 1. Razvoj turizma

MJERE:

1. Konceptija razvoja i funkcioniranje turizma (marketing pristup i upravljanje)
2. Prepoznatljiva turistička destinacija
3. Turističke manifestacije i atrakcije
4. Program ugostiteljske ponude (autohtona)
5. Produženje turističke sezone
6. Destinacija kvalitete (4 zvjezdice)

2. STRATEŠKI CILJ -Razvoj gospodarstva

PRIORITET: 2. Razvoj poljoprivrede

MJERE:

1. Strategija ukupnog razvoja poljoprivrede i ribarstva
2. Udruživanje u poljoprivredi
3. Stimulacija razvoja gospodarskog područja
4. Potpora poljoprivrednim proizvođačima

2. STRATEŠKI CILJ -Razvoj gospodarstva

PRIORITET: 3. Razvoj malog i srednjeg poduzetništva

MJERE:

1. Podrška i poticanje poduzetničke inicijative (drvena industrija)
2. Poticanje razvoja zanata za mještane ali i kao turistička atrakcija
3. Savjetodavno tijelo (neki vid)
4. Poticanje edukacije (edukacija i sufinanciranje)

3. STRATEŠKI CILJ -Visoki standard razvoja

PRIORITET: 1. Održivi i uravnotežen razvoj

MJERE:

1. Poštivanje zakonskih odredbi i prostorno - planske dokumentacije
2. Zaštita autohtonih objekata i arhitekture
3. Zaštita krajobraza i autohtonih biljnih vrsta
4. Program kvalitete i upravljanje kvalitetom

3. STRATEŠKI CILJ -Visoki standard razvoja

PRIORITET: 2. Prepoznatljiv lokalni identitet

MJERE:

1. Odnos kulture i običaja
2. Hrana i piće
3. Arhitektura, uređenje naselja i sl.

3. STRATEŠKI CILJ -Visoki standard razvoja

PRIORITET: 3. Dobri odnosi javni, poslovni i civilni sektor

MJERE:

1. Javni sektor i informiranost
2. Razvoj (kontinuiran) partnerskih odnosa
3. Civilna društva- poticanje razvoja i podrška

3. STRATEŠKI CILJ -Visoki standard razvoja

PRIORITET: 4. Brend

MJERE:

1. Program brendiranja
2. Vizualni identitet

PROJEKTI OPĆINE:

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA:

1. Izgradnja vodovoda za sva naselja u području Općine Tounj
2. Kanalizacija Tounja i Zdenca
3. Asfaltiranje i modernizacija svih općinskih, županijskih i državne ceste (nogostupi-rasvjeta)
4. Nastavak uređenja sportskih, društvenih i kulturnih objekata
5. Uređenje, gradnja dječjeg vrtića i dječjih igrališta-parkova
6. Nastavak uređenja općinskih groblja

GOSPODARSTVO:

1. Povećanje poduzetničke zone Vrtača, zapošljavanje (gradnja tvornice peleta) i gradnja zaobilaznice od kamenoloma prema poduzetničkoj zoni Vrtača
2. Otvaranje malih obrta
3. Komunalno poduzeće Općine Tounj
4. Proizvodni pogoni za proizvodnju električne energije
5. Poljoprivreda (voćarstvo, stočarstvo i ostali načini autohtone proizvodnje)
6. Povratak stanovništva, osobito mladih kroz razne programe školovanja
7. Starački dom Zdenac i Vatrogasni dom

TURIZAM I KULTURA:

1. Nastavak uređenja svih spomenika kulture (Tounjski most)
2. Uređenje spilja, poučnih staza i šetnica, te etno muzeja na lokaciji kuće Franjković
3. Turistička zajednica Općine Tounj
4. Javna ustanova za zaštitu prirode Općine Tounj
5. Gradnja slapa u Reljama, uređenje svih vodotoka i izvora te špilje.

13.4. Strategija SUR-a

SUR će stvoriti okruženje koje omogućuje i olakšava:

Razvoj *privatnog sektora* – dovodi do „*ekonomskog blagostanja*“

Rast *civilnog društva* – koji podupire „*participacijsku demokraciju*“

Do tako povoljnog okruženja SUR će dovesti kroz realizaciju koja je povezana s fizičkim, gospodarskim i društvenim *infrastrukturnim projektima* potrebni za svladavanje prepoznatih razvojnih prepreka (kočnica) kako bi se privatnom sektoru i civilnom društvu omogućilo i olakšalo realiziranje utvrđenih prilika za razvoj. Primjeri potrebnih infrastrukturnih projekata obuhvaćaju širenje sustava za vodoopskrbu, razvoj mreže cesta, poboljšanja u sustavu odgoja i obrazovanja, pružanje pomoći u razvoju najvažnijih nevladinih organizacija te savjetodavnu pomoć poslovnoj zajednici. Namjera je da se realizacijom tih projekata poveća imovinska osnova i izmijeni struktura te imovine čime će se potaknuti evolucija (razvijanje) novog poslovnog modela Općine. Općenitije rečeno, cilj je povećati relativne prednosti Općine koje će podupirati veću konkurentnost privatnog sektora i učinkovitost civilnog društva. SUR će, barem u prvim godinama njegovog postojanja, provoditi *javni sektor*. Njegova pažnja bit će usredotočena na pružanje pomoći tvrtkama u razvijanju poslovnih aktivnosti koje uvećavaju ukupan prihod. SUR će se također fokusirati na pomaganje civilnom društvu u unapređenju strukture participacijske demokracije i razvoju socijalno-potpornih sistema koji jačaju društveno blagostanje.

Slika pristupa SUR-a u naravi

Projekti za povećanje Općine i svladavanje razvojnih prepreka
(projekti fizičke, gospodarske i socijalne infrastrukture – koje provodi javni sektor, a potencijalno financiraju donatori!)*

Osiguravaju postojeće resurse

Poboljšavaju postojeće resurse

Grade nove resurse

SUR je usredotočen na projekte koje provodi javni sektor; ti projekti podupiru ulaganja privatnog sektora, a zajedno sačinjavaju razvojnu strategiju

I tako omogućavaju i olakšavaju individualna ulaganja
(većina će biti privatnog sektora poduzeta) **STRATEŠKI CILJ**
-Visoki standard razvoja
STRATEŠKI CILJ –Razvoj gospodarstva

Projekti javnog sektora i investicije privatnog sektora zajednički sačinjavaju provedbu SUR strategije i ostvaruju SUR viziju

Strategija određuje koju vrstu imovine poboljšati i izgraditi i kako poboljšati i graditi imovinu

Temeljni (početni, osnovni) podaci predstavljaju ključnu ulaznu vrijednost u sustavu praćenja (monitoringa) i evaluacije (ocjenjivanja). Oni moraju biti dovoljno pouzdani da omogućе prosudbu output-a i učinaka projekta te dovoljno precizni da osiguraju da devijacije od očekivanog napretka mogu biti brzo identificirane i naglašene, a primjerene izmjene učinjene što je ranije moguće. Osnovna analiza od iznimnog je značaja prema osiguranju skupa početnih podataka, no ograničena je na postojeće i donekle kontradiktorne skupove podataka. Ovakav pristup će morati biti poboljšan te će biti potrebno definiranje, testiranje i prilagođavanje sustava pokazatelja vezanih uz svako pojedino prioritarno područje SUR-a, kao i prilagodba istih postojećem okruženju. Ovakav pristup predstavlja zahtjevnu trajnu zadaću, a Odjel za upravljanje projektima i Općina moraju biti pokretači njenog provođenja za vrijeme ranog stadija provedbe SUR-a što će podrazumijevati dodatne studije i ispitivanja kako bi se izradili važni i mjerljivi početni podaci za procjenjivanje napretka SUR-a.

Prilikom praćenja i procjenjivanja, Europska komisija koristi sljedeću tipologiju pokazatelja:

ULAZ

IZLAZ

REZULTAT

UČINAK

Pokazatelji ulaza mjere financijske, administrativne i regulatorne resurse (koji se često nazivaju „procesom“) koje osiguravaju država i donatori. Radi procjene uspješnosti provedenih akcija potrebno je uspostaviti vezu između sredstava koja se koriste i postignutih rezultata.

Na primjer: Udio proračuna namijenjen izdacima za obrazovanje, definiranje strategije sektora

Pokazatelji izlaza mjere neposredne i konkretne posljedice poduzetih mjera i iskorištenih sredstava.

Na primjer: Broj izgrađenih škola, broj educiranih nastavnika

Pokazatelji rezultata mjere rezultate na razini korisnika.

Na primjer: Upis u školu, postotak djevojčica koje se upisuju u prvi razred osnovne škole

Pokazatelji učinka mjere posljedice rezultata. Oni mjere opće ciljeve u smislu razvoja države i smanjenja siromaštva. Za njihovo shvaćanje potrebno je mnogo vremena, teško ih je mjeriti, a ovisе, osim o vladinim programima i o mnoštvu drugih faktora.

Na primjer: Stope pismenosti, stope nezaposlenosti.

Vjerojatno najvažniji evaluacijski okvir za korištenje je „logički okvir“. Matrica logičkog okvira važan je alat za postizanje praćenja programa i njegovog napretka. Međusobno povezuje ciljeve, aktivnosti i rezultate s njihovim pokazateljima. U ovom su slučaju rezultati SR-a

izravno izvedeni iz prioriteta navedenih u Strategiji što predstavlja samo okvir potrebnih mjerenja, a svaki cilj i prioritet treba biti razložen na slične jedinice. Ipak, osnovna je referenca matrica logičkog okvira. Sve to ne znači da se projekti ne mogu provoditi prije utvrđivanja početnih podataka, ali znači da će se skup početnih podataka morati stalno usavršavati i razvijati ukoliko je SUR želi primjereno procjenjivati. Zsigurno želimo biti u mogućnosti odgovoriti na slijedeće pitanja: Jesu li SUR projekti pravi projekti za Općinu ili su možda kriva vrsta projekata? Opći okviri praćenja i evaluacije morati će se temeljiti na tom pitanju.

Evaluacija treba biti neovisna i mora se obaviti planirano, srednjoročno i naknadno. Dobivene vrijednosti će presuditi je li izrađeni mehanizam doveo do očekivanih rezultata, a ako nije, što se mora promijeniti kako bi se postigli rezultati koji su bili navedeni u Strategiji. Mora se temeljiti na praćenju podataka te širim kriterijima gospodarskog i društvenog razvoja koje je potrebno razraditi u provedbenoj fazi.

Praćenje i evaluacija mogu biti iznimno složeni u slučajevima kada jednostavni odnosi između ulaza (input-a) i izlaza (output-a) nisu jasno identificirani i definirani. Često se događa da što se pomnije promatraju učinci, to je teže donijeti precizne prosudbe. Međutim, točne su prosudbe one, koje se očekuju od procesa praćenja i evaluacije. Moraju biti donesene na ponešto različit način za svakog pojedinog dionika koji slijedi:

Tablica br. 11: Očekivana glavna područja uspješnosti/pokazatelji odgovarajućih interesnih skupina prilikom praćenja i evaluacije

<i>NOSITELJ INTERESA</i>	<i>PODRUČJA INTERESA</i>	<i>GLAVNA PODRUČJA USPJEŠNOSTI/PODRUČJA POKAZATELJA ZA PRAĆENJA I PROCJENJIVANJE</i>
Vlada RH	Gospodarski razvoj Smanjenje siromaštva Kooperativna uprava/ među upravni odnosi funkcioniraju Rezultati provedbe Razmjer je županijski ili makro te usporediv s drugim županijama Aktiviranje novih programa	Standardi za njihovo mjerenje Pokazatelji uglavnom na razinama output-a s naglaskom na kvantitativnim mjerama U manjoj mjeri, pokazatelji rezultata Institucionalna uspješnost u upravi na svim razinama, odnosi unutar vladajućih struktura te partnerstva
Županijska uprava	Rezultati provedbe Poboljšana koordinacija svih uprava Korištenje raspoloživih sredstava Bolje prometne veze i povezanost područja u široj regiji Aktiviranje novih programa	Standardi kojima se mjere Pokazateljskih input-a: uključujući financijske, izdatke sredstava, imenovano osoblje, itd. Pokazatelji uglavnom na razinama output-a, s naglaskom na kvantitativnim mjerama Institucionalna uspješnost u upravi na svim razinama, odnosi unutar vladajućih struktura te partnerstva

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

	Otvaranje novih radnih mjesta	
Lokalna uprava	Rezultati provedbe: opipljivi i vidljivi znaci Bolja koordinacija među upravama Korištenje raspoloživih sredstava Sve veća pažnja na blažim aspektima i kvalitativnim pitanjima	Standardi kojima se mjere Pokazatelji input-a: uključujući financijske, izdatke sredstava, imenovano osoblje, itd. Pokazatelji uglavnom na razinama output-a, s naglaskom na kvantitativnim mjerama
Nevladine i lokalne organizacije (udruge)	Proces Kvaliteta razvoja definirana više u smislu ovlašćivanja Sudjelovanje nositelja interesa Sigurnost osnovnih sredstava za život Socijalne potpore Ovlašćivanje osjetljivih skupina	Kvalitativni pokazatelji unutar pitanja o sigurnosti osnovnih sredstava za život Razvojni proces i pokazatelji sudjelovanja Pažnja na rezultatima i djelovanjima (implikacijama) Povezani razvoj Fokus na siromaštvu i pravima Pokazatelji output-a i djelovanja (implikacija)
Poslovanje	Proizvodnost i bolji dostup tržištima Smanjeni kriminal, društvena stabilnost Smanjene administrativne prepreke Dostup kreditima Smanjeni troškovi tranzicije	Pokazatelji output-a na programu i javnom ulaganju koji se fokusiraju na: Smanjenje zakonskih odredbi o poslovanju Kriminal i strateški locirana područja za ekonomske prilike Rezultati koji mjere inicijativu javnog sektora koja omogućuje poslovne prilike
Donatori	Smanjenje siromaštva	Pokazatelji rezultata u odnosu na siromaštvo i gospodarski rast Pokazatelji djelovanja (implikacija)

Navedeni elementi uobičajena su područja interesa. Nositelji interesa mogu u danom vremenu odlučiti dati prioritet drugim pokazateljima.

SUR je također osmišljen u cilju unapređenja **kapaciteta i sposobnosti** Općine za provedbu i implementaciju zacrtanih ciljeva. Nužno je izgraditi institucionalni i tehnički kapacitet i kompetentnost u Općini kako bi ona (kao i sva eventualna dobrovoljna regionalna grupiranja do kojih može doći), i pridružene jedinice lokalne samouprave, mogle efektivno i učinkovito koristiti dostupna financijska sredstva (ona koja sami generiraju i dobivene subvencije, pri čemu potonje uključuje sredstva izravno dobivena od središnje državne uprave i od niza donatora – što će vjerojatno uključivati predpristupne i strukturne fondove EU).

Proces implementacije SUR-a također će uključivati izmjene institucionalnog ponašanja Općine (primjerice: izvršavanje cjelokupnih studija izvedivosti projekta te upravljanje i praćenje /monitoring/ primjene sredstava značajno većih od onih koja su do tada bila dostupna). Očekuje se kako će efektivno institucionalno jačanje biti povezano s implementacijom SR-a što će zajamčiti da u narednim godinama Općina bude u bitno jačoj poziciji po pitanju upravljanja vlastitim poslovima no što je bilo u nedavnoj prošlosti.

Sažeto: strategija SUR-a u javnom sektoru implicira uspostavu okruženja koje će kroz ključne infrastrukturne projekte omogućiti i poticati razvoj privatnog sektora koji kreira prihode i

promicati rast dinamičnog i demokratskog civilnog društva. Javni će se sektor i sam mijenjati pri izgradnji ovakvog okruženja – doći će do institucionalnog jačanja koje će omogućiti Općini da u budućnosti efektivno i učinkovito upravljaju razvojem i s vremenom unapređuje SUR. Svakako se očekuje da razvojni plan (ili poslovni plan) doživljava učinkovite revizije, obnove i unapređenja po dovršetku implementacije prvog kruga projekta.

13.5. SUR u budućnosti

SUR nije jedinstven, „dovršeni“ plan. To je dinamični dokument koji će se vremenom razvijati i koji će zahtijevati prilagodbe odnosno izmjene u razvojnom statusu, kao i poboljšanja u razumijevanju problema i ključnih pitanja. SUR zapravo predstavlja opći okvir razvoja i procjenjivanje projekata i njihovih odgovarajućih prioriteta. Ovaj opći okvir morat će se harmonizirati s promjenama unutar Općine i njezinim razvojem. Stoga će se SUR vjerojatno mijenjati i vremenom postajati sve detaljnijim i usmjerenijim planom. Općina će morati upravljati tim promjenama i raspravljati o njima kako bi se osiguralo da SUR i dalje bude relevantan i u skladu sa znanjem i stručnim mišljenjima interesnih skupina koje se odnose na razvojne kočnice i prilike koje karakteriziraju Općinu. S obzirom na navedeno, predlaže se sljedeći raspored pregleda i procjene:

Godišnju kontrolu napredovanja - valja obavljati prije utvrđivanja općinskog proračuna za narednu godinu. Tada će biti potrebno ispitivati svako područje ciljeva i prioriteta SUR-a kako bi se vidjelo koji je napredak postignut i naglasiti koji su projekti bili uspješni, a koji nisu. Procjena će morati biti jasno izražena i transparentna. Procjena bi se trebala zaključiti s preporukama za izmjene i poboljšanja prije podnošenja Partnerstvu na komentare i ratifikaciju. Partnerstvo će na taj način moći tražiti eventualna pojašnjenja i na vrijeme sastaviti svoje preporuke za Općinsko vijeće kako bi se mogli korigirati proračuni za narednu godinu, tako da odražavaju promjene u prioritetnim procjenama, odnosno raspoloživosti sredstava.

Trogodišnju procjenu-SUR će trebati ocjenjivati svake tri godine, pri čemu će se procjena usredotočiti više na rezultate i potencijalne učinke u odnosu na korištena sredstva. To je formalan eksterni proces koji će funkcionirati unutar Jedinice za provedbu projekta, čiji će savjetnici utvrđivati uspješnost, učinkovitost, relevantnost i implikacije programa. Izvještaj će se dostaviti Partnerstvu koje će u suradnji s predstavnikom Europske komisije (ako Europska komisija bude to tražila) djelovati kao upravni odbor na razini Općine radi procjene, a rezultati procjene bit će dostupni javnosti. Predložene izmjene mogu se prihvatiti ili odbaciti, ali formalna odluka Općinskog vijeća mora postojati oko toga što se odbacuje, a što prihvaća, na osnovi preporuka od strane Partnerstva.

Navedeni proces poslužiti će sljedećim ciljevima:

1. Ažuriranje SUR-a- da SUR dokument stalno bude ažuriran i razmatran te da rezultati budu dostupni u javnom dokumentu, uz formalne evidencije o odlučivanju.

2. Povećanje skupa osnovnih podataka- da sve veće količine informativnih, važnih i relevantnih podataka postanu dostupne kako bi se SUR poboljšavao, a odlučivanje o razvojnoj politici mijenjalo.

Rezultat će biti živi plan koji omogućuje promjene, njihovo djelovanje u ovom dokumentu i na razvojnu politiku. To će i osigurati da plan ostane relevantan na razini Općine istodobno ostavljajući mogućnost jasnog određivanja područja u kojima je potrebna suradnja s drugim županijama, razinama uprave i susjednim zemljama, kako bi se razvoj kretao u smjeru koji je formuliran u viziji same Općine.

14. PLAN PROVEDBE SUR-a

SUR Općine Tounj sastoji se od niza razrađenih ciljeva, prioriteta i mjera. Područje projekata proteže se od intervencija unutar fizičke infrastrukture do mjera pružanja potpore poslovanju, te djelovanja koja mogu biti poduzeta radi poticanja rasta jednog aktivnog civilnog društva. Međutim, uspješnost SUR-a ovisi od vrijednosti samih izabranih projekata i načina na koje će se ti projekti provoditi te kako će se njima kasnije upravljati. **Uspješna provedba od bitne je važnosti.** Iskustvo nam je pokazalo i da „dobri“ projekti mogu doživjeti neuspjeh ukoliko je njihova provedba loša. Isto tako, i same strategije te cjelokupan proces SUR-a može se ugroziti slabom provedbom, neodgovarajućim strategijama financiranja i/ili lošim upravljanjem tijekom trajanja projekta.

U ovom poglavlju objašnjeni su predloženi provedbeni mehanizmi, strategija financiranja te postupci za evaluaciju i praćenje (monitoring) projekata i programa SUR-a Općine:

Institucionalni ustroj – izložen je opis predložene institucionalne pripreme radi provedbe SUR-a. Najvažnija uloga predložena je za Općinu čiji se institucionalni kapacitet mora ojačati putem osnivanja Jedinice za provedbu projekata koja će vršiti nadzor nad provedbom SUR-a.

Strategija financiranja – SUR je instrument koji će Općina koristiti kako bi prezentirala strateški i suvislo strukturirani razvojni plan raznim izvorima financiranja, uključujući Vladu RH, Europsku komisiju i brojne bilateralne i multilateralne donatore.

Procedure praćenja (monitoring) i evaluacije – SUR je „promjenjiv“ razvojni plan i sastoji se od niza razrađenih projekata. Okolnosti se mogu promijeniti pa bi se sukladno tome morala promijeniti SUR strategija, njena provedba i pripadajući projekti. Učinkovita promjena moguća je samo ukoliko su prikladne opsežne procedure za praćenje i evaluaciju uspostavljene na početku.

Budućnost SUR-a – način na koji se SUR može u budućnosti razviti i ojačati skiciran je u ovom odjeljku. Kao što je već rečeno, SUR je "promjenljiv" razvojni plan, kojeg je potrebno nanovo razmatrati, mijenjati i poboljšavati svakih nekoliko godina, odnosno kad god okolnosti nalažu.

Slijedeći koraci – prikazan je pregled potrebnih koraka kako bi se SUR pretočio iz teorije u stvarnost.

14.1. Institucije i mehanizmi provedbe

Općinsko vijeće i načelnik nalaze se u središtu provedbe SUR-a. To su izabrani zastupnici i donositelji odluka koji imaju zadaću promicati razvoj Općine. Unutar Općine osnovat će se Jedinica za provedbu projekata (JPP) koja će organizirati (koordinirati) provedbu SUR-a i pripremati odluke Općinskom vijeću. Jedinica za provedbu projekata nalaziti će se unutar Općine, a osnovat će je Općinsko vijeće.

Jedinica za provedbu projekata:

Ova Jedinica važna je zbog toga što osigurava kontinuitet kako sadržaja, tako i forme. Očekuje se da će Jedinica za provedbu projekata poštivati načela transparentnosti, partnerstva, koncentracije i supsidijarnosti na kojima se do sada temeljila priprema SUR-a. Glavna zadaća Jedinice za provedbu projekata je utvrditi odgovarajuće postupke za upravljanje i koordinaciju, te osigurati da profunkcioniraju mehanizmi nabave u skladu s hrvatskim odredbama, odredbama EU, odnosno odredbama potencijalnog donatora. Uz to, Jedinica za provedbu projekata (JPP) bit će zadužena za učinkovito komuniciranje između Općinskog vijeća, Partnerskog odbora te drugih interesnih skupina u ovom procesu.

Partnerski odbor Općine:

Osim Općinskog vijeća, Partnerski odbor („Partnerstvo“) je najvažnije tijelo unutar sustava za provedbu SUR-a. Partnerstvo je novo sredstvo osnovano kao dio procesa pripreme SUR-a i koje ostaje najvažnija karakteristika u provedbi SUR-a. Partnerstvo nije osnovano izborima, već se temelji na nizu propisa. Partnerstvo je savjetodavna skupina koja preporučuje odnosno odbacuje prijedloge sastavljene unutar SUR-a. Ono ne donosi izvršne odluke, već sastavlja preporuke za Općinsko vijeće kako bi se odigralo veće i kvalitetnije uključivanje zainteresiranih strana. Partnerstvo se sastaje redovito, kako bi se osigurala primjena odgovarajućih postupaka i procesa prilikom njegovog odabira.

Civilni i privatni sektor:

Nevladine organizacije su krajnje vrijedni sudionici u provedbi SUR-a, budući da imaju iskustva u radu unutar okruženja koje se temelji na projektima. Njihova prisutnost u Partnerstvu snažna je i kao takva mora ostati da bi se osiguralo da nedavno započeti dijalog između ovih i vladinih organizacija dovede do još većeg ulaganja u regiju.

Privatni sektor glavni je pokretač održivog generiranja blagostanja i otvaranja novih radnih mjesta. To je najteža zadaća u Općini i najveći pojedinačni izazov koji se mora rješavati u okvirima ovog SUR-a. Privatnom sektoru bit će potrebna pomoć da to postigne. Bit će mu potrebna odgovorna i djelotvorna potpora države koja prije svega, povećava konkurentnost lokalnog gospodarstva. Konkurentno gospodarstvo zatim se mora staviti u položaj da otvara nova radna mjesta na temelju konkurentnosti, a ne na temelju programa za otvaranje novih radnih mjesta. Privatni sektor, kao i civilni sektor, nije dobro organiziran u ovoj regiji. Međutim, oba ova sektora potpuno su zastupljena u Partnerstvu, pa se smatraju glavnim partnerima u provedbi SUR-a, unatoč možda, što u ovom trenutku nisu potpuno institucionalizirani.

Oko projekata se izgrađuju provedbeni mehanizmi koji imaju za rezultat razvoj Općine na način koji je naveden i poželjan u razvojnoj Strategiji. Stoga je upravo Razvojna strategija glavni mehanizam koji je dostupan za uspješnu provedbu. Unutar toga, kriteriji za odabir projekata predstavljaju mehanizam kojim će se odabirati odgovarajući projekti i osigurati suglasje s obrazloženjem Strategije, pravilima donatora te prioritetima odabranih sektora.

Tablica br. 12: Organizacijske odgovornosti vezane uz SUR.

ORGANIZACIJA	PREGLED TRENUTNIH DJELOVANJA	PRIJEDLOG DJELOVANJA U IMPLEMENTACIJI SUR-A; ULOGE I ODGOVORNOSTI	VREMENSKI OKVIR; POTREBNI RESURSI
Općina	Općinsko vijeće.	Usvaja nacrt i konačnu verziju SUR-a. Odgovara za cjelokupnu implementaciju.	Konačna verzija 29.02.2016.g.
Jedinica za provedbu projekata	Formiranje predstoji.	Koordinacija SUR-a i podnošenje izvješća Općinskom vijeće te djelatna komunikacija s Partnerstvom i pojedinačnim dionicima.	Formiranje 29.02.2016.g.
Partnerski odbor	Osnovan je	Savjetodavno tijelo Općinskog vijeća. SUR i projekti u sklopu SUR-a zahtijevat će pisani osvrt i procjenu Partnerstva prije nego što bude predloženi Općinskom vijeću u cilju donošenja odluke.	Neznatna dodatna sredstva možda će u budućnosti morati biti izdvojena za pokrivanje troškova.
Privatni sektor	Trenutno ulaže kada se ukaže prilika. Niska razina strategije i vodstva dostupna.	Ključni dionik odgovoran za stvaranje prihoda i održivih radnih mjesta. Trebat će prilika za izražavanje svojih primjedbi i osiguravanje njihovog uključanja pri implementaciji kroz Partnerstvo i druge načine.	Pitanje unapređenja organizacije i voljnosti za komunikaciju između općine i privatnog sektora. Može se pojaviti potreba za unapređenjem predstavničkih organizacija.
Nevladine organizacije	Trenutno su aktivnije negoli je u početku procijenjeno.	Ključni dionici za privatni sektor. Jedni i drugi su pokretači su lokalnog gospodarstva i tvorcini novih radnih mjesta.	Potrebno uspostaviti platformu za konstruktivan dijalog, kako između javnog sektora i nevladinih organizacija, tako i između privatnog sektora i nevladinih organizacija. Bit će potrebno sastavljanje strategije financiranja, rasprava o istoj i njeno usvajanje.
Nadležna tijela Županije i Ministarstva	Predstavljaju najviše tehničke hijerarhijske instance uključene u pripremu SUR-a. Upravljaju procesom kroz osnovne smjernice i regulativnu podršku.	Koordinacija raznih izvora financiranja u cilju postavljanja učinkovitog djelatnog sučelja između projekata temeljenih na SUR-a i vanjskih sredstava. Nadzor nad cjelokupnim radom, praćenje rezultata i razvoj daljnjih smjernica.	Nema dovoljno sredstava za izvršavanje ove zadaće. Potrebna je dodatna ekspertiza na području mehanizama združenog financiranja od strane više donatora, upravljanja razvojnom politikom te monitoringa i procjene tijeka razvoja.

Izvor: vlastita obrada, 2016.

14.2. Pribavljanje sredstava i financiranje

Mogući izvori financijskih sredstava često su jedini fokus planiranja razvoja što predstavlja opasnost, budući da Općina mora zadržati kontrolu nad razvojnim procesom i pitanjima te privlačiti sredstva u projekte koji će podupirati razvojnu strategiju Općine. Za sredstva postoji natjecanje, isto kao i natjecanje među donatorima i financijskim organizacijama za „dobrim projektima“. Dobri projekti su prioritetni projekti koji ostvaruju razvoj u pravcu koji je utvrđen strategijom. Prema tome, ***Strategija određuje sredstva, a ne suprotno.***

Inicijalna izravna sredstva Europske unije (EU) raspoloživa su za ključne prioritetne projekte. Apsorpcijska moć Općine je ovom trenutku niska i bit će je potrebno povećati radi apsorpcije te efektivnog i učinkovitog korištenja raspoloživih sredstava. Izgradnja kapaciteta pripadajućim provedbenim institucijama od vitalne je važnosti i potrebno joj je dati odgovarajuću pažnju kroz SUR i ostale razvojne programe. Uzevši u obzir nedostatak financijskih sredstava, kao i slab financijski položaj jedinica lokalne samouprave, strategija financiranja povezana je s pristupom međunarodne donatorske financijske pomoći (uključujući npr. financiranje od strane EU, Svjetske banke i drugih bilateralnih donatora) a cilj je korištenje dostupnih fondova Europske komisije za maksimaliziranje učinaka dostupnih fondova Vlade RH i drugih multilateralnih i bilateralnih fondova. U potpunosti je prepoznato da svaki donator ima svoje vlastite zahtjeve koji moraju biti zadovoljeni prije potvrđivanja financiranja. Uglavnom, projekti predloženi donatorima za financiranje moraju biti takvog tipa kojeg donator želi financirati i biti u potpunosti opravdani. Odnosno, moraju biti u skladu s razvojnom strategijom regije u kojoj je projekt smješten i imati dodatnu pozitivnu procjenu izvodivosti. Zadaća predložene Jedinice za provedbu projekata biti će vrsta osiguranja da se SUR projekti podnose donatorima na pravilan način.

14.3. Praćenje (monitoring) i evaluacija

Mehanizmi za praćenje i evaluaciju (ocjenu) su važni jer osiguravaju nesmetanu, pravilnu i transparentnu provedbu programa. Također, važni su kako bi proces izrade SUR-a postao „proces učenja“ u kojem njezini dionici razvijaju kapacitete za učenje i prilagođivanje SUR-a promjenjivim okolnostima. Da bi se to moglo učiniti, potrebno je osigurati:

Dostupnost podataka o uspješnosti – važno je da provedbeni program SUR-a generira podatke koji pokazuju koji su projekti pridonosili razvoju Općine, u kojoj mjeri i kojem vremenskom razdoblju.

Kreirane i dogovorene ciljeve i rezultate – povezano s cjelokupnim SUR programom i individualnim projektima važno je kreirati i dogovoriti ciljeve i rezultate među svim dionicima (s procijenjenim datumima do kojih trebaju biti dostignuti).

„evaluacijski“ okvir – unutar kojeg se prikupljenim podacima može upravljati i procjenjivati ih. Uobičajen, često korišten okvir je „logički okvir“.

Podaci i ciljevi

Osnovna analiza dala je neke „početne podatke“ po kojima se mjeri napredak SUR-a (upravo tj to i jedna od njenih funkcija) i po kojima se određuju ciljevi i rezultati. Ipak, proces izrade osnovne analize pokazao je da Općina nije u položaju da može, u ovom trenutku, pouzdano procijeniti status i potrebe vlastitog razvoja. Dio osnovnih podataka nedostaje, neki statistički podaci nisu pouzdani, a sposobnost analiziranja dostupnih i pouzdanih podataka je ograničena. To znači da Općina možda neće biti u stanju utvrditi što su u ovome trenutku dobri, a što loši projekti. Međutim, napredak se može postići jedino ako se uspjeh ili neuspjeh SUR-a može učinkovito mjeriti i procjenjivati.

Evalucijski okvir

Pomaže da se shvati na kojem je stupnju mjerenje značajno za utvrđivanje uspjeha ili neuspjeha projekata i programa. Moraju se utvrditi resursi koji se koriste za provedbu programa i projekata, te na koji način to utječe na životne prilike stanovnika, gospodarske okolnosti i razvoj poslovnih subjekata. Cilj je stvoriti odgovarajuće resurse koji mogu utjecati na porast prihoda i stvaranje radnih mjesta. Proizvodnost i konkurentnost trebaju se povećati, a da se ekološka i društvena sredina ne izlažu pritiscima većim od onih koje sredina može uspješno podnijeti.

ANALIZA LOGIČKOG OKVIRA OPĆINE TOUNJ			
Intervencijska logika			
VIZIJA OPĆINE TOUNJ (ELEMENTI)	Objektivni promjenjivi pokazatelji	Izvor verifikacije	Pretpostavke
1. Visoka kvaliteta života i životni standard europskog prosjeka (5 godina)	Poboljšanje ukupne infrastrukture i životni standard –približno EU-prosjek	Ocjena Općinsko vijeće	Funkcioniranje EU
2. Razvijeno gospodarstvo prvenstveno turizam, poljoprivreda, malo i srednje gospodarstvo	Visoke stope rasta gospodarstva (poljoprivreda, turizam, malo i srednje poduzetništvo)	Ocjena Općinsko vijeće i Partnerski odbor	Gospodarski rast i razvoj EU, RH
3. Razvijati sustav brendiranja (turizam i ruralni prostor)	Razvijen sustav brenda Općine Tounj	Ocjena Partnerskog odbora i Općinskog vijeća	Izrada programa brendiranja
4. Naglašeni razvoj (dinamičan) i to uravnotežen, održiv, ekološki itd.	Održiv razvoj i ekologija	Ocjena Općinsko vijeće	Gospodarski rast i razvoj EU, RH
5. Usklađeno funkcioniranje javnog, poslovnog i civilnog sektora	Odnosi-javni, civilni i privatni sektor	Ocjena Općinskog vijeća i Partnerski odbor	Mogućnost usklađenja interesnih skupina

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Ciljevi i prioriteti			
1.STRATEŠKI CILJ- Visoka kvaliteta života i standarda			
PRIORITETI:			
1. Infrastruktura	Ostvarenje mjera:1-8	Ocjena Općinskog vijeća	Gospodarski rast EU i RH
2. Društvene djelatnosti	Ostvarenje mjera:1-8		
3. Potpuna zaposlenost i visoki dohoci	Ostvarenje mjera:1-3		
2. STRATEŠKI CILJ- Razvoj gospodarstva			
PRIORITETI:			
1. Razvoj turizma	Ostvarenje mjera:1-6	Ocjena Partnerski odbor i Općinsko vijeće	Usklađenost programa RH, EU i Karlovačke županije
2.Razvoj poljoprivrede	Ostvarenje mjera:1-4		
3.Razvoj malog i srednjeg poduzetništva	Ostvarenje mjera:1-4		
3.STRATEŠKI CILJ:			
- Visoki standardi razvoja			
PRIORITETI:			
1. Održiv i uravnotežen razvoj	Ostvarenje mjera:1-4	Ocjena Partnerski odbor i Općinsko vijeće	Ostvarenje planiranog razvoja EU RH i Karlovačke županije
2 Prepoznatljiv lokalni identitet	Ostvarenje mjera:1-3		
3. Razvoj dobrih odnosa javnog, poslovnog i civilnog sektora	Ostvarenje mjera:1-3		
4. Brand	Ostvarenje mjera:1-2		
STRATEŠKI CILJ-VISOKA KVALITETA ŽIVOTA			
PRIORITET 1.: INFRASTRUKTURA			
Prometna infrastruktura	Program (dinamika, izvori)	Općinsko vijeće	Mogućnosti financiranja
Parkirališta	Program (dinamika, izvori)		
Pročišćavanje otpadnih voda	Dinamika realizacije		
Građevinski i kućni otpad	Lokacija, organizacija		
Plinifikacija	Analiza, mogućnosti i koncepcija,dinamika		Organiziranost Općinske uprave
Uređenje naselja (fasade, površine)	Program uređenja		
Hortikulturno rješenje	Projekcija, organizacija, izvori		
Poticanje korištenja alternativnih izvora energije	Stimulacija investitora		
PRIORITET 2: DRUŠTVENE DJELATNOSTI			

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Socijalna skrb za starije i nemoćne	Napraviti program	Općinsko vijeće i Partnerski odbor	Funkcioniranje Partnerskog odbora
Valorizacija kulturnih i tradicionalnih vrijednosti (program turist.valorizacija)	Napraviti studiju		
Društveni život (strategija)	Program, razvoj, dinamika		
Tradicijske vrijednosti, identitet (zaštita)	Koncepcija, stimulacija		
Zdravstvene usluge (viši nivo)	Program razvoja		
Dodatni sadržaji za mještane i turiste	Program, dinamika, izvori		
Sportski sadržaji i dječja igrališta	Analiza stanja, program razvoja		
Program poticajne stanogradnje	Konkretna realizacija		
PRIORITET 3. POTPUNA ZAPOSLENOST I VISOKI STANDARD			
Cjelogodišnje zaposlenje	Analiza stanja, program mjera	Općinsko vijeće i Partnerski odbor	Mogućnost financiranja
Cjeloživotno učenje	Program i dinamika		
Poticanje obrazovanja	Kontinuiran proces		
STRATEŠKI CILJ: RAZVOJ GOSPODARSTVA			
PRIORITET 1. RAZVOJ TURIZMA			
Koncepcija razvoja i funkcioniranje turizma (marketing pristup i upravljanje)	Izrada koncepta razvoja i funkcioniranje turizma	Općinsko vijeće, Partnerski odbor i Turistička zajednica	Mogućnosti financiranja
Prepoznatljiva turistička destinacija	Koncepcija (program)		
Turističke manifestacije i atrakcije	Sustav manifestacija i atrakcija		
Program ugostiteljske ponude (autohtona)	Izrada programa i realizacija		
Produženje turističke sezone	Izrada programa i realizacija		
Destinacija kvalitete (4 zvjezdice)	Analiza i ocjena mogućnosti izrada standarda		
STRATEŠKI CILJ-RAZVOJ GOSPODARSTVA			
PRIORITET 2. RAZVOJ POLJOPRIVREDE			
Strategija ukupnog razvoja poljoprivrede i stočarstva	Program, koncepcija, mjere	Općinsko vijeće i Partnerski odbor	Funkcioniranje Partnerskog odbora
Udruživanje u poljoprivredi	Izrada modela i poticaj		
Stimulacija razvoja gospodarskih zona	Realizacija gospodarskih zona		

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Potporna poljoprivrednim proizvođačima	Izrada programa mjera		
PRIORITET 3. RAZVOJ MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA			
Podrška i poticanje poduzetničke inicijative	Kontinuirani proces	Općinsko vijeće i Partnerski odbor	Mogućnosti financiranja
Poticanje razvoja zanata za mještane ali i kao turistička atrakcija	Izrada programa razvoja		
Savjetodavno tijelo	Definirati tijelo i organizaciju		
Poticanje edukacije (edukacija i sufinanciranje)	Strategija, koncepcija, edukacija		
STRATEŠKI CILJ- VISOKI STANDARD RAZVOJA PRIORITET 1. ODRŽIV I URAVNOTEŽEN RAZVOJ			
Poštivanje zakonskih odredbi i prostorno planske dokumentacije	Kontinuirana kontrola	Općinsko vijeće	Organiziranost općinske uprave
Zaštita autohtonih objekata i arhitekture	Kontinuirana kontrola		
Zaštita krajobraza i autohtonih biljnih vrsta	Kontinuirana kontrola		
Program kvalitete i upravljanje kvalitetom	Izrada programa i primjena		
PRIORITET 2. PREPOZNATLJIV LOKALNI IDENTITET		Turistička zajednica	Funkcioniranje turističke zajednice
Odnos kulture i običaja	Program - Lokalni identitet		
Hrana i piće	Program - Lokalni identitet		
Arhitektura, uređenje naselja	Program - Lokalni identitet		
PRIORITET 3. RAZVOJ DOBRIH ODNOSA			
Javni sektor i informiranost	Analiza stanja, razvoj odnosa	Općinsko vijeće	Razvoj društvenih odnosa
Razvoj (kontinuiran) partnerskih odnosa	Stalni razvoj a privatnim sektorom		
Civilna društva-poticanje razvoja i podrška	Stalni razvoj odnosa		
PRIORITET 4. BRENDOVANJE TOUNJ			
Program brendiranja	Izrada programa brendiranja	Partnerski odbor	Funkcioniranje općinske uprave i turističke zajednice
Vizualni identitet	Izrada projekta vizualnog identiteta	Partnerski odbor	

Izvor: vlastita obrada, 2016.

14.4. Slijedeći koraci – provedba SUR-a

Kako bi se postigla adekvatna efikasnost SUR-a, potrebno je što prije započeti s njegovom provedbom. Odnosno, provođenjem aktivnosti koje su predložene Programom. U trenutku kada se Strategija ukupnog razvoja izradi, treba ju usvojiti Općinsko vijeće. Njezina provedba treba započeti što je prije moguće kako ne bi došlo do „razilaženja „ Strategije ukupnog razvoja od trenutka kada je izrađena do trenutka kada ju se počne primjenjivati tj. implementirati u praksi. Realizacija Programa zahtjeva strogo vezivanje planiranja projekta s godišnjim ili višegodišnjim proračunskim planiranjem u lokalnoj zajednici.

Proračun lokalnih zajednica mora biti zasnovan na operativnom planu koji proizlazi iz Strategije ukupnog razvoja. Kako bi se srednjoročni operativni plan, koji pokriva razdoblje od nekoliko godina proveo, plan aktivnosti treba podijeliti na godišnje planove aktivnosti, a koji sadrži projekte ili specifične korake projekta u slijedećoj godini. Proračun za slijedeću fiskalnu godinu mora biti povezan s izradom godišnjih programa aktivnosti. Povezanost između Strategije ukupnog razvoja i proračuna ključan je preduvjet kako bi se počelo upravljati razvojem neke općine ili grada na kvalitetan način.

Slijedeći koraci koje je potrebno poduzeti pri provedbi SUR-a su:

KORAK 1: Usvajanje dokumenta Strategije ukupnog razvoja od strane Općinskog vijeća, 29.02.2016.

KORAK 2: Formalno uspostavljanje Jedinice za provedbu projekta (JPP) 01. siječnja, 2016.g.

KORAK 3: Priprema slijeda projekta, 29.02.2016 .g.

KORAK 4: Općinska jedinica za provedbu projekta koordinira prvi krug studije izvedivosti, 30. travanj, 2016.g.

KORAK 5: Početak provedbe prvog kruga projekta visokog prioriteta, svibanj 2016.g.

15. FINANCIJSKI OKVIR

PREGLED PROJEKATA OPĆINE TOUNJ S MOGUĆIM IZVORIMA FINANCIRANJA ESI FONDOVI - EUROPSKI SOCIJALNI FOND INVESTICIJSKI FONDOVI I

NAZIV PROJEKTA	POTPROGRAM / NAMJENA	PR KO KO FIN
KOMUNALNA INFRASTRUKTURA		
1.Izgradnja vodovoda za sva naselja u području Općine Tounj	Mala infrastruktura - odvodnja -čl.13 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015	Pro razv Pod infr odv
2.Kanalizacija Tounja i Zdenca	Mala infrastruktura - odvodnja -čl.13 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015	Pro razv Pod infr odv
3.Asfaltiranje i modernizacija svih općinskih, županijskih i državne ceste (nogostupi-rasvjeta)	Mala infrastruktura - nerazvrstana cesta- čl.17 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015. Odnosi se samo na nerazvrstane ceste dok će lokalne i državne ceste biti financirane iz izvora nadležnih institucija prema njihovim planovima	Pro razv Pod infr odv
4.Nastavak uređenja sportskih, društvenih i kulturnih objekata	Sportske građevine, dječja igrališta, društveni i kulturni projekti -čl.22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015. Svaki se projekt posebno prijavljuje nakon što se provede prethodni za istoga korisnika, odnosno moguće je kandidirati projekte ud više prihvatljivih korisnika.	Pro razv Pod dru kul

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

5.Uređenje, gradnja dječjeg vrtića i dječjih igrališta-parkova	Vrtić, dječja igrališta, zelene površine, parkovi -čl.22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015. Svaki se projekt posebno prijavljuje nakon što se provede prethodni za istoga korisnika, odnosno moguće je kandidirati projekte ud više prihvatljivih korisnika.	Pro raz Pod dru kul
6.Nastavak uređenja općinskih groblja	Groblje -čl.22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015	Pro raz Pod dru kul
GOSPODARSTVO		
1.Povećanje poduzetničke zone Vrtača i zapošljavanje(gradnja tvornice peleta), i gradnja zaobilaznice od kamenoloma na poduzetničku zonu Vrtača	Razvoj poslovne infrastrukture - zone	Ope kon koh cilj
2.Otvaranje malih obrta	Prioritetna os 3 - Malo I srednje poduzetništvo	Ope Kon koh
3.Komunalno poduzeće Općine Tounj	Financiranje iz proračuna, vlastitih usluga, kredita HBOR-a ili pojedinih EU fondova	Vla prih gi i
4.Proizvodni pogoni za proizvodnju električne energije	Prioritetna os 4 - Energetska učinkovitost	Ope Kon koh
5.Poljoprivreda(voćarstvo, stočarstvo i ostali načini autohtone proizvodnje)	Podmjere 4.1.; 4.2.; 6.1.; 6.3. i druge podmjere programa	Pro raz
6.Povratak stanovništva, osobito mladih kroz razne programe školovanja	Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje kroz razvoj infrastrukture za obrazovanje i osposobljavanje	Ope Kon koh osi pro Uči resu

7.Starački dom Zdenac	Operativni program Konkurentnost i kohezija - Specifični cilj 9a3 -Promicanje socijalne uključenosti i smanjenje nejednakosti kroz poboljšani pristup socijalnim uslugama te prelazak s institucionalne skrbi na skrb u zajednici putem poboljšane socijalne infrastrukture	Ope Kon koh Inv 9a - zdr soc infr prio nac reg loka sma neje zdr pro ukl i re te p inst skrb
8 Vatrogasni dom	Vatrogasni dom -čl.22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015	Pro raz Poc dru kult
TURIZAM I KULTURA		
1.Nastavak uređenja svih spomenika kulture(Tounjski most)	Kulturna baština	Ope Kon koh os 6
2.Uređenje spilja, poučnih staza i šetnica, te etno muzeja na lokaciji kuće Franjković	Pješačke i biciklističke staze, tematski parkovi I sl. -čl.22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015	Pro raz Poc dru kult
3.Turistička zajednica Općine Tounj	Turistički informativni centar -čl.22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015. Investitor može biti JLS.	Pro raz Poc dru kult

4. Javna ustanova za zaštitu prirode općine Tounj	Prirodna baština - očuvanje prirode	Opć. Korisnik - os 6
5. Gradnja slapa u Reljama i uređenje svih vodotoka i izvora, te špilja	Pješačke i biciklističke staze, tematski parkovi i sl. - čl. 22 Pravilnika o mjeri 07 NN 22/2015	Pro. razv. Pocu. dru. kul.
<p>Neki od projekata Općine Tounj ili drugih korisnika kao npr. manifestacije, zvjezdarnica i sl. koji se mogu natječajima u cjelini ili u nekim dijelovima (u fazi realizacije i u fazi korištenja) moći će se prijavljivati i na različitim transnacionalne i prekogranične suradnje koji su slijedeći:</p> <p><u>Transnacionalne suradnje Srednja Europa 2014-2020.</u></p> <p><u>Prekogranične suradnje Slovenija – Hrvatska 2014.–2020 Interreg</u></p> <p><u>Prekogranične suradnje Italija – Hrvatska 2014.–2020 Interreg</u></p> <p><u>Transnacionalne suradnje Mediteran</u></p> <p><u>Transnacionalne suradnje Dunav 2014. – 2020.</u></p> <p><u>Transgranična jadransko-jonska suradnja</u></p> <p><u>Transgranična suradnja Balkan - Mediteran</u></p>		
<p>Neki od projekata Općine Tounj ili drugih korisnika koji se mogu prijavljivati na natječajima u cjelini ili u nekim dijelovima (realizacije i u fazi korištenja) moći će se prijavljivati i u različitim Zajedničkim programima (fondovima) EU koji su:</p> <p><i>Obzor 2020, Kreativna Europa, Europa za građane, COSME, Erasmus+; Program za zapošljavanje i socijalna inovacija (Erasmus+), Life</i></p>		
<p><u>Principi koje treba uvažavati i primjenjivati vezano za mogućnosti provedbe projekata Općine Tounj</u></p>		
<p>Mogućnosti korištenja sredstava EU fondova su samo okvir mogućnosti a koliko će se i dali će se taj okvir djelovati na aktivnosti koje će se provoditi.</p>		
<p>Uz naznačene izvore financiranja vrlo je važno razmotriti mogućnosti financiranja i iz drugih izvora kao što su: Fond za razvoj turizma, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost i sl. Također, u gornjoj tabeli su mogućnosti koje su poznate u sadašnjem momentu, a kako se korištenje ESI Fondova stalno mijenja, tako i dokumenti i dobivaju se nove informacije o mogućnostima prijavljivanja projekata pa će se ove informacije trebati stalno ažurirati.</p>		
<p>Da bi se aktivnosti kontinuirano provodile potrebno je usvojiti poseban akcijski plan provođenja projekata putem EU fondova.</p>		
<p>U akcijskom planu nužno je definirati nositelje pojedinih projekata sa odgovornim voditeljima projekata i dinamiku provedbe projekata.</p>		
<p>Za pripremu i provođenje projekata potrebno je osigurati kvalitetno vođenje projekata unutrašnjim kadrovima Općine Tounj i stručnjacima za EU fondove i vođenje projekata.</p>		
<p>Također, u akcijskom planu provođenja projekata sredstvima EU fondova treba predvidjeti početnu fazu od pripreme projekata do provedbe projekata/.</p>		

Strategija ukupnog razvoja Općine Tounj

Priprema projekata u principu sastoji se od: utvrđivanja nositelja, rješavanja imovinsko-pravnih poslova, izrada glavnih projekata i troškovnica i izrada studije izvodljivosti.

Pripremu projekata mora pratiti jasna politika opredjeljenja za provedbu projekata i osiguranje početne količine s

16. IZVORI

- Općina Tounj
- Karlovačka županija

- Državni zavod za statistiku

- Razvojna agencija Karlovačke županije KARLA d.o.o.

- Turistička zajednica Karlovačke županije

- Razvojna strategija Karlovačke županije

- Prostorni plan Općine Tounj

- Prostorni plan Karlovačke županije